

شورا

عدد ۱۳ * سنه ۱۹۱۱

13

محرری: رضا الدین بہ فخر الدین
ناشر لری: محمد ساکر و محمد زاہر امین

مندرجہ سی :

علی (رضی اللہ عنہ) رسول اللہ
دن صوگ دورتنچی خلیفہدر.

ریاض پاشا. مصر دولتندہ ایگ
بیوک آدمردنہر.

اسلامنک حال حاضرہ سی
و بوکونگی مسلمانلر.

امام و مدرس سرورالدین.

استانبولده مہم قونفرانس.
یوسف افندی آقچورا خطبہ سی.

ابن تیمیہ و لوتر.

چوبار تل. م. غفوری.

نباتات. « فنی اووقو »

تل یاریشی مقالہ لری

حقندہ. حسن علی.

شروعی مسئلہ گہ جواب.

مدرس و معلم معروف
المسعودی، معلم امیر بن
عبدالقہار.

تربیہ و تعلیم. « رسم درسی »

حبیب اللہ زینی، استانبول.

مراسلہ و مخابره، غالبات دن.

اشعار. « قایغو » علاء الدین

خدایاروف. « حقیقت » معلم کمال

الدین فخر الدینق - م. غفوری.

« یافراق » عبدالرشید رمضانوف.

« دلیل » ضیا مجاوری. « عاشق

آغزندن » عبداللہ بیگی مصطفاقیف،

« اقتباس » ضیا یرمکی، « خانملر

اسمندن » صوفی زادہ محمدشریف.

تقریض: بالا قاراوچی، املا

معلمی و میاویکہ.

حکایت لری. « یوزیل ٹلک »

عالمجان ابراہیموف. « بختسز

قز » گہسمیلان.

لطائف.

ايتوب اون پودلى مېچكە نڭ بېش پود نېفتېنى ، يدى پودلى مېچكە گە سالورغە ؟ (بوندەغى مېچكە لار دن باشقە صاوتلار بىلە فائىدەلەنو يارامى) .
افضل الدين .

XXII

ايكى كتوچى اوچراشارلار دە برسى ايتە :
- سىن ميكا بر فويكنى بېر ، مينم فويلرم سېنكيلىر قدرى ايكى بولسون - دى . ايكنچىسى ايتە :
- سىن اوزك ميكا بر فويكنى بېر ، ايكيمن نكيده بر بولسون - دى . بو كتوچيلر نڭ نيچە شەر فويلرى بولغان ؟
ى . ع . م . ابراهيم .

XXIII

ات بلە فويان آراسى - ات آنلاوى بلە ۵۰ آدوم .
ات اوچ آدوم ياساغاندە فويان دورت آدوم ياسى .
فوياننڭ اوچ آدومى اننڭ ايكى آدومىنە مساوى .
ات فوياننى توتقانچى - فويان نيچە آدوم ياسارغە اولگىر ؟
ح . ع . « مينزە » .

اداره گە مکتوبلار:

I

بارابارلر حقندە مقاله يازوچى كيمسە (۱۰ نچى عدد شورا) « سيرام » شهربنڭ نە يردە ايدىكن حتى قريه مى شهرى ايدىكن دە بېلمادىكنى بيان ايتەش . مذکور شهر ايسه تورکستان ولايتندە سېردريا اوبلوستندە در .
عارف عين الدينوف « چيلاي »

II

بر كيمسە نڭ ۹ نچى عدد « شورا » قابندە اوتنوينە كوره ، « تل يارشى » مقاله لر يندە اشتراك ايدوچى بن بو يردە اوزمنى تعريف ايدەم : اسم وليشاه على اكبروف ، روسيه تبعه سى اولوب « ياركند » شهربندە ميشچان صنفندە سودا گرمن . قىطاي مملكتى اولان « ابللى » ولايتى « غولجە » شهربندە طورام .
وليشاه على اكبروف

III

« شورا » ژورنالى نڭ ۹ نچى نومبرى قابندەغى كيرا كلى اوتنوچ دېه يازغان مقاله سى كوزمىزگە چالندى . مذکور مقاله دە (آخرى ابالوچكە نڭ ۳ نچى بيتندە)

اوقوچيلردن رجا :

علم گە رغبتلىرى و محبتلىرى هيچ بر ملتدن توبان اولمادىغى حالده باشقەلرغە نسبت ايله عموما اهل اسلام آراسندە لازم درجە دە علم تارالا آلمادىغى نڭ سببى ويا كە سببلىرى نە شيدىر ؟

اوشبو مسئله حقندە فكر يورتوچيلردن مذکور سؤالغە جواب يازمقلىرى رجا اولنور . مکتوبلر نڭ ۲۰ ، نهايت ۳۰ سطر دن آرتماز سزلىغى وسنتابر باشينە قدر ادا . ره گە كررلك روشدە پوچتە غە وېرلمقلىرى مطلوبدر . آلدەش ترتيبلىرى ايله بو طوغرودە اولان مکتوبلر امضا - لرى ايله « شورا » دە باصلورلر .
« شورا » اداره سى .

تابشماقلىر:

XVII

ين توگه ره كىمى ، توگلىمى ؟ .
عبدالرشيد يولداش .

XVIII

نېندى عددلر بىردن ۹ غە قدرى بولغان همه عددلر گە كىرسىز بولايئەلر ؟
ابراهيم .

XIX

نيچە صاندوغاچ ، نيچە بوتاق .

بر آغاچقە صاندوغاچلار كيلوب قونغان . همه بوتاققە ايكي شهر صاندوغاچ قونسە ، بر بوتاق جيتەمى . اوچەر قونسە ، دورت بوتاق آرتوب قالا .
نيچە صاندوغاچ هم نيچە بوتاق ؟ .
افضل الدين .

XX

صوق بولسە نيك يانا ، هيچ بر سوز دە شىمى ؛ قاتى صالحون قشلىر دە دە صبر ايتە ؛ ياز باشندە ، كون يلنغاچ يوگره باشلى ؛ بيك اسسېدە قاناتلانا ، اوچوب كېتە .
على ريفيقى .

XXI

نيچك بولەرگە ؟

اون ، يدى ، اوچ پود كرشلى اوچ مېچكە بار . اون پودلىسى نيفت بلە طولى ، قالغان ايكي سى بوش . نيچك

۱ ايپول ۱۹۱۱ سنه

رجب ۱۸ سنه ۱۳۲۹

مشهور آدمير والوغ هادير

بعض بر امانتلىرىنى تيوشلى اورنلرىنه تابشرمق ايچون حضرت على نى قالدروب اويندن چيقوب كتمشدى . حضرت على، افندمز حضرتلرىنىڭ خدمتلىرىنى تمام قىلدىغىدىن سوڭ، عائله لرى ايله برابر مدينه گه هجرت ايتدى يايان اوله رق مکه دن مدينه گه كلوب كرديكىنى كوردىكىندە رسول اكرومىڭ كوڭلى يوشاب كوزلارندن ياش آقديغى روايت قىلنور . بو وقتده ياشى ۲۳ دە ايدى . «تبوك» دن باشقه صوغشلىرىڭ هر برنده رسول الله ايله برابر اولمش و هر برنده ابراز جسارت ايتمش و هر برنده مجروح اولمشدر .

**

حضرت عثمان شهيد اولدىغىندە هجرتدن ۳۵ نچى سنه ۲۵ نچى ذوالحجه جمعه كون «مدينه» اهالىسى طرفندن بيعت و يرلوب خلافت تختنه چىقدى و الڭ ايلك مرتبه خىلقرغه خطاب ايله غايت مؤثر بر خطبه سويلادى حضرت علىنىڭ خليفه لىگىدە الڭ اولگى اشى حضرت عثمان طرفندن قويلمش واليلرنى اورنلارندن توشروب آنلر اورنلرىنه باشقه لرنى نصب ايتىمىدىن عبارت اولدى ايسه ده، بو مقصدى تمام اولمادى . «اصحاب شورى» دن اولان حضرت زبير ايله حضرت طلحه، على (رضى الله عنه) گه باشلاب بيعت و يرمشلر ايسه ده، سوڭره بو اشلارندن دوندىلر و مکه گه واروب حضرت عائشه ايله برلشوب حضرت على گه اعلان خصومت ايتدىلر .

.على

رسول اكروم خليفه لرىنىڭ دورتنچىسى اولان على (رضى الله عنه) ابو طالب اوغلى اولوب ابوالحسن و ابو تراب كنىه لرى ايله مشهور، مرتضى و حيدر كنى لقبلىر ايله معروف ايدى . آناسى فاطمه (۱) بنت اسد بن هاشم اولدىغىدىن آناسى ايله آناسى ايكي بر طوغمه فارنداش بالالىرى و رسول اكروم حضرتلرىنىڭ نسب جھتتچە الڭ ياقىن فارنداشلىرى ايدى .

حضرت على، رسالتدن ۱۲ و هجرتدن ۲۳ يل مقدم «مکه» شېرته دنياغه كادى و ياش اعتبارنچە طالب، عقيل، جعفر اسمنده طوغمه لرىنىڭ هر برندن كچوك ايدى .

ابو طالب بن عبدالمطلب بن هاشم، عرب خلقى و خصوصا مکه لىلر فاشنده معتبر و محترم بر ذات ايدى ايسه ده بايلىقى يوق و معيشتى تار اولور ايدى بر آچلىق يلدە عائله سىنى تربيه دن عجز درجه سینه كادىكىدىن عباس جعفرنى و رسول اكروم حضرتلرى ده حضرت علىنى تربيه قىلور ايچون اوز اوبلرىنه آلدىلر . اوشبو سببىدىن حضرت على، رسول اكروم حضرتلرى عائله سى ايچنده تربيه لىدى و حضرت خديجه دن سوڭ برنچى آدم اوله رق (صبى حالنده) اسلام قبول قىلدى .

رسول اكروم حضرتلرى مدينه گه هجرت ايتدىلكرنده،

(۱) ترجمسى «مشهور مانولر نام كتابده يازلمشدر .

**

اهل اسلامك باشلاب بر برینه قورال کوتارمك و بر برینك فائینی -- استحلل ایله -- آغزمدن عبارت اولان «جمل» واقعهسی حسرتلی بر واقعه اولمق ایله گنه قالمادی. بلکه دخی ده یمان اولان «صفین» ماجراسینه سبب و مقدمه اولدی

حضرت علی، بصره اهاالیسندن بیعت آلدیغندن صوگ شام والیسی اولان معاویه گه ایلچی یباروب بیعت طلب قیلدی حالبوکه حضرت عثمانك فائلی کولمکلری و خاتونی اولان نائلهك کیسلمش بارماقلری حضرت عثمان طرفدارلری جانبدن شام غه یبارلمش و «دمشق» مسجدنده جماعت که کوسترلوب حضرت عثمانك مظلوم اولدیغنی کوکلرگه تمام اورنلاشدرلمش ایدی. شام اهاالیسی اوشبو حاللرنك تأثیری ایله حضرت عثماننی اولدروچیلرنی قصاص قیلورغه و شوندن مقدم، خاتونلری یانلرنده یاتمازغه آند ایتمشلر ایدی. شام مملکتی نیچه سنه لردن بیرلی صوغش اورنی اولوب طوردیغندن باشقه، شول کونده مدنیتلی اولان روملردن نظام و فاعده لر آلوب ترتیب ایدلمشلر و شول زمان غه کوره تمام یاکی اصول دیبورگه لایق صورتده صوغش علمینی تحصیل قیلمشلر ایدی معاویه ایسه اوزون مدت طوردیغندن و مدارالی هم ده سیاسی بر آدم اولدیغندن بتون خلقك محبتنی اوزینه جلب ایتمش ایدی. شویله که شام خلقی معاویه اشرت ایتمش طرف غه بر ساعت اول کیدرگه و آنك رضالغی ایچون جانلرینی قربان ایدرگه رضا اوله چق صورتده ایدیلر.

ایشته اوشبو خلقلرغه نایانوب معاویه، حضرت علی سوزین رد قیلدی و بیعت ویرمیه چکنی اعلان ایتدی. حتی که حضرت عثمان شهادتنده گویا حضرت علینك رضالغی وارلغن موهم اولان سوزلر سویلادی

مسلمانلرنك فانلری توگلماسون ایچون حضرت علی بو طوغروده معاویه گه ملایمت کوستردی، ایلچیلر واسطهسی ایله وعظ و نصیحتلر قیلدی، مسئلهك فنا اوله چغن آگلاتورغه طریشدی ایسه ده ثمره کورلمادی و نهایت حضرت علی ایله معاویه آراسنده «فرات» یلغه سی بوینده «صفین محاربهسی» دیه مشهور صوغش اولدی (هجرتدن ۳۷ نچی سنه ده). ایچلرنده بر قاچ صحابه اولمق اوزره بو ماجرا ده یتمش بیک مسلمان تلف اولدیغنی مرویدر بونلرنك ۲۵ بیگی حضرت علی طرفدارلی و ۴۵ بیگی معاویه

حضرت عثماننی اولدروچیلردن قصاص دعواسی قیلوب حضرت عائشه ایله برابر حضرت طلحه ك طرفدارلرنك مرکزی اولمق مناسبتی ایله «بصره» شهرینه سفر قیلدیلر حضرت عثمان والیلردن کوبلر بونلرغه قوشلدیلر و مال ایلده یاردم قیلدیلر.

اوشبو واقعه دن خبردار اولدیغنده حضرت علی، اسلام ملتلی اوستنه الوغ بر فلاکت کلمکندن قورقوب وعظ و نصیحت یولی ایله اشنی توقاتمق امیددی ایله مزبورلرنك آردلردن عراق طرفینه سفر قیلدی و «بصره» یاننده بونلرغه ملاقات قیلوب نصیحت و التماسلر قیلدی، ایکی آرا ده گوزل سوزلی ایلچیلر یوروب مسئلهنی خیلی یومشاتورغه موفق اولدیلر حتی حاللرنك روشلرینی دقت ایدوب طورمقده اولان عقل اهللری و ملت اسلامیه گه خیرخواه آدملر، بو مشکل مسئلهك صلح ایله حل اولنه چغینه امید ایدرگه باشلامشلر ایدی. لیکن خیف بو اتی نصیب اولمادی و برنچی دفعه اوله رق مسلمانلر بر بری اوستلرینه قورال کوتاروب چیقیدیلر، دین قارنداشلری بر برینك فانلرینی آغزورغه حاضرلندیلر. نهایت بو یرده تاریخلرده «جمل واقعهسی» دیه مشهور اولان کوکلسز و دهشتلی بر صوغش اولدی (۳۶ نچی تاریخ هجریده).

«جمل» صوغشنده اونیک قدر اسلام بهادرلری شهید اولدی، زبیر ایله طلحه هم اوشبو جمله دن ایدی. حضرت عائشه ایسه حضرت علی طرفندن احترام ایله مدینه گه یبارلدی یولداشی اوزینك طوغمهسی و حضرت علینك اوغلی محمد بن ابی بکر ایدی. بوندن صوگ بصره خلقی عموما حضرت علی گه بیعت ویردیلر.

**

حضرت عائشه هم ده زبیر ایله طلحه ك حضرت عثمان فائینی دعوی ایتك اسمی ایله خروچلردن اصل مقصدلری خلیفه ك مسئلهسی حقنده عموم اهل حل و عقد طرفندن قرار ویردرمك و شوندن صوگ ده حضرت عثمان مسئلهسینی قاراتمق اولسه كرك. یوقسه میدانده هنوز نافذ القول بر خلیفه اولمادیغنده بویله بر دعوا غه یول اولمیه چغنی معلوم. حضرت علی گه مدینه اهلی بیعت ویرمش ایسه ده عموم اسلام دنیاسی و چیت شهرلر حتی مکه اهاالیسی ده بیعت ویرمامش ایدی. حالبوکه شرعی بر دعوا ی رؤیت ایدر، قصاص یورتور ایچون سائس و اجرای احکام غه مقتدر بر خلیفهك وجودی البته لازمدر.

ایچون بونلردن اوچ آدم بر وقت مکّه مکرمه ده جیولوب اولاری طرفندن تعیین ایدلمش معلوم بر کونده اوشبو اوچ آدمنی اولدررگه قرار ویردیله و هر بری برینی اولدرمک ایچون سوز و عهد و یروب اوشبو عهدلرینی کجه حضورنده آند ایچوب تأکید قیلدیله و شول ساعت ایله مقصدلرینه عزیمت ایتدیله .

بونلر آراسندن «کوفه» گه یوللانمش عبدالرحمن بن ملجم المرادی شهرگه کلدیکندن سوک، «نهروان» صوغشده آتاسی و طوغمه سی حضرت علی عسکری طرفندن اولدرلمش اولان «قطام» اسمنده جمیله بر خاتون ایله نکاحلندی (۱) اوشبو خاتون هم مذکور آدهنی حضرت علینی اولدرک حقنده اغوا و تحریض قیلدی (قطام ایله نکاحلنگی ده خوارجلر آراسنده ایلکنن فورامش بر پلان . ووجبنجه اولمش اولسه کرک)

عبدالرحمن ابن ملجم بر اورنده یاشرلوب طوروب حضرت علی ایرته نمازی اوقور ایچون مسجدگه کردیکنده مشار الیه حضرتلرینک باشینه قلیچ ایله چابوب جراحته دی . خلیفه حضرتلری ایسه اوشبو جراحت تاثیر ایله شهید اولدی ولدنجیماری حسن و حسین هم ده برادرینک اوغلی عبدالله بن جعفر بن ابی طالب طرفندن تکفین ایلرلوب دفن قیلندی ابن ملجم هم طوتلنوب حضرت علی ارتجا لندن سوک قصاص یوزندن قتل اولندی .

ابن ملجم ایده شارندن اولان برک بن عبدالله «دمشق» غه واروب معاویه ننگ چیقدیغنی صاقلاب طوروب ایرته نمازینه چیقدیغنده قلیچ ایله چابوب ایسه ده، تیوشلی یرگه طوغری کتوره آلمادیغندن ضرر ایتمادی . معاویه اوزینی قتل ایتدی . عمرو بن بکر اسمنده اولان ایکنچی ایده شی مصرغه واروب عمرو بن العاص چیقدیغنی کوتوب طوردیغنده شول کجه ده خسته اولدیغندن آنک اوزینه امام طورور ایچون خارجه ابن حبیبه مسجدگه چیقمش ایدی . مزبور ایسه شونی عمرو بن العاص ظن ایدوب چابوب اولدی . اوزینی طوتوب عمرو بن العاص حضورینه آلوب واردیلر و آنک امر ایله قتل ایتدیله . عربلرنک: اراد عمرا و اراد الله خارجه» دیهش مثللرینک منشائی اوشبو واقعه در

* * *

اوشبو خلیفه لرنک تاریخلری و بونلر عصرلرنده اولان

(۱) ترجمه حالی مشهور خاتونلر نام اثره وارد .

عسکرندن ایدی حضرت علی طرفنده شهید اولان صحابه لر جمله سندن شول وقتده ۹۰ یاشنده اولان عمار بن یاسر حضرتلری هم اولنور ایدی .

مذکور عمار حقنده رسول اکرم افندمزدن: «سنی باغی بر فرقه اولدره چکدر» مضموننده حدیث وارد ایدیکندن کوب کیمسه لر خبردار اولدیغندن حضرت عمار شهید توشدیکنده معاویه عسکرینه یمان تأثیر ایدی و اوزلرینک حقسز اولدقلرینی ظن ایدرگه باشلادیله اوشبو سببدن معاویه طرفلری سونگولرینه قرآن شریفلر آصوب حضرت علی عسکری طرفندن هجوم ایتمک گه مانع اولدیله حضرت علی، غلبه اوز طرفنده اولدیغنی حالده معاویه طرفندن تکلیف ایدلمش شرط ایله صلح غه راضی اولدی بو شرط ایسه «حکم» واسطه سی ایله نزاعنی اوزمکن عبارت ایدی .

حضرت علینک محض اهل اسلام گه شفقت یوزندن قبول ایتمش اوشبو صلح ماده سینی اوز طرفدارلرندن بر فرقه سی قبول ایتمادی و راضی اولمادقلرینی اعلان ایله ۷۰۰۰ قدر آدم ایلرلوب چیقوب شهرلرنی تالارغه کرشدیلر . «خوارج» دیه مشهور اولان فرقه ایشته بونلردر

معاویه ایله صلح مسئله سی تمام اولمازدن مقدم، حضرت علی اوشبو «خوارج» فرقه سینی تأدیپ ایدرگه مجبور اولدی و «نهروان» ده بونلر ایله محاربه قیلوب تارمار قیلدی

تعیین ایدلمش «حکم» لر حضرت علی ایله معاویه آراسنده اولان مسئله نی تیکشورگه کرشدیلر، لیکن حضرت علی طرفنده اولان «حکم» یومشاق کوکلی بر ذات اولوب، معاویه طرفنده اولانی بالعکس عربلرنک داهیلرندن و سیاسی آدملرندن اولدیغنی و عموما حضرت علی طرفنده غنی عسکر اطاعتسز اولوب حتی «حکم» تعیین ایدرگه ده اختیار قویمادقلر، سببلی بو اشدن گوزل نتیجه چیقمادی، بوندن سوک شام خلقی معاویه گه بیعت ویردیله .

حضرت علی ایله معاویه طرفدارلری آراسنده دشمنلق همان اوسوب طوردیغنی کبی «نهروان» دن قاچمش «خوارج» لرده همیشه آرتوب و اوزلرینه فکرداشلر پیدا قیلوب کوندن کون قوت کسب ایدرلر و کوبایورلر ایدی . خوارج فکرینه کوره اهل اسلام آراسنده تارالمش اوشبو فتنه ننگ باش سببی اوچ آدم اولوب بونلر حضرت علی، عمرو بن العاص، معاویه دن عبارت ایدی . شونک

دیه مشورت ویردیکننده توفیق پاشا: بوکونده مصر حکومتی بر بتون و بر یارتی آدم وار، اولگیسی ریاض پاشا و صوگفیسیده ثابت پاشا، چیت پادشاهلرنیڭ وکیللری ایله برلکده خدمت ایبر ایچون - بتون آدم وار اولدیغده یاروم آدمنی تعیین ایتمک موافق دگل، بونی تعیین ایبرگه نفسمز راضی اولماسهده ضرورت مجبور ایتهدر، درست ریاض پاشا بزم عائله مزگه ضرر قیلور، لکن بونکله برابر امنیتز کاملدر، که چیتلرگهده مصرنیڭ برغر و شینی بیارماز « دیمشدر. فی الواقع اوشبو اورنده خدمت ایتدیکنده خدیوننڭ و آناسیننڭ خاص ملکلیرنیڭ کوبسنی مصر خزینه سینه آلوب، شونلر ایله بور چلرنی تولانمشدر.

ریاض پاشا استقامتلی و عقیف بر آدم اولوب خیانتلی مأمورلرگه مرحمتی اولماز و هر بر محکمه نی و مأمورنی کوز اوکنده طوتار ایسی. ریاض پاشا وزیر یا که وزیرلر باشلی اولدیغی ساعت ایله مصر محکمه لرنده رشوت ایله اش کورمک بتار و هر کیم صافلق یولینه کرر ایسی.

ریاض پاشا شجاعت ادبیه صاحبی اولوب، کیم گه خلاف اولسهده اولسون حلققن و طوغریلقن آیرلماز، اوستنه آلمش خدمتینی پرینه کتور مکسزین طنچلق تابماز ایسی. کامل سلامت اولمادیغی حالده اوشبو ۸۴ یاشلی قارت، عمومی مصر اعلاملرنیڭ امیندلرنده طوتاشدن بیشار آلتیشار ساعت اوستال باشنده اوطوردیغی و هر کیمینڭ سوزینی دقت ایله دگلادیغی، قزو بختلر و مناقشه لرگه صبر ایدوب طوردیغی و صوگره مسئله نی طوغری فکری ایله حل ایتمکه اولدیغی تجربه ایدلمشدر.

ریاض پاشا اوزیننڭ هر کونگی عادتنه موافق ایرته ایله طوروب سرای باغچه سنده یورمش، آنده کرور ایرته گی آشیننی آشادیغدن صوگ استراحت قیلور ایچون اورنینه یاتمش و اوشبو یاتونده وفات ایتمشدر. اسکندریه دن مصرغه تیلیفون ایله خبر ایتدیکننده، مصر خلقی مصرده اولان سراینه تعزیه ایچون کاملر بونلر ایچنده خدیوننڭ قائم مقامی و جمله وزیرلر اولنمشدر.

جنازه سی ایسه رسمی صورتده عسکرلر و مأمورلر طرفندن اوزاتلوب وارلمشدر.

اوغللری محمود ریاض پاشا ایله حسین بک ریاض، آور و پاده اولدقلرنن آتالرنیڭ جنازه لرنی کوره آلما، شلردر.

اجتماعی حاللر، سیاسی و مدنی واقعه لر، بتون بتونه عبرت درسلی و بصیرت خزینه لریدر بونلرنیڭ سببلرینی تیکشروچیلر و فلسفه لری ایله آشنا اولوچیلر، مملکت اداره لرنده اولان خطاقلرینی صوابلرندن ایررغه و دولتلرنیڭ تأمین استقبال ایده چک یوللری ایله معرفت کسب ایبرگه البته موافق اولورلر اگرده اسلاملر اوشبو ماجرالردن لازم درسلیرنی آلمش اولسه لر ایسی اوزلرنیڭ سیاسی و اجتماعی، مدنی و عمراننی احواللری حقنده بر خط حرکت تعیین قیامقلرینه سبب اولمش اولور ایسی (آخری وار).

ریاض پاشا.

مصر دولتنده الڭ الوغ و محترم آدملردن اولان ریاض پاشا ایون ۴ نچی (جمادی الاخراننڭ ۲۰ نچی) کون اسکندریه شهرنده اولان سراینده وفات اولوب، ایکنچی کونده تیسر یول ایله کتورلوب مصرده دفن اولندی. یاشی ۸۴ ده ایسی. ریاض پاشا ۱۸ یاشنده اولدیغی حالده عباس پاشا زماننده حکومت خدمتنه کردی، عباس پاشادن صوگ سعید پاشا، اسماعیل پاشا، توفیق پاشا و حاضرگی عباس پاشا زمانلرنده الوغ خدمتلرده اولندی، بر قاچ دفعه لر وزیرلر باشلیغی اولوب طوردی.

ریاض پاشا غایت جدی و اشلکلی بر آدم اولدیغدن باشقه، طوغریلقن آیرلماز، حق دیه بیلدیکی مسئله سنده کشی سوزینه قارماز، بلکه اوز بیلدیکنی اشلرگه طریشور ایسی. وزیرلک و وزیرلر باشلیغی اولوب طوردیغی وقتلرنده خدیوگه قارشو اولمقدن صافلانماز، شوننڭ ایچون بومنصلرده اوزاق طورماز ایسی. خدیولر ایسه هر وقت مشکل بر مسئله چیقدی ایسه ریاض پاشانی خدمت که چاقرلر و آنندن ده موافق آدم تابمازلر ایسی.

مصر حکومتیننڭ بور چلرینه آور و پا دولتلی قونترول قویقلرنده اوشبو کامیسیه گه مصر حکومتی طرفندن هم بر آدم تعیین ایدلنورگه تیوشلی اولدیغنده توفیق پاشا، ریاض پاشانی تعیین ایبرگه قرار ویردی. خدیو عائله سندن اولان بعض ذاتلر: «ریاض، فاتیح کوللی و اوز سوزلی بر آدمدر. بوندی اورن غه آنی تعیین ایتمکدن فائده اولماز، خدیو عائله سینی رعایت ایده چک باشقه بر آدم قویارغه تیوشلی»

مقاله لر :

اسلامنڭ حال حاضره سی و بو کونگی مسلمانلر.

اسلامنڭ ایسکی حالینی و مقدمگی مسلمانلرنڭ حاللرینی کچن مقاله ده بیان ایتدک . ایمدی بو یرده اسلامنڭ حال حاضره سی ایله بو کونگی مسلمانلر حقنده بر قدر یازمق فکرنده مز .

صوڭ عصرده اسلام تدنی و انحطاط غه یول طوتدی ، اشلر عکسینه تحول ایتدی . صوڭ مسلمانلر اوڭگیلرینڭ خلافنده اولان صورت و صفاتلر ایله ظهور ایتدیلر ، اصحاب و تابعین ، تبع تابعین و سلفی عصرنده اولان مسلمانلره اوغشامایوب دیگر بر یول اختیار قیلدیلر . اگرده حضرت پیغمبر شمدیگی زمانده قیرندن قایتوب شمدیگی امتلرینه نظر قیلسه ایمدی : « بونلر بنم اتمم دگل » دیه بالکل آنلردن فرار ایدر ایمدی . چونکه حاضرگی امتلرینڭ عمللری حرکتلری اسلامینڭ اصول موضوعه و قواعد مقدسه سنه بیگرهك خلاف اولمقده در . شونڭ ایچون آنلرنڭ حاضرگی طریقلری مجوسیت طریقه سنندن آیرماسی یوق کمی کورلور . اگرده شمدیگی مسلمانلرنڭ عمللرینی و طریقه لرینی دین اسلامنڭ اصول اولیه و قواعد مقدسه سنه تطبیق ایدیلوب فارالور اولسه اشلر بتونلهی باشقه ایدیگی هر بر بصیرت ایاسنه معلوم اولسه کرکدر . حالبوکه آنلرنڭ بو طریقه عمللری اول اصوللرغه خلاف اولمقی اسلامنڭ اصوللرینی و قواعد حقیقه لرینی تحریفدن باشقه بر شی دگل ایمدی .

شمدیگی مسلمانلرده : خلافت طریقه لری ظلم و استبداد هم ده وراثت ایله درکه : اسلامینده اولان اصول خلافت بتونلهی بوڭا باشقه در . اسلامیت قاشنده خلافت موروث اولمادیگی کبی استبداد طریقی ایله ده دگلدر . بلکه عدالت ، مساوات حریت کبی اخلاق انسانیه نی اعتبار قیلیمق ایله انتخاب ایدلنور .

وهکذا حدود قضا فاعده لری ده ضائع اولمشدر . حاضرگی مسلمانلرنی : ظلم و جور ، حسد و حقد ، شمانه و غیبت ، ریا و نفاق ، افترا و بغض ، عدوان و سفاهت ، حماقت و اسراف ، تقییر و افراط تفریط کبی اخلاق ذمیبه تمام قابلامشدرکه : مشکات محمدیه دن نشئت

ایدن اصول اخلاقیه بتونلهی بوڭا ضد ایمدی . حاضرگی مسلمانلرنڭ معامله لرینی مشکات محمدیه دن نشئت ایدن معاملاتنڭ اصوللرینه دخی تطبیق ایدوب قرارر ایسه کز بو دخی تماما باشقه چه در . حاضرده مسلمانلرده دستور اولان : تجارت ، اجاره و دعوی کبی معامله لرنڭ جملاسی اسلامینڭ اصول اولیه سنه بتونلهی خلاف اولمقده در . حاضرده دستور اولان « علم فقه » دخی صرف جدل خلاقیاتدن عبارتدر بو ایسه کتاب الله و سنت رسولدن اقتباس ایدلن حقیقی « فقه » نی تحریفدن باشقه بر شی دگلدر . بناً علیه شمدیگی « فقه » ، امت اوزرینه حسن تربیه و یرماز .

مسلمانلرده دستور اولان شمدیگی اصول تعلیملر و متداول اولان فنلرده مشکات محمدیه دن نشئت ایدن علوم حقیقیه گه باشقه چه در . چونکه حاضرگی علم و تعلیملر : جدل و مراء ، ترهات و اوهام ، خیالاتدن عبارت اولوب مسلمانلرنڭ تربیه و ترقیلرینه یاردم و یرماز . چونکه بویله علوم و تعلیملر حقایق اشیا و حقایق قرآنیه دن بسنتون یراقددر . اوشبونڭ ایچون بو کونگی مسلمانلر علوم حقیقیه دن بتونلهی یراق دوشوب سوفسطائیلق طریقه سینه سلوک ایتمشلر . شونڭ ایچون آنلرنڭ اکثرلری حقیقتلرنی انکار ایدر درجه گه کلمشدر ، هر درلو اکاذیب و اباطیل اوزرینه اینانورلر .

ورثة الانبیا اولان علما بیک نادر کورلور . حاضرگی علمانڭ سیرت لرینی حضرت پیغمبرمنڭ سیرت و سنتنه تطبیق ایدوب نظر قیلیمق بتونلای باشقه یولده ایدیکلری معلوم اولور . اوشنداق سلفی صالحین سیرت لرینه ده موافقتلری کورلماز . چونکه سلفی صالحین ، حضرت پیغمبرمنڭ اقوال و افعال ، اخلاق و علوم کبی احوال فطریه سنه کامل وارث اولمشلر ایمدی . اما حاضرگی علماننڭ اکثرلری اویله دگلدر بلکه نفاق و شقاق ، ریا و مداهنه ، حسد و غیبت ، بختان و افترا ، شمانه کبی ذمائم ایله متصف ایدیکلری کورلور . حقیقی و فطری اولان علملردن ده محروم اولنورلر .

ارباب طریقت اولان : صوفیلر و فلانلرنڭ طریقه لری ده

استانبولده مهم قونفرانس

بوندن بر ايكي آي مقدم ، استانبولده يوسف آفچورا طرفندن تورك قومينه دائر ويرلمش قونفرانس ناك اجمالى ۸نجى عدد «شورا» ده يازامش ايدى . شهمى يوسنى ائندى خطبه سسنىك تفصيلنى بو يرده «طنين» غزتمسندن نقل ايدمهز . يوسنى ائندى خطبهسى اوشبودر :

هر شيدن اول افنديلر ، بو كون جمله كزى استقلال عثمانينك ۶۲۸نجى سنه دوريهسى مناسبتيله تبريك ايدهرم بيوك تركككك مدافعه حقوفى ايچون ايلك دفعه اجتماع ايدن بو مجلسك بويله بر كونه تصادفى موجب ممنونيتدر . اسباب اجتماعزى البته بيليرسكز . «تصوير افكار» ك كچن جمعه ايرتسى نسخه سنده : (ذاتاً موسقوف طهرلرينه آره صره دو كولهش اولان تاتار فائلرى ؛ بو قومى - ظاهرأ نه قدر نمدن ايدرسه ايتسون - دائماً خونخورلقه سوق ايده جكدر) كى ياككش و معناسز ، كنديسنك منسوب اولديغنى ظن ايتديكم ترك قومى ايچون حقارتى متضمن بر قاچ جمله يازمشدى . شهبه سز بوندن ترك قومنه منسوب بر چوق كنج قبلهر رنجيده و دلگير اوله رق پرونستو ايتك ايسته مشلر . فقط ايلك او كجه محررينك ترك و تاتارك الفاظ مرادفهدن اولديغنى بيلمديكنه حمل ايدهرك چلنى ، خطاسنى تصحيح ايچون كنديسنه مراجعتى موافق بولمشلردى ايرتسى كون فوريلان ترك درنكى بو خطاينى تصحيح ايتك ايچون «طنين» جريده محترمه سنه بر مكتوب كوندردى . (ترك درنكندن «طنين» ه كوندريلن مكتوبك صورتى : ۲۱ مارت ۳۷ بازار ايرتسى نسخه سنده مندر جدر)

بو مكتوبك بر صورتى ده «تصوير افكار» مطبعه سنه كوندرلمش ايدى بوندن باشقه ترك كنج طلبه قردشلكرزدن بر قاچ حميتلى طوپلانهرق «تصوير افكار» مطبعه سنه كيتمشلر و ابوالضيا توفيق بكى بوله ميهرق خطاسنى اخطار ضمننده بر ورقه برافه رق عودت ايتمشلردى . بن ظن ايدىيوردمكه ابوالضيا توفيق بك بو خطاسنى اوگرندكدن سوكره درحال تصحيحنه شتاب ايده جك و بيليهرك تحقير ايتديكى ترك بيوك ملتندن استعفاى قصوره مسارعت ايليه جكدر لكن مع التأسف ، بن ده ، ديگر آرقداشلمزده

حضرت پيغمبرمزنك طريقت عادله و سنت راشده سنه بتونلى باشقه در اكرده آنلرنك شهميكي طريقلرينى و سبرتلرينى كتاب و سنت اوزرينه تطبيق ايدلور اولسه بو حال آچيق بيلنور حالبوكه حاضرگى علمامز ايله حاضرگى شىخلمز و صوفيلرمز بو كونده بتون مسلمانلرنك مقتدرلى و يول باشچيلرى اولوب بتون عالم اسلام آنلرنك تربيه لرنده در . بونلرنك كوبسى اصول اسلاميه كه مطابق و رسول الله نك سنت راشده سنه موافق دكل قاعده لر ايله مسلمانلرنى تربيه فيلورلر .

شهميكي دستور اولان طريقه و قاعده لرنى عقل و حكمت اوزرينه تطبيق ايدوب قارار ايسه ك ، بو ايكينك آراسنده هيچده مطابقت كورلماز مسلمانلرده دستور اولان شهميكي طريقلر و قاعده لر نك اكثرى محض بدعت و دوزمه لردن عبارت اولوب اساس حقيقتدن خار جدر .

كها طريقهسى اولان حكمت دخى حقيقت اوزرينه وضع ايدلوب حقايق اشيانى تفتيش و تدقيق ، انسانلرنك حيات و سعادت لرينه سبب اولسون ايچون تاسيس قيلنمش ايدى . مسلمانلرنك شهميكي طريقلرينى و حاللرينى علم و حكمت ايله انتقاد قيلنسه حقيقتدن يراق كنديكلى ظاهر اولور .

بو كونگى مسلمانلر ، قوانين مدينه دن ده يراقلردر . مسلمانلرنك حاضرگى قوانين مدينه لرى قانون شريعتدن تبديل اولنديغى كى شهميكي مديتلى اولان ملتلرنك قاشنده مقبول و جارى اولان قوانين مدينه لرندنه يراقدر بناء عليه آنلرنك شهميكي حاللرى ، نه ده انسانيت و نه ده مديت اوزرينه مطابق اولماز مديتلى غاينه فنا حالده اولديغى كى انسانيتلرى ده ضائع اولمشدر . شونك ايچوندركه شهميكي آوروپالولر مسلمانلرنى انسان ديه حساب قيلمازلر و آنلرنى هر يرده تنقيص و تحقير هم ده حقوق انسانيه دن محروم ايدلرر چونكه آنلر كنديلرى كندلرينى انسانيتدن محروم ايتمشلردر اكرده شهميكي مسلمانلر حقيقى تربيه لر ايله تربيه ايديلو ده حقيقى انسانلق مرتبه سينه واصل اوله بيلسه لر ايدى ، شهميكي مديت اربابى ايله برلشوب هر حقوفنى نائل اوله بيلورلر ايدى

امام و مدرس سرورالدين .

چیکاری بیوردی. بونگ بر نسخه‌سندہ محضا، قزان ترکجه‌سنی ایی بیلیمه‌مکدن طولایی «ماکدونیا مسئله‌سی» مناسبتیه - اونوتمایکیزکه اوزمان ترکیاده دور استبداد حکمفرما ایدی. دولت عثمانیه صقیشدیریلوردی. بن، محضا عثمانلی قارداشلرمره مجبتدن، اولنرک بولندقلر، وضعیتہ آجیمقدن طولایی طالعه‌سز مقامنده بدبخت کامه‌سنی قولانهرق «بدبخت تورکلر» دیمشدم «مخبر»ک او نسخه‌سی انتشار ایدر ایتمز صباح آفرانقه ساعت اون راده‌لرنده اداره خانہ‌نک بولندیغی «بیچن» [معناسی: اوت دیمکدر] بازارینک تجار و اصنافی اداره خانہ‌نک اوکنه طولانیشلردی و جمله‌سی، بدبخت کله‌سی قزان شیوه‌سندہ بر آز معنای استحقاری تضمن ایتدیکی ایچون، بنی شدتله پرتستو ایدیورلردی. بن، کندیلرینه لسان مناسبله ایضاح مرام ایدرک کوچ بلا بو آدم‌لری صاوه بیلدم. رودیچیفک مردجه سوزینی کری آلهمسیله ابوالضیا توفیق بکک ایکنجی مقاله‌سندہ قولانیدیغی اصولی مقایسه ایدرسه‌کز ترک قومیتنه منسوب اولدیغنی ظن ایتدیکم توفیق بکه ترکک نامنه آجیماق قابل دگلدر.

ایکنجی وقعه‌ده قزانلی قارداشلرک ترک عثمانیلره نه درجه مربوط اولدیغی وضوح ایله کورولور و بو کون بورایه طولانان کنج، حمیتلی ترکاوک کثرتی عثمانیلرکده ترکککک تحقیر اولنمسنه قارشى نه قدر متعسس اولدقلرینی پک آچیق بر صورتده کوستریور بو جهت شایان ممنونیتدر. شمدی افندیلر اصل موضوعه کله‌م: بن تورکو - تاتارلرک منشئی حقدنه اوزون اوزادی‌یه تحریات تاریخیده بولنه‌جق دگلم. آنجق «تصویر افکار»ه جواب اولوق، «تصویر افکار»ک جهل و خطاسنی اظهار ایتمک اوزره بو تاریخدن ایکی مهم نقطه‌یی ایضاح ایتمک ایسترم:

اولا، ترک و تاتارلر بو کونگی کونده تماماً بر ملتدر. ثانیاً ترک و تاتارلر دیگر بر عرقه قانلرینی قارشیدرمقله اوعرقک ترقیسنه قطعاً مانع اولمه‌مشلردر روسیه‌ده ایسه ترک و تاتارلرک دائماً روس مدنیتنده پیشدار اولدقلری کورولور افندیلر، ترک و تاتار کله‌سی، سکز یوز حتی بیگ سنه‌دنبری عین اقوامه ویریلن اسماء مرادفهدندر. ترک و تاتار اقوامنی صوگ زمانلرده اک چوق تدقیق ایدنلر مملکتلرینک بتیشکلکندن طولایی روسلر، یاخود روسلشمش آلمانلر و عرفی مناسباتندن ناشی مجارلر اولمشدر. بنم سزه عرض ایده‌جکم معلومات روس، آلمان و مجار علماسنک

بو حسن ظنده یاگلمشز چونکه، ابرتسی کون چیقان «تصویر افکار» ده اعترافی قصوره بکزر هیچ بر شی اولمدقن بشقه تحقیری تجدید و تأکیدده ایدیوردی بنم ابوالضیا توفیق بکدن تصحیح خطایه مسارعت ایده‌جکی حقدنه‌فی ظنم و امیدم حیاتنده کوروب کچیردیکم ایکی وقعه‌دن طولایی قوتلی ایدی مساعده‌کزله او ایکی وقعه‌یی مختصراً سویلیه‌یم:

برنجیسی: بوندن آلتی سنه اول روسیه‌نک حریت حرکتی اثناسنده «پترسبورغ» ده انعقاد ایدن قونستیتو-سیونالیست‌ده موقرات (قاده) پارتیسنک برنجی قونقره‌سنه قزان ترکلرینک دلکله‌سی صفتیه کیتمشدم «قاده» رؤسا-سندن والیوم دومانک اک معروف خطباسندن موسیو رودیچیف، روس دور استبدادندن بحث ایدرکن او دورک اصول اداره‌سنی جنگیز اداره‌سنه تشبیه ایتمک نزاکتسزلسکندہ بولنمش ایدی. بن بونی ایشیدر ایشیتمز رئیسندن سوز ایستدم و رودیچیف نطقنی اکمال ایدنجه قصداً فرانسزچه اوله‌رق تقریباً شو سوزلری سویله‌دم: «بن، روس ایمپراطورلغک بر قسم تبعه‌سنی تشکیل ایدن تاتارلرک مرخصی صفتیه ایلك دفعه بولندیغم بر حر روس مجلسنده تاتارلرک اعاظمندن معدود اولان بر آدمک مؤاخذه‌سنی ایشیتیمه‌جکم ظنده ایدم مع‌التأسف یاگلمشم طبیعیدرکه عرقه‌زه منسوب بر آدمک تحقیر ایدلمش اولدیغی بر مجلسنده بوندن بویله بولنه‌مه‌مقله معذورم». بوتون مجلس، سوزلزمی شدتلی ال چیرپه‌لری ایله آلفیشلادیلر و درحال رودیچیف، موقع خطابته دنه‌رک: دیلی سورچدیکنی، - کندی قولانیدیغی تعبیری عیناً سویلیورم - لاپسوس لغوئه اولدیغنی سویلیه‌رک سوزینی کری آلدی واستغفای قصور ایتدی ایش بونک ده قالمدی آدمجفز کرسیدن ایندکدن صوگره یانمه کله‌رک المی صیقدی. تکرار استغفای قصور ایتدی. صوگره اوراده بولنان زوجه‌سی‌ده بنی یاننه چاغیرتارق بکا تشکر ایتدی و مبعوثلغه حاضرلمقله اولان زوجه مبعوث ایکن یاگلمش سوزلر سویلمسنی منع ایده‌جک اولان بو اخطارمک کندیسی ایچون مفید بر درس اوله‌جغنی سویلیه‌رک کوکلی آلفغه چالیشدی. طبیعیدرکه افندیلر، بو بنم شخصیه دگل، اوراده تشخیص ایتدیکم ملتته ویرلمش بر ترضیه‌در. ایکنجی وقعه ایسه، بو سویا، - دیکمدن بر قاچ ماه مقدم قزانده جریان ایتمشدر قزانده بر قاچ آرقداشله برابر «قزان مخبری» نامنده بر غزته

وسائره بونلره قرابتی بولنان اقوامک جمله سنه بردن تاتار نامی ویریلیر اولدی فقط جنگیز اردوسنده گی ترک قبائلی ده یوکسک سویه ده بولندیغندن جنگیز اردولری مدنیت اعتباریله تماماً ترکشمشلدردر. شو سویلدکلرمدن آکلا-شیلپورکه یدنجی عصر هجریدن اعتباراً بوتون آسیای داخلی و آوروپای شرقی یه یایلان اقوام ترکیه یه «ترک» و تاتار کلمه لری نام مشترکدر و او زماندن اعتباراً ذاتاً لسانجه، عرقجه ترک، تاتار قالمامشدر. ترک و تاتار ایکسی بر اولمشدر.

افندیلر!

ظن ایتیکیزکه تورک و تاتارلرک برلکنی ادعا و اثبات احتیاجی یالکز بوراده، استانبولده حس اولنیور، خایر. بو احتیاج باشقه بیرلرده ده زیاده در. اوچ دورت آی اقدم روسیه مجلس مبعوثاننده قازان ولایتک ترک معوثی صدرالدین افندی مقصودی مجلس مبعوثان کرسیسنده اکثریت عظیمه سی روس اولان رفقاسنه عین حقیقتی اظهار و تعیین ایچون همان عین و ثائق تاریخیه مستند اوزون وایی بر نطق سویلمشدی. بو مسئله حقنده کرک صدری افندیک و کرک بنم نقطه نظرمن، استناد گاهمز عینی اولدیغی کبی هر ایکمزکده بو حقایق افاده ایتهمزه سبب اولان عواملده عینیدر. او عوامل تورک و تاتارلرک آبریلغنده منفعت آرایان مؤثرلردر. بو مؤثرلرک روسیه ده استانبولده عینیتلرینه رغماً عظیم بر فرق ظاهریلری ده انکار اولندمز. نه ایسه کچلم. صدری افندی روسیه دوامسنده تورک و تاتار وحدت ملیه سنی روس شووینلرندن آلکسیفه قارشى مدافعه یه مجبور قالمشدی. آلکسیف روسیه ده ساکن تورک و مسلمانلر علیهنده شویله دیمشد :

«مسلمانلرک ده مکاتب مسئله سنده آمال سیاسیه لری وار. مسلمانلر تدریسات ابتدائیه قومیسسیوننده مکاتب ابتدائیه ده عربجه نك تدریسی لزومندن بحث ایتدیلر، چونکه قرآن عربجه یازیلی ایمش. صوگره ده تورکجه اوقو-دیلمالی ایمش بیلورسکیزکه عرب لسانی بزم تاتارلر ایچون لسان مادرزاد دگلر. عربجه نك تدریسی ایسته ملری، آنجق اتحاد اسلام فکریک نشرنده قولایق اولمسی ایچوندر ترکجه دیکلری ده کندی دیللی دگل عثمانلی تورکارینک دیلیدر بونی اوگرتدیرمکن مقصدلری ده اجنبی تورکارله برلشه بیلمکدر. حاصلی تاتارلرک بو مطالباتی صرف مقاصد سیاسیه دن نشأت ایدیور.»

تدقیقاتی نتایجندن مستنبطدر. اورال - آلطای اقوامک بر شعبه سنه ترک تاتار قومی دینلیمکده در. ترک تاتارلر بالعموم آق دگزدن سبریاده «لنا» حوضه سنه قدر یاییلمشدر. ترککلک بشیکی «ینیه سی» و ارضیش نهرلری آره سی در. بوراده ولادت محمدیه دن بر، بر بچق عصر اول بیوک بر ایمپراطورلی تشکیل ایتمشلدردی. او عصرده بوچنگاور و فاتح قوم چینی، ایرانی، هندی، سوریه و مصری استیلا ایدرک آسبانک قسم اعظمیله آروپا و آفریقانک جهت شرقیه سنی فتح ایتمشلدردر. تاریخده اسملری کچوب شمعی کورلهر اولان «بچه نك»، «قومان»، «حزر» کبی اقوام ترک ایدیلر. تاتار کلمه سنه کلنجه : بوچنجه بر کلمه در. چینلیلر بونی مختلف صورته نا - تا، تار، تا، تا - دزه دیه تلفظ ایدرلردی. چینلیلرک بو اسمی طاققلری خلق خوان - خه یعنی صاری نهرک و سطلرنده ساکن اولوب بالاخره «تیان شان» ه طوغری سوزیلن بر مونغول قبیله سیندر. افندیلر، بر آز اول دیمشدم که هجرتدن بر، بر بچق عصر اول ترکلر بیوک بر دولت تشکیل ایتمشلدردی بوگا ترک تاریخنده «ایل خانلغی» دنیلیر. ایل خان، قوم و قبیله لراک خانی دیمکدر. ایل خانلغی بر چوق خانلقلردن مرکب بر هیئت متحده، بر قونغه ده راسیون اولدیغندن ایل خانلرینه خانلرک خانی، شهنشاه معناسنه اوله رق «خاقان» یاخود «قاغان» دنیلیردی بو بیوک ایل خانلغی ولادت پیغمبریدن آنجق بر قاج سنه اول قیصر روم و فغفور چینی ایله مناسبات سیاسیه ده بولنور بر بیوک ایمپراطورلقدی. چوق بیوک دولتلرک جمله سی کبی بوده بالاخره پارچه لاندی. افندیلر! بو پارچه لانان ترک ایمپراطورلغنی تکرار تجدید و احیایه قیام ایدن «تی موچین» یعنی جنگیز خان اولمشدر. جنگیز آلتنجی عصر هجرینک نهایتلرنده ویدنجی عصرک ابتداسنده یشامشدر. جنگیزک آناسی تاتار قبیله سندن ایدی. بتون آسیایی ضبط ایتدیکی زمان جنگیزک اردوسنده مونغوللر، ترکلر، تاتارلر جمله سی برلشدیلر و بونلرک جمله سنه بردن بعضاً «کوک مونغول» و بعضاً ده جنگیزک آناسنه نسبتله «تاتار» دنیلیردی. ترک تاتارلرده اوتهدنبری فادینه بیوک بر احترام بسلنیر. تیموچینک آناسی «اوکه لن نه که» ذاتاً بیوک بر فادیندی. ده تیموچین کنج بر یتیم ایکن علیهنه قالدیشان مونغول قبائلنی توحیده موفق اولمشدی ایشته بو بیوک فادینک منسوب اولدیغی قبیله یه نسبتله درکه جنگیز خانک تحت قومانداسنده برلشن مونغول، ترک

صدرى افندى بو سوزلره فارشى شو جوابلىرى
ويرمىشى :

« آلكسىف ظن ايدىيوركه بز مسلمانلر، اتحاد
اسلامه و پان توركىسمه خدمت ايچون، بعض مطالبانده
بولنيورمىشز بو مناسبتله بن بو ايكى مهم مسئله حقندهغى
فكرى ميدانه قويهق ايتييورم .

افندىلر، هپكز بيلورسكزكه روسيهده يكرى ميليونى
متجاوز اهل اسلام وار لکن بونلرلك هپسى عين نسلدن
اولديغى، بلکه جمله كزلك معلومى دگلدر اوت، روسيه
مسلمانلرلك هپسى، عدد ايك آز. قافقاز يا طاغلىرى سكاني
مستثنا اولمق اوزره جملهسى بر نسلدن، تورك - تاتار
نسلدننر. بونلرلك عيني نسلدن اولمى اويله بر وقعه
تاريخيه دركه آلكسىفلك اعتراضى بوكا هيچ بر تاثير اجرا
ايدمز بو جهتله بز مسلمان ديديكمز زمانده، اوكله مزللك
تختنده، تورك - تاتار معناسنى ده مراد ايتىش اوليورز.

بكا تقدم ايدن خطبان برىسى، بو تورك - تاتار
ملىتى فكرىنى گويا بزم خلقه نشر ايتمكه اولديغى
ادعا ايتدى. بو ادعا واهيدر روسيهده ساكن مسلمانلرلك
جمله تورك - تاتار اولديغى علماً مصدقنر ايشته سزه
روسجه بر اتنوگرافيا خريطهسى بو خريطهسى نه بن ونهده
بنم آرداشلرم ياپمادى. بو خريطهده مائى رنگه كوستريلن
بر ساحه واركه اوستنه تورك - تاتار يازلمش. قزل بويالى
اسلاولردن صوكره روسيه نكل سطحنده اكل زياده ير اشغال
ايدىيور. ينه بو خريطهده، تورك - تاتار نام عمومىسيپله
ياد اولنان اقواملك اسماي خصوصيه لرى ده صايلمش ايشته
اوقيورم : اكل اوكله تاتارلر، صوكره باشقردلر، چواشلىر،
صارتلر، تاجيكلىر، قزغزلر، برچيلر، توركمنلر، نوغايلىر،
تارانجيلر، قريملىلر، قاراجقار و ياقوتلر . . .

تكرار ايدىيورم افندىلر، بو خريطه يي مجلس مبعوثانلك
مسلمان فرقهسى ترسيم ايتمى. بو، نه مجلس مبعوثان
ونهده مسلمان فرقهسى موجود اولديغى بر زمانده، صرف
تدقيقات علميه نتيجهسى اولهرق ترسم اولنمش بر خريطهدر.
حقيقت بويله آب آشكار ايكن، اگر بز قوميسيونلرده،
ياخود مذاكرات عموميهده، روسيه مسلمانلرلك جملهسى
عيني نسلدن، عيني لسان ايله منكله درلر، ديرسهك، يعنى
بر حقيقتى سويلرسهك بوندىن پان توركىسم پر وياغانديستلكى
چيقارمق، كولنج اولور . . .

توركلرلك اتحادى، بو كونلرده وقعه كلكمه اولان

بر حادثه دگلدر. يك اوزاق بر ماضيده اولوب بيتىش بر
واقعهدر. بر چوق عصرلر اول جنگيز خانلك فتوحاتى
نتيجهسى اولهرق عموم توركلر برلشمىشى. روسيه
مسلمانلرى، بعضلرلك ظن ايتدىكى كى تاتار دگل،
توركلر ذاتاً تاتار كلمهسى، علمى، تاريخى بر سوز
اولمايوب صرف بر تعبير عسكريدنر. جنگيزلك اردولرى
هپ تورك ايدى. جنگيز اولاد و احفادنن قالمه آثار
عتيقه، روس خزائن اورافنده موجود اردو خانلرينلك
فرمانلرى صافى توركجه محردر. بو جهتله روسيهده ساكن
مسلمانلر تورك اوغلى توركلر. جمله سنلك
لسانى بردر، توركجهدر. آنجق اهميتسز بعض شيوه فرقلرى
وار بر قزان تاتارى، قزغزلر آرسنه كدرسه ايلك كوندىن
اعتباراً يك قولاي قونوشوب آكللاشه بيلور. توركستاندىن
كلن بر صارت، هيچ زحمتسز بزمه مكاله ايدر نته كيم
كچن سنه بخارا اميرىل ترجمانسز قونوشه بيلمىشم. حاصلى
روسيه مسلمانلرى، ديناً هپ مسلمان، جنساً هپ توركلر»

شيمى افندىلر تظاهرىنى آرزو ايتدىكم ايكنجى
حقيقتدن بحث ايدمك او حقيقتنده شوندىن عبارتدر :

تورك و تاتارلر، نه روسيهده ونهده يالكز مملكتنده
مدنىتك ترقى و انكشافنه اصلاً مانع اولمامشلردر. بالهكس
كندىلرى قرون اولاده بر قاچ بلوك مدنىت احداث
ايتدىلرى كى مؤسس مدنىتلره دخوللرنده دى، داخل
اولدقارى مدنىتك ترقيسنه، تعاليسنه خدمت ايتمشلردر.
اوت افندىلر توركلرلك يك قديم بر ماضيده مستقل و على
مدنىتلرى واردى. توركلرلك بو مدنىتى بقمين زمانلره قدر
يك آز معلومدر اكر نجيب عاصم بكلك « اكل اسكى
تورك يازيسى » رساله سنى اوقويهرق بيلورسكزكه اورخون
چاى كنارنده « كل تكين » كتابه و آبدهلرلى بولونمشدر بو
آبدهلرلك يازىلرىنى دانمارقالى ويلهلم طومسن اوقوميه
موفق اولمشدى بو آبدهلرلك زمان ركزى هجرتلك ايكنجى
عصرى اورتلر ينه تصادق ايدىيور. اورخون يازىلرلك
مكلمىتى، لسانلك مترقى بر طرز اديبانده اوليشى
يازىلرده مندمج افكار تورك قوملك اوپك قديم ماضيده
مستقل و مترقى بر مدنىتى اولديغى اظهار و اثبات
ايدىيور.

كل تكين كتابه لرك قرائتىن صوكره دهها هنوز ۸ - ۹
سنه اول المانلر طرفندن باشلانوب حالا حفريات وكشفياته
دوام ايدن طورقان تحرياتى اورخون تورك مدنىتىن

دها اىكى بىر تورك مدينىتنىڭ وجودىنى ميدانە چىقارمىور. قىلى اولەرق تارىخنى تەيىن مىشكەسەدە طورفان جوارندە بولونمىش اولان «ئىدى قوت» شەرىنىڭ كى مەرقى ومزەر زمانى ھىرتىڭ بىرىجى عصرى نىپايتلىرىدە اولدىغى مەظونىر. طورفان (ئىدى قوت) تورك مدينىتنىڭ يوكسىك سويەسىنى اظھار اىچون اورادە تەجربىت علمىيە دە بولونان اىكى ھىئەت كىشفيەئى ادارە ايدىن فون لوقوق كى يازدىغى بىر اىكى جەلمەئى اوقوبە جەم؛ فون لوقوق شويە دىيور:

«بو باغومورسىز وقوملىق قىطەدە عصرلەر جە اورتولو ومحفوظ فالەش اولان مەظم بىنار، ھىكلار، دىوار رەسملرى جانفس وكاغدە ترسىم اولنەش نساویر، كىتابلەر وزنكىن بىر ادبىيات بقاياسى، بورادە عالی بىر مدينىتنىڭ وجودىنە قىطى شاھىدلردى».

فون لوقوق بولنەش كىتابلردىن بىر ايدىر كىن دىيور كە: «خەرقاتى گوزل، ياز بىلىشى مەكىل اولان بو كىتابلەر كى تەجربىندە دورلو رىكلەر وعلمى الخىصوص سىبا، قىر وقىرمىزى رىكلەر قوللانمەشدر. كىتابلەر كاغد و يادىرى بە ياز بىلىدۇر. درىلەر شىمىدى استعمال ايتدىكەم بىياض، كودىرى الدىيونلرمز كىبى اىنچە و نازكىر. صحيفە كىنارلرىنە كمال اعتمنا اىلە كىتابلەر چىزىلەش، صحيفە باشلرىنە تىرىبىنات و نساویر ترسىم اولنەشدر. بو كىتابلردىن او زمان توركلىردە دە حس بدايەك يوكسىك بىر درجەدە اولدىغى آكلاشىلەر. رىكلەر دائىما آھىنگدار بىر امتراجلە قوللانمەشدر. بو كىتابلردە اصول تىنقىطدە موجوددر».

اىندىلەر، طورفان اكسىدسىونلرى صىندىقلر دولوسى اوراق و نساویرى بىرلەنە، پار بىسە و پىترسبورغە طاشىدىلەر، اجدادمىز كى بو دىفنىەسى ھىوز تەمماً بوشالدىلەمەشسە دە شىبەسىز بىرە بىر حصە مىراث آىرلمايە چقىدۇر. كوروىيورسىكز كە توركلىر ھىرت نىبويە زماننە و اوندىن دەھا اۆل يعنى آوروپانىڭ بىر چوق اقوامى اورمانلردە پوست كىوب آو آولاىوب نىم وحشى بىر حىيات كىچىر كىن ھىوز بارى كىتاب نەدر بىلمەز اىكەن شىمىدى صرف جىنگاورلك و كىمىدارلىق، صرف حرب و فتوحات اىچون يارادەلەش كىبى تىلقى اولنان توركلىر او زمان بويە بو يوك بىر مدينىتى قورمايە موفق اولمەشدر.

اىندىلەر، اكترىتە بونلرى بىلەمە يورز، بىلەمە بە دە چالىشمىيورز و سوكرە بىلەمە كەزدىن صىقلمەرق او مەنى اجدادمەز كى آغر سوزلەرە افترادىن كىكەنەمە يورز. بىلەمە كە

بىزدىن دەھا خىرسىز اولادلر باشقە بىرلردە بولنورمى؟ فقط توركلىر كى قەدىم مەنىتلىرى بوسايدىغى مەنىتلىردىن عبارتدر ظن اولنەمسون بىر خىلى ھىوز كىشى اولنەمەشلىرى حس اولنور. از جەلمە بىرلەن دارالفنونى مەلملردىن بىر اىكى ذات دىنانىڭ كى قەدىم مەنىتلىردىن عد اولنان بابل مەنىتنىڭ مۇسسلىرى تورانى الاصل يعنى تورك الاصلدىن اولدىغى فەكرندە درلر. اگر بوشمە علمى، كىشفياتلە تەمماً تەحقى ايدىرسە مىصرىلەرە بىر بىر جەھانە اىلك مەنىت خواجه لرى بىر توركلىر اولمەش اولە جەن. . .

* * *

اىندىلەر، اگر قرون وسىطادە توركلىر كى داخلى اولدىقلىرى مەنىتلىرە خىمىنلرىنى آراشدىرە چى اولورسەق بورادە دە باشقە قوملردىن اصلا كىرى قالمەش اولدىقلىرىنى كورە جىز.

توركلىر كى مەنىت اسلامىيە بە نە قدر بو يوك خىمەتلىرى طوقونمەش اولدىغىنى البتە اكتر بىكز بىلەر. مە مافىە مساعىدە ايدىرسىكز بو كى دائىردە بىر قاچ سوز سويلەيمىز.

مەنىت اسلامىيە بىرە بىر، فرسلىر نە درجە احداث اىنەش، و نە درجە ترقى ايتدىرەمەشلىرسە ھىچ شىبە بو قىدركە توركلىردە او قدر احداث ايتەمەشلىر و ترقى ايتدىرەمەشلىردىر.

بعض كىمەسەلر مەنىت اسلامىيە بە، مەنىت عربىيە دىرلر. لىكىن بو خىقابق وقايە مەوافق دىكلەر. مەنىت اسلامىيە خادىملرىنىڭ على الاكتر عرب لسانىلە يازوب سويلەمەشلىردىن نشأت ايتەش بىر تەبىر غىر صحىحدر.

اسملىرىدە، كىنەلرىنە باقارق، بىكەنظردە عرب كىبى كورونىن علمى اسلامىڭ چىرئى بىر تىق و نەحقىق اىلە توركلىكلرى نىظاھر ايدىر. توركلىر اسلام مەنىتنى ھىم اىلرى كوتورمەگە چالىشمەشلىر ھىم دە تەرض اعدادن كى زىبادە فداكارلىقلە مەدافە بە اوغراشەشلىردىر. توركلىر داخلى اولدىقلىرى مەنىت اسلامىيە نىڭ تەنىسەنە دىكلى، دائىما ترقىسەنە، دائىما مەدافەسەنە كى صاغلام بىر عامل تىشكىل ايتەشلىردىر. پەك معلوم اولمەقلىر بىر بىر بو حقىقت تارىخىيە نىڭ شىو كونلردە خاطر لانمەسى و بىر آز اىضاح ايدەلمەسى ظن ايتەمەكە فائىدە دن خالى اولسون.

مەنىت اسلامىيە نىڭ و دەھا عمومى و قىطى بىر تەبىر اىلە اسلامىتنىڭ سلاح بىدست قورەغوللرى توركلىر اولدىغى شىمى شويە اطرافكزە بىر باقماقلىدە كوروب قىناعت حاصل ايدە بىلەر سىكز. توركلىر كى مەنىت اسلامىيە ترقىسەنە سەبىلرى

بو بویك متفكر لر آراسنده اسملری كچهك بو اوچ ذاتك
ایکیسی تورکدر .

حقیقت بویله میدانده ایکن تورک لر مدنیتنه خدمت
ایتمدی لر دیمك - مساعده ایدیگرده عندمده الك آغیر
اولان بر سوزی قوللانهیم - یالاندر .

* * *

افندی لر، تورک لر اسلام مدنیتنه خدمت ایتمدی لر
کبی دیگر مدنیتنه ده اصلا مانع اولماشلر، دائما خدمت
ایتمش لدر . مثلا روسیه ده صوگ عصر لرك بتشدیردیکی
اعظم آراسنده افکاره علوم و ادبیات رهبر لری ایچنده بر
چوغنك اعلا تورک - تاتار اولدیغی کوریلیر . اوزون
اورادی به آراشدیرمه احتیاج کورمدن علی العجله بر خیلی
اسم طویله بیادم :

روسیه ده ادبیاتی کسوه کینسائیبه سندن فورناروب
لابق روس ادبیاتنك مؤسس قان تیمور ایله ایلك روس
سانتی مانقال مکتب ادبیسنی تأسیس ایدن فارامزین
(قارا میرزا) و قترینا دورنك محتشم شاعر رسه یسی -
عادنا و یقتور یا دورینك نه نیسنی کبی - دیرزاوین (فرانلی
رستم میرزا اولادندندر)، ریالیست مکتب ادبیسنك یالکز
روسیه ده دگل، بوتون آروپاده استادلرندن معدود
تورکینف (اجدادی آلتون اردو میرزالرندنر)، درین
بر منقد اجتماعی و بر متفکر دینی اولان چغانایف، زمانهز
متحرین مستشرقیندن قاتانف، مقتصد معروف طوغان
بارانوفسکی، علوم افاده میسی اعضاسندن شیرینسکی -
شاخمانف، اعیان اعضاستدن بر قاچ پرنس مقصودوف
و منصوروفلر، دیپلوماسیده شهرت قازانمش پرنس
اوروسوفلر، نهایت روسیه یی غرب مدنیتنه برنجی پترو
دها اول سوق ایتمك ایسته یین بوریس غودونوف . . .

ایشته افندی لر، بونلر هپسی روسیه نك ترقی وتمدننه
خدمت ایتهش، اصلا مانع اولماش تورکلردر .

بز تورک لر حق می صوگ دمه قدر سکون ایل، اعتدال
ایل مدافعه یه آلیشقی بر قومز . محاربه ده آرسلان کسینلر -
فقط محاربه لرده ده شدنلری قطعاً باشقه قوملر ککندن
فضله اولمیان - تورکلرک زمان صلحه بر فوزی کبی
اوصلو و ساکن اولدیغنی ادعاده تورک اووا و یایلارینی
کزن بیانچی سیاحلر بیله منفدرلر . نه حاجت الك یاقین
ماضیده غی بر خیلی وقایع بوکا صریح دلائل تشکیل
ایتمیزی؟ بو، بو قدر آشکار ایکن فضله احتیاطلر تدبیر

درجه سنی تقدیر ایده بیلیمک ایچونده بر قاچ اسم صایمق
کانیدر، صانیرم .

اسلامك الك بویوك محدثی صاحب «جامع صحیح»
بخاری تورک ایدی .

اسلامك الك بویوك فیلسوف و طیبی، عصر مز
تورک محررلرندن برینك دیدیکی کبی عالم اسلامك
آرسطو و بوقراطی شیخ الرئیس ابن سینا تورک ایدی .
علم هیئنده غربك کبلر، غالیله لرندن اصلا کری
فالما یان اولوغ بك تورک اوغلی تورک ایدی . هم بر
پرنس، هم ده بر علامه ایدی .

ائمه مفسریندن صاحب کشفی علامه زهخشری
خوارزملی بر تورکدی .

نهایت افندی لر، فارابی ده بر تورکدر . مدنیت
اسلامیه ده محمد بن طورخان بن اولوغ فارابیدن دها
احاطه لی بر علامه بولوب کوسترمك مشکلر . فارابی زماننك
بوتون السنه معلومه سنه آشنا ایدی . حکمت سیاسیة،
اجتماعیات، طبیعیات، فلسفه، طب و موسیقیده استاد
ایدی . بر دفعه شامده علما ایله مباحثه یه کریشهرک
جمله سنی مغلوب ایدنجه بو قدر شناسلر همان مباحثه دن
واز کچوب حقه قلمه صاریلررق سویله دک لرینی یازمغه شتاب
ایتمش لدر . فارابی عالم اولدیغی قدرده بر انسان کامل
ایدی . حکمدارلرک، کبرانك درجه علمیه مناسب اکرام
واحسانلرینه اصلا روی رغبت کوسترمه مش و سکسان
باشنه قدر ساده، آلیشسز بر حیات کچیرمش، آغاچ
آلترلنده، جای کنارلر نده، حاصلی تنها یرلرده تالیف کتبله
اوغراشهش دورمشدر . فارابینك تالیفاتنی عددی صایلمز
دیبهك قدر چوقدر .

افندی لر، بن سزه دها بر چوق اسملر آرایوب،
بولوب صایه بیایردم، فقط ظن ایدیورم که عالم اسلامك
شبهدی بحث ایتمک ک بویوك سیمالری تورکلرک اسلام
مدنیتنه درجه خدمتلرینی اثبات ایچون کافی شاهدلردر .

افندی لر، عالم اسلامك الك درین متفکر لرینی، الك
پارلاق دھالرینی ذهنأ شویل بر صیرایه دیزهك اولورسوق
ایلك صفه اوچ بویوك ذات بولونبورکه بونلرده
فارابی، ابن سینا و ابن رشددر . کورویورسکوزکه بو اوچ
بویوك ذاتك - دقت بویورک! - یالکز تاریخ مدنیت
اسلامیه ده دگل، تاریخ مدنیت جهانده سقراط، آرسطو،
بهقون، فانت کبی مجهوعی بر ایکی دوزونه به وارامیان الك

دگل، تدبيرسزلك اولور. بويله قومه شدت، انصافسزلىق، حتى . . . خونخورلىق اسنادى ايسه يا جهل و ياخود - ينه او اغير سوزى نكرار قوللانه جقم - بالانجيلقدر.

ابن تيميه و لوتر.

بر اسلام عالمى ايله بر خرستيان عالمى اسملرينى بناشه قويوب مقاله بازارغه كرمكلكمزه سبب وار. سبب آكلاشلديغندن صوگ، عجب فيلورغه بلكه اورن فالماز. ابن تيميه وفات اينديكندن تخميناً يوز ايللى بيش يبللر صوگ، آلمانيه مملكتمنده دنيافه كلشم اولان راهب لوتر خرستيانلقنى اصلاح فيلورغه، اولگى ساده لگينه فايثارغه و صوگندن الحاق ايدلمش بدعتلردن صافلارغه كرمش ايدى. بو كونده « پرونستان » و « لوتريان » ديه مشهور اولان منهبنگ باشاغى اوشبو ذاتدر.

لوتر اوزينگ اجتهاد وغيرتى سببندن، قصد ايتمش اشنى تمام قيلدى و خدمتى تقدير ايدلديكى كوزى ايله كوروب وفات ايتدى. بو كونده خرستيان ديننه تابع اولان خاقلر ايچنده الوغ بر قسهى پرونستان ولوتر ياندر. لوتر اوزى سلامت و قنده هم مخلصى پك كوب ايديكنى مشاهده ايتمشدر.

اسلام قبول ايتمش يهود عالملرينگ اسرئيليات روايت ايتمكلى و خرافات هم مبالغه عاشقلىرى اولان ايرانلور اوزلرينگ آنا سوتلرى ايله كرمش افراطلردن آيرلا آلمادقلى سببلى اسلام دينى اوزرينده بدعتلر و اوهم قاتشورغه باشلادى، پك كوب عرف و عادتلر، دين اسمى ايله عموم خلق آراسينه تارالدى. ايشنه بوگنا فارشو اسلام عالمنده بر چوق مجاهد و مصلحلر ظاهر اولوب بدعت و خرافات ايله مجاهده فيلدبلر و رسول الله سنتلرينى احيا ايتمك طوغروسنده سعى بليخ ايتديلر. اسلام ديننى سلفلر عصرنده غى صافليغينه فايثاروب تفرقه گه سبب اوله چق شيللرني اورتالقدن كوتاروب عهوما اهل اسلامنى بر عقیده گه و بر مسلك گه جمع ايدرگه طرشديلر. اوشبو مجاهدلرنگ برى ابن تيميه ايدى.

ابن تيميه ايله لوترنك دينلرى و منهبلىرى، قوم

و قبيله لرى، اورن وعصرلرى باشقه باشقه ايسه ده، مقصد لرى و مسلكلرى بر برينه اوخشار. ابن تيميه، اسلام ديننى بدعتلردن و عادتلردن صافلامق حقنده اجتهاد ايتديكى كى لوتر، خرستيان ديننى اصلاح ايتمك ايله شغللنور ايدى. فقط محنت و مشقت كورمك طوغروسنده ابن تيميه ايله لوتر آراسنده مشابعت يوقدر. درست، لوتر بر قدر بلا چكمشدر، لىكن لوتر بلاللى ابن تيميه كورمش مشقتلرگه نسبت ايله بخت و سعادت صانالورغه تيوشلى.

لوتر، بتون دشمنلرينگ اوستلرينه كوتارلوب غالب كلديكى حالده، ابن تيميه دشمنلرينگ نهرلرى آستنده جان و برمشدر. علم و كهالات طوغروسنده بو ابكى كيمسه آراسنده قياس يورتك جائز ايسه يالگز خرستيان ديننه عائد علملر حقنده غنه چاژدر. يوقسه باشقه علملر طوغروسنده ابن تيميه ايله لوتر آراسنده غى آيرمه (اهللى شهادتنه كوره) بر ايله كوك آراسى قدر يراق ايدى. خرستيان ديننه عائد علملرده لوتر، ابن تيميه گه نظير اوله بيلماز. صوگ وقتده « برنابا » انجيللى ظاهر اولديغنده بعض بر خرستيان عالملى مذكور انجيلنگ مصنوع بر شى ايديكينه ابن تيميه بحث قيامديغى دليل فيلوب كتورمكلى اوشبوگنا دليل اولور. اكرده خرستيان ديننى و آكنا عائد آثارگه اطلاعن ابن تيميه گه كوره لوتر عالم و انابتلى اولسه ايدى طبعى بو مادهده خرستيانلر لوتر احوالى ايله استشهاد فيلورلر ايدى. « برنابا » انجيللى ابن تيميه ذكر ايتما - ديكي كى لوترده ذكر ايتمامشدر. اكرده برنابا انجيللى لوترگه معلوم اولسه ايدى، فانوليقلرغه مقاومت ايتمك حقنده احتمال كه بونى اگ كوچلى بر فورال ايدوب طوتوش اولور ايدى

ابن تيميه، مينلردن استمداد قيامقنى، ولى ظن ايدلمش كيمسه لرنك قبرلرينه يراق يرلردن سفر فيلوب آنلرني اوزلرى ايله الله تعالى آراسينه واسطه قويمنقى، قبرلرده قربانلر چالوب نذرلر و برمكىنى، قبرلر فائده لرينه و قفلر فيلوب مجاورلر آشانوب يانقرمقنى منع ايتديكى كى فلاسفه گه قارشوده اسلامنى حمايت فيلوب كتابلر يازدى، شيعه و روافض ايله مباحثه ايتدى، خلقنى رسول الله سنتنه دعوت فيلور ايدى، فقط اوشبو خدمتلرى عصر - داشلرى قاشنده تقدير ايدلمادى، هر تورلى بهتان و افترالر ايله مبتلا اولوب دنيا دن اوتدى.

لوتر، اوزينگ قارشوسينه چيقوچلارغه قاتنغ چوابلر

ویردیکی حتی که بعض وقت پک ادبسن عبارتار استعمال ایتدیکی حالده ابن تیمیه، اوزینه فارسو چیقوچیلار حقنده عالیجنابلق کوستروب هر برندن تغافل قیلور، اوزینک خصوصی حقلری ایچون هیچ کیم ایله اوغراشماز ایدی .
لوتر، اوز حرکتینک ثمره سینی کوردیکی حالده بویله بر شی ابن تیمیه گه نیچون نصیب اولمادی، بونک ظاهری سبیلری نه ایدی ؟

بوکا جواب ویرمک حقنده فکرلر مختلفدر. هر کیم اوزینک عقلی ایرشدیکی قدر بر توری ملاحظه یورتور و سبب عرض ایدر. تفصیلاتدن صرف نظر ایدوب اوشبو مختلف فکرلرینی توبانده رتملر آستنده اجمال ایده چکمز، شویله :

(۱) لوتر، قاعده ایله حرکت ایتدی، ائک ایلك سو - زینی پادشاهلر و تورهلرگه عرض ایدوب آنلرنی اوز طرفینه جاب ایدرگه موفق اولدی. بوندن صوگ افکار، اوز اوزندن بونک طرفینه میل قیلدی. اما ابن تیمیه ایسه پادشاهلر و تورهلرگه یافین یورماز، آنلرنک عداوت و دوستلقلرینه بها قویماز ایدی. شونک ایچون آنلرغه مدارا قیلمادی، التقاتلرینه اهمیت ویرمادی، بو حالنی فرصت بیلوب دشمناری امیرلر و سلطانلرغه بصبه قیلدیلر، عاقبت ملالر ایله تورهلر متفق اولورق ابن تیمیه علیهنه قیام ایتدیلر و باشینه بیرک فلاکتلر کتوردیلر.

(۲) بونک سببی مطبوعات و طبعخانلر ایدی. لوتر اوزینک فکرلرینی باصروب تاراتدیغندن بر آی اوتار اوتمازده بونلرنی عهوم خلق بیلور و هر یرده مهاکمه و انتقاد قیلنور ایدی. اما طباعت عملی اولمادیغندن ابن تیمیه فکرلری پک آز آدملرگه گنه معلوم اولوب اکثری دشمنلری طرفندن قسدی صورتده تعریف قیلنور و بو سببدن حقیقت حال یاشرلوب فالور ایدی .

(۳) بونک سببی لوتر ایله ابن تیمیهده اولان حاللر دگل بلکه خلقده اولان طبیعت و احوال روحیهلر ایدی . زیرا لوتر، مستعد و سوز آکلار، عالی طبیعتلی، علم و آدم قدرینی بیاوچی اولان فرنگلر آراسنده ظاهر اولدیغی حالده ابن تیمیه واق سوزلی و شخصی حاللر ایله اشتغال ایدوچی، آچوچان و عوام فکری اولان مشرق خلقلری آراسنده ظاهر اولدی. اوشبونک ایچون لوتر تقدیر ایدلدی، ابن تیمیه نک قدری بیلمادی .

بو فکرلرنی مهاکمه ایتمک نیتمز یوق، بونلر خواه

صواب و خواه خطا اولسونلر بز آنچق ایشندیکه زنی و او - قودیفه زنی بونده قید ایتدک . تقبیش و انتقاد ایدوچیلر ایچون میدان ایرکن، سویلر ایچون سوز کوبدر. مع ما فیه شوکا اشارت ایتمک لازمدرکه : مغرب خلقنده هر اش اوزینک اربابنده اولدیغی حالده شرق قومنه بالعکس اشلر بلامق روشنده یورر. شرق آدملری اوزلرینه مناسب خدمتلرنی انتخاب ایتمک فضیلتنه آز نائل اولدقلری کبی خدمتلرده اوز آدملرینه آز تصادف ایدر. پرافیسور - ارغه مخصوص اشلرگه بورلاقلر و ههندسلر وظیفه لرینه قصابلر قاتناشوب طورسهلر خیرلی نتیجه چیقماز. فرنگلرده اجتماعی حاللرنک میزانی و حاکم مطلق اولان « افکار عهومیه » عقل و حکمت اهللرینک فکرلرندن عبارت اولدیغی حالده، شرق خلقنده « افکار عهومیه » اسمنده معنوی و عادل بر حاکم اولنماز یاخود بو شی عوام فکرلرندن عبارت اولورق دوام ایدر. اوشبو سبب ایچون شرق خلقی سیاسی و مدنی اشارده گنه دگل حتی دینی اشاردهده ائک ایلك اوز سو - زینی عوامغه کچرلر و صوگره آنلرنک فکرلرینه النجا قیلورلر و اوز فائده لرینه آنلردن حکم ایتدروب، شونک ایله جمع خاطر اولورلر.

اسلام دنیا سنده صوگ وقتلرده افکار و تضلیل کبی شیلرنک کربایمکنده سبب ایشته اوشبو، عوام فکرینه النجا ایتمک عادتی شیوعندندر. بویله قوم ایچنده علم گه اسناد ایتمش آدملرنک فکرلری رواج تابماز.

ظنمه کوره ابن تیمیه نک سوزلری و فیکرلری لازم درجهده آکلاشماق سزین ظام قربانی اولمقینک باش سببی عوام افکاری حاکم اولدیغندندر.

بو سوز ابن تیمیه نک کندی عصرینه نسبت ایله گنه در. یوقسه صوگره دن ابن تیمیه نک فضلی و خدمتی تقدیر ایدلمش، فکرلری و سوزلری تحسین قیلنمشدر.

یر یوردیکنی بیان ایدوب کتاب یازمش غالبه یینی کلیسه گه کتوروب ایقونلر حضورنده توبه ایتدروبده ۷۰ یاشنده اولدیغی حالده زندانغه سالوچی آدملرنک بالالری، مذکور سوزی و کتابی ایچون غالبه اسمینه نشان اولورندیلر. بزم اوز مملکتیمزده « ابوالنصر القورصاوی نک کافر لگینه اجماع منعقد » دعواسنده اولان آدم نک کندینه ائک اطاعتلی و محب بالاسی ابوالنصر فیکرینی تصویب و کندیسینی مدح ایدوب نظیرسز دیه چک درجهده مستقل بر اثر یازدی. اوشبو قیلدن ابن تیمیه، حتی لحدینهده قویلوب

اوز فکرمچه موندن صوڭ تلمزگه عربی، فارسی کلمه لار فانتشوب اول یاقدن بزنگ تلمز بولماز فقط اصل تلمز ده بولماغان بعض فن گه عائد عربی اسملرک ده تلمزگه آرتق ضرر ایته آلاماز. نهایت ادبی تلمز دیگانمز ناتارچه لاشوب بتکان عربی سوزلر بلهن فانتش بولور. هر بر تلمه آزمی کوبهی اجنبی لغتلر بولا موندن هیچ بر قومنگ تلی مستئنا توگل. بو اجنبی لغتلر بیگره کده فنی، علمی، همده یاگا اختراع قیلنغان برور نرسه ننگ اسملری بولالار. بر نرسه چیتدن کرسه آنک اسمی ده برگه کیلوب نل آرسنده قسلبور قالا. موندی نرسه لرننگ اسملری اوزمزه اولمندن بولماغانغه کوره بولار اوز سوزلرنی بوغالتوب آنک اورنینه کروپ قالمیلر. موندی چیت بر سوز کروپ بلهن اوزمزننگ بر سوز بوغالبوب کیمهی. بلکه بولار بلهن تلمزنگ بایلیقی آرتا لغتلری کوبابه. بر چیت سوز کروپ ده اوزمزننگ نلغ شولوق معنای آکلانه طورغان سوزنی بوغالتماسه آرتق ضرر یوق، چونکه بو اصل تاتار سوزیننگ کیمه ووبنه سبب بولمای، مسگر چیت سوز کروپ اورنلاشوب اوزمزننگ بر سوزنی بوغالتوغه سبب بولسه مونا موندی بیک زور ضرر بولاچاغنده شبهه یوق. چونکه بولار بارغانغه صایون کوبه یوب مگلر چه لغتلر مزننگ اونتلووبینه، بوغالووبینه سبب بولا آلار. مثلا: بر وقتده قایدندر «دنیا» کلمه سی کرگانده تاتارچه «آچن» سوزیننگ اورنن الوب آنی - بوغالتقان. «اعتبار»، «النفات» سوز لری کروپ شولوق معناده بولغان تاتار سوزلریننگ بوغالووبینه سبب بولغانلر. شرندی عر بچه کلمه کرو سببلی اونتلوب کیتکان مگلر چه تاتار سوزلرن تابارغه ممکن. شولای باره طورغاچ عر بچه تاتارچه فانتش اوشبو کوردکمز نل میدانغه چققان.

بو شولای ایندی بوچیت سوزلرنی چغاروب طاشلاب کیری بوغالغان تاتار سوزلرن اورنینه قویو خلق آراسینه طاراتوب استعمال فیلدرا الو بیک فیمین. بو حقه اوکتوب موندن صوڭ صافلانوب بارودن آرتقی یوق عثمانلی ترکلری درجه سنده فالماغانمز ایچون شادلانورغه ده اورون بار. چونکه آلارنگ بوکونده ادبی لسان دیب یورتکان تللریننگ یارطیسندن آرتقی عر بچه بلان فارسچه.

الحاصل بزنگ خلقمز ادبیات بلهن مشغول بولماز بورون ئلله فی وقتده تلمزگه چیت سوزلر کروپ فالغان آلار کوبیسی اوز لغتمز کیمی بولوب کیتکان، جیبوب آلوب چغاروب طاشلاو درجه سندن اونکان. درست یازو، درست

بتمادی، وفاتی ایچون خلقلر تأسف ایدرگه، کتابلرینی تیکشروب استفاده گه کرشدیلر. جبر ایدوچیلرننگ اوغللری ابن تیمیه گه الگ قونلی طرفدارلر اولوب چیقیدیلر. شول کوندن بو کون گه قدر کتاب وسنت عالملری ابن تیمیه گه مخلصلر اولوب رحمت ایله یاد قیلورلر اثرلرینی تصحیح ایدوب اسلام مملکتلر نده نشر ایدوب طورلر.

چوبار تل.

«بر ملتنگ تلی بوغالسه، بر ملت اقتصادی جهندن جیکلسه اول ملت اوزی ده بوغالا، بناء علیه تل مسئله سی غایت اهمیتلی مسئله» دیب تلنگ اهمیتلی حقنده اوزون مقدمه لار یازوب طورمی طوب طوغری تلمزنگ نیندی جهندن اوزگارگانن، بتسه نیچوک بته چکن یازوب کیمه سم کیله ترک - تاتار قومیننگ ایسکی لغتلریننگ اکثری اونتلوب بتکان. آلارنگ کوبیسی استعمالدن چغوب آلار اورنینه عربی، فارسی کلمه لار کروپ اورنلاشقانلر. شولارنگ مقابلی اوزمزننگ اصل ترک نلنده بواسه ده آلار بوغالغانلر. بایسه استعمال قیلنمیلر. چیت کلمه لار بزده شول قدری کوب شول قدری معلوم بولوب بتکان آلارنی چغاروب طاشلاب آلار اورنینه اوزمزننگ ایسکی ترک سوزلرن استعمال ایتومکنننگ درجه سندن اورغان. مثلا: دنیا، عقل، علم، النفات، اعتبار، طعام الخ... و باشقه کلمه لرنی هر کیم کیره ک فایده غنه بولسه ده استعمال ایته، بولارنگ نیندی معناده ایکاننی ده هر کم اوز نلی کیمی بله در. موندی سوزلرنی تاتار تلی آره سندن چغاروب طاشلاو غایت چیتن. بو سوزلر اوز سوزمز کیمی بولغان، ادبی تلمزده اورون آلغان خلق مقصودنی ایفا ایتکانه بولارنی تلمسه گنه نیچوک استعمال ایته. هم آکلی. حتی بولارنگ بعضیلرینی استعمال ایتمی فالو ممکن توگل آلارنی فانتشدرمی بازارغه اوبلاسا قوچلانوب کینه بازار آلامز. و الا یوق. بو لغتلر اصل ترک تلینی و شیوه سیننی بوزارغه سبب بولسه لرده بو کونده ترک - تاتار تلی شولار فانتشان کوبیچه ترک - تاتار تلی بولوب کیتکانگه، موندن صوڭ طاغی آندای لغتلر کره مه سه بزنگ تلمز موندنده آرتق بوزلمی بر ادبی نل تشکیل ایته آلور.

اوقو ايچون بولار نك آورلغى تيه . شولاي بولسده بزنك تانار تلى موندىن صوك موندىن آرتق بوزلماز . عثمانلى تركرى كىي بزنك اوز لغتمز يوغالوب بته يازماغان ئلى . توغرىسى عربچه كلمه لار ياغندىن آرتق زور فورقچ بوق . تانار تلىنه آرماز عرب كلمه لرى قانشوبلن ئلله نى بولماز . بولغان اش بولغان . صولى آره سنده اوسكان بوراي كىي بولوب طوررلر . ياروچيلرمز احتياط بلهن يازسه لر شول كورگانمزدن آرتق تلمز عرب كلمه لرى بلهن چوبارلنماز . تلمز عرب كلمه لرى بزنك هچومندىن قوتلدى ايندى ديب طورغان وقتده تلمزگه ايكنچى بر هچوم باشلاندى . مونيسى بورنغىغە قاراغانده قورنچيليراق . بونيسى بيك تيرك بلن تارالوب اوزمزنك اصل لغتلمزنى خلق آراسىدىن بوغانته باشلادى . بو حاضركه بلنى طورسه ده باره طورغاچ ايس كىتكىچ درجه ده تلمزنىك طامرندىن قاقشاوبنه سبب بولور . مونك سببىدىن نهايتسىز كوب سوزلرمز يوغالور . بوغالمى قالسه لرده شول لغت كتابلرنده غنه قالوب خلق آره سنده استعمال ايتلماز . مونا ايكى صانوچىنىك سويلهشكان طكلاپ فارايق :

«نو طاوارىش، يارمىنكه گه باره سگمى؟... يوق - نيگه!؟ - داخوتى راصخودقه يتمى طورغان نرسه آرتىدىن ژريره تيراييت اينوب يوروى نى اصطويت . اوتسكان يىل اول بارمىنكه گه باروب تاك سيبه بوشقه يوروب راصخودلانوب قايتدم . بارماساكت دواتت راز لونچى ايكان» .

مونه دورت بش يول سوزده اون بش چيت سوز بار . حالبوكه بو ايكى تانار اوز تلمرى بلهن سويله شه لر . روس كلمه لرى بزنك سوزلرى آراسنه كركانن آلا اوزلرى ده بله ي قالالار . چونكه طبعى حالگه ئه يله نگان . بو سوزلرنك هر برسى اوز تلمزده ده بار . آلارنى خاطرلر ينه كيتره آللى قالغانغه كوره چيت سوزلرنى اختيارسىز كيتره لر . بو ايندى شهر برنده . ايندى اولغه قايتوب فارايق . ايكى آغاي سويله شه :

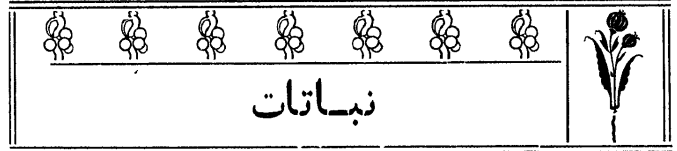
« - اول دورا ككه سرگنى ناپراصنا سويله گانسك ، نى كاگدا سر طوتنى اول . - چورت بله منى آنك آللى ايكانن ، موژبيت برنى بولماز . - فسودكى سويله مه گان يخشى بولور ايندى . - نو طوغان اش اوتدى نيچوانى پادىلايش ، ترساكنى تشله ب بولمى » .

مونه بو ايكى آغاي نى چافلى چيت سوزنى اوز سوزلرى كىي ايتدروب سوزلرى آراسينه قاتشدروب

جبره لر . بو چافلى روس كلمه لرى بزنك تانار تلى آره سينه فسولووى ايچون نرسه ايتورگه ؟... بو سوزلر بر وقتده كوبه يوب ، عمومى بولوب كيتوب نى چافلى اوز لغتلمزنى يوغالتورلر ينه كم شيهه ايتار . روس تلى اوز آلدينه طورغانده بيك ادبى ، بزنك ايچون بلووى غايت مطلوب بولسده تلمزگه قاتشوب كيتوب تلمزنىك چوبارلانووى ، شيهه و اسلوب جهتدىن اوزگارووى ، لغتمزنىك يوغالووى اعتبارغه آلنسه تلمزگه قاتشوو . مطلوب توگلدلر . بو كيتش بلهن بارغان تانار چه ، روسچه ، عربچه دن مركب ياكما بر نل دنيا يوزينه چغار . اصل تركى تلى ولغتلرى لغت كتابلرنده غنه قالور . كتابلرمزده غنه بولسه بو بليهنى چغارده طاشلار ايدك ئه بو آللى توگل . بلكه خاق آردسينه تارالا ، آنداغى تانار چه سوزلرنك اورنلرن آلادر .

ئلى يوغار يده مثال ايتوب كورسه تلىگان آغايلىر روسچه اوقوماغانلر . ايندى روسچه اوقوغان تانارلرنك آنا لسانلرى بلهن سويلهشكانلرن طكلاپ طورساك ايس كيتار . آلا شيهه سز يارطيسنى روسچه ، يارطيسنى غنه تانار چه سويليلر . اشلر شولاي بارسه ، اوز تلمز بلهن اوقونك بارارى ده توشه باشلاسه يكرمى اوتوز يلدن صوك صافى تانار تلى بلهن يازلغان كتابنى آكلاوچيده بولمى باشلار . تانار سوزينك نيندى معناده ايسكانن لغتلمز دنگنه قاراپ بله باشلارمىز . بىز بو حالگه توشماسه كك بولاي بارغانته بالارمىز شول حالده قالور . اوشبو كيله چكىنى اويلاپ تلمزگه چيت سوزلر قاتشدروب سويله شوون ، فزق ، بايسه روسچه بلىگانمىزنى كشى گه بلىدرو ايچون تلمزنى چيت سوزلر بلهن چوبارلاودن نهايت درجه ده صافلانورغه كبره ك ايدى . ايكى تلمنى برگه قاتشدروب سويله ودىن باره طورغاچ بر بوزق اشكه ياراقسىز تلىگنه طووار . موندىن بىزگه باشقه فائده كىلماز . فن آرقلى ، بايسه بره نرسه بلهن برگه كركانن كلمه لرده سوزده يوق آلار اختيارسىز كره لر . چونكه آلارنىك اسملرى بىزده بورىدىن بولمى . آلار بزنك سوزلرمىزنى يوغالتيميلر . كبره ك وقتده آلارنى استعمال ايتمىده ممكن توگل . يوغار يده سويلهشكان آغايلىر استعمال ايتكان چيت سوزلر برسى ده بولاي ضرورت سببلى كرمگان . آلارنىك مقابلى اوز تلمزده آرتقى بلهن بار ، شولارنى استعمال ايتارگه ، اونوتماسقه يوغالتماسقه كبره ك . م . غفورى .

فنی اوقو.

انسانیت که ایزگولک ایتوچی.

کوبدن توگل گنه «پاستور» اسمنده بر زور عالم وفات بولدی. اول عالم فرانسیه نڭ بر کچکنه شهرنده فقیر بر عائنه اچنده دنیاغه کیلگان. آنا آناسی فقیر بولسه ارده پاستورنی بیک یاراتوب، تر بیه سنده بیک اجتهاد ایته تورغان بولغانلر، مکتب که اوفورغه بیرگانلر. پاستور کچکنه چاغنده مکتب که باروب اوقی باشلا. غاچ اؤلره ک اوقوغه بیک اخلاصلی بولماغان، کتابلرن طاشلاب قولینه فارماق آلا ایکان ده صو بویینه بالقی تونارغه یوگره ایکان. صوگره ئوسه توشکاج، بو ایشینه آناسینڭ خفالا. نوبن سپرگاج قارماقلرن طاشلاغان، هر وقت اوقوغه کوکل بیرگان. اول اوچنچی صنفه کوچکچ ایڭ ذکی واجتهادلی بر شاگرد بولغان. هر توری نرسه نڭ حقیقتندن صوراب معلملرن یودانه باشلاغان. معلملری آنڭ بوندان استعدادلی واجتهادلی بر بالا ایکانون بلوب، اولرینڭ گنه اوقوتورغه قوللردن کیلمه گاج پاستورغه عالی مکتبلرگه باروب اوقورغه توصیه ایتکانلر.

پاستور هم معلملرینڭ بوکیکاش ومصلحتلرن طاشلاب پای نخت شهرلرنده گی عالی بر مدرسه گه باروب آنده غایت اجتهاد بلهن اوقوب، گاهای توری کتابلر مطالع ایدوب، گاهای توری فنی تجربلر قیلوب، یاشلڭ وقتینڭ بر مینوتنی ده بوشقه اوزدرماغان. اول، کیچ بلهن یاتقاند اوز اوزینه: «مکتب که باررغه طاغی یدی ساعت کوتهسی بار، تیزرهک ئوتسه یارار ایدی.» دیب یانا تورغان بولغان. بنون عمرن شغل واقو برلهن اونکارگان، بوش وفتلرنده ده هیچ بر فوناق فلاننی، و کوکل آلدانقچ نرسه. لرنی برده سویمه گان. هر وقت بر اویده بر حقیقت کشف ایتوده اوقوده بولغان. ۲۵ یاشینه یتکانده اول فن ده ایڭ بیوک بر حقیقت کشف ایتکان (?) آندن صوکل هم آلی آرتلی، شول زمانغه چافلی مستور فالغان حقیقتلرنی توری علملرنی کشف ایته کیلگان.

قارتلیق زمانلرنده ده علم وفن یولنده اجتهاد ایتکان. حتی آورو وفتلرنده. اوزی یازا آلهماغاج، بلگان و خاطرینه کیلگان علملرن خاتونینه املا ایتوب یازدره ایکان. آنڭ کشفیاتلرن بتون آدملر تقدیر ایتکانلر جنازه. سنده فرانسوزلرغنه توگل؛ بلکه هر طرفدن توری خلقلر کیلوب، میلیونلر چه (?) آدملر حاضر بولوب طنطنه لی صورته آنی دفن ایتکانلر.

پاستور غایت ساده، کورکام خلقلی، قولبدن کیلگان قدر هر کمگه یاردم قیلوچی بولدیغندن آکا هر کم بر کیکاش ویاردم استاب، کیل تورغان بولغان. هم اول آقچهنی سویمه گان. مالغه قرفماغان، عالمگه قرفقان. خالقنڭ علم ومعارف صاعبی بولوب آچی فکری ومعلوماتلی بولرین سویگان هم شونڭ اوچون خدمت ایتکان، اگر اول کشفیاتلرن صانارغه تلهسه، نیچه میلیونلر آقچه جیبار ایدی، لکن اول هیچ بر علمن یاشرما گان کشفیا. نلرن خلقغه. بتون انسانلرغه اعلان ایتوب فالدرغان. شونلقدن پاستور، بتون انسانیتکه زور خدمت ایتوچی هم زور معلملردن سانالادر.

ا

غائبلر دنیاوسی.

کوزگه کورنمه گان اشچیلر - صرا هم خهر یاصاوچیلر.

پاستور تورغان شهرده وینوغراد خهری یاصیلر ایکان، پاستورنڭ برکشفی مونه شول خهرنڭ حصری طو. غروسنده در. هر کم بیلدرکه، صرا هم خهر کبی ایسرتکچ اچملکلرنی اوزوم. وینوغراد شیکالی باللی. شکرلی نرسه لردن یاصیلر. وینوغراد صوی تهملی، دیمیکه آکارده شکر مادهسی بار. تهملی وینوغراد صوون بر صاونقه صالوب جلی اورنغه بر آز وقت فویوب طورسه کز، ئلنگی باللی. شکرلی. تهملی وینوغراد صوی، آچور. اچوب فاراسا کز بر آچی تهم طویارسز. اگر بو طیلغه نڭ آغزین بوکی. پر وپکه بلهن طغلوب، طومالانوب فویولسه، بو طیلغه اچنده حامض فاربون کوبایوب بوکونی شارطلانوب اتوب طاشلا. شیشه نڭ توبنده چوپره اوطورغان بولور، اگر بر کشی بوشیمشه ده گی اچمکنی اچسه. ایسرر. دیمیکه بو اچمکنده اسپیرت بار ایکان، اسپیرت بولماسه اچکان کشی ایسرر. حتی نوح ایدی. بوقدر یسن بورونغی زمانده ده بلگانلر،

(ع م) نڭده آچى باشلاغان وينوغراد صوى اچوب ايسرگان رويت ايتنلر. وينوغراد صوبنه چوپره سالماساڭده آچى، پاستورغه قدرى موندى ده هر كم بيلگان. صاف - ياڭا ژبنو - غراد صونده نه اسپيرت، نه چوپره، نه حامض فاربون - بولار برسى ده يوق ايدى. آچيغان وينوغراد صوى بولارنى قايدن آلمان صوڭ؟ نى سببلى آچوغان؟

مونه بو سوؤاللارنى پاستور، اوزينه اوزى بر مسئل ايتوب بيرگان، صوڭره كوب مشاهده ودفت صوڭنده، جوا - بنى ده طابقان. مشهور عالم پاستورنڭ ديدىكنجه: هواده هر بر اوچقان توزانلر بلن برگه كوزگه كورنمه سلك درجه ده غايت كچكنه جانلى نرسه لى - چوپره گومبه لى (дрождевые грибки - بيرا مايه لى) اوچوب يوريدر، بولارنى كوز بلن كورو ممكن توگل، فقط بيك مكمل ميكراسكوب (*) لى ارفلى غنه كوررگه بولا. بولار غايت كچكنه - بر بولاڭكه باشينه نيچه مڭلى اوطوره آلا. ۵ مڭى بر بيرگه كيلوب جيولسه لى فقط بر قوم بورنگى اغرلى قدرى گنه طارنادر. شكل ۱ ده گى صورتلرى نيچه يوز مرتبه لى زور ايتلوب نوشورلىگان صورتلرى در. آلا سرگه كبك بر كچوك كره شكلىنده اولوب حيوانلر كى آشيلر، طن آلالر يعنى مولد الحموضه يونه لى، هم اورچيلر كو بايه لى - نسللارون فورتميلر، همان آرطه لى. لىكن بولارنى حيوان ديب اويلا ناسون، طاملرلى بو طاقلى، بافراق چچكه لى بولماسه ده بولار نباتات جمله سندن در. بولار؛ اچارى بر تورلى لا بلا سمان

صيق بر نرسه بلن طولغان كچكنه گنه فووقلار. قايسيلرنڭ اچنده هم بر سويال سمان نرسه بولوب، بو سويال بارا بارا اوزينه باشقه بر گومبه (مايه - грибка) شكل ۱ بيرا مايه لى. بولادر.

(*) كچكنه نرسه لى بزنڭ كوزلر بيز كوره آلمى، عالملر، كچكنه نرسه لى ده كورر اوچون. ميكروسكوپ - خرد بين اسملى بر قورال ياصاغانلر. بو - برده يات نرسه توگل. پيالا هم صوكى شفق نرسه لىڭ ايكي ياقته قورصاقلى روش، بولغانلرى ارفلى بر نرسه لى فاراسه، اول نرسه عادتى زورلغندن بر نيچه مرتبه لى زورايوب كورنور. مثلا: صو بلن طولى بر قورصاقلى غرافينا ارفلى بر چبنى فاراساڭز ۵-۶ مرتبه زورايوب قوڭغز زورلغنده بولوب كورنور. نچكه جونلر، وصاچار تگه رجب داي بولوب كورنور. ياسمق شكلىنده - اورطه لى ششكنى بولغان پيالانى «عدسه - Лупа» يا ايسه زورايتنه تورغان پيالا دولادر. شول عدسه نڭ بر نيچه سن بر تروبا اچينه قويا لده ميكراسكوب ياميلر. تفصيل بله مڭ كياسه حكمت طبيعیه Физика كتابارىڭ ضيا يافتلىق مبحثينه قارا. ميكراسكوبلرنڭ، نرسه لرنڭ صورتن مڭ مرتبه حتى آندن ده آرتقراق كورساتكانلرى ده بار.

بو كره چكلرنڭ اچنده چى گومبه نڭ اچنده گى كبك لايلالى هم جانلى صيق بر نرسه بولا. بيرا مايه سنده ارك مهم نرسه اشبو صيق نرسه در. بو صيق نرسه جانلى بولا: آشى، اچه طان آلا (يعنى مولد الحموضه اچه)، نوسه هم فيملتارغه ده حالندن كيله. تاريخ طبيعى كئابلرنده بو صيق نرسه لى پرتوپلازما پروتوپلازما ديوله در، اكر گومبه نڭ بو پرتوپلازما صغوب آلوب يالڭز فاچقى، تيريسى گنه قالدراسه گومبه - مايه ئوله در. بر مايه ده پر - توپلازما بولماسه - حيات هم بولميدر.

مونه، شوشى گومبه لى، جانلى بورچكلر هواده بولوب طوردىغندن وينوغراد يافراغينه هم جيلا گينه بولسون هر بيرگه فونادر. جيلا گنى صغوب صون بو طابقه غه سالغان وقتده بو طابقه اچينه ده شول بيرا مايه لى كروب قالا. ايندى آنده كرديهى هم اول اوز اشين اشلرگه توتونا ن جيلاك صونده غى بال - شكر ماده سن اسپيرت كنه ايله ندره، خهر ياصى. هم بو طابقه نى حامض فاربون بلن ده طونورا، اكر شيشه اچينه بيرا مايه لى رين كرتماينچه آغزن بيك قاطى طغوب طومالاب قويساڭ شيشه نى چاقلى اوزاق زمانلر طورسه ده اچنده گى جيلاك صوى آچوماس يعنى خهرگه ايله نماس. اكر بو شيشه گه بر آز چوپره سالونسه بيك ياخشى آچور، شىكر بال ته مى بتار، اسپيرت كنه ئه يله نور، چونكه چوپره ديگانمىز يوقار يده سويله نگان بيرا مايه لرنندن - جانلى كره - چكلردن عبارتدر. брожение يعنى شكرلى باللى نرسه لرنڭ آچوب اسپيرت كنه ئه يله نووى - بيرا مايه لى اشلرگان وقتده غنه بولادر. بو مايه لى، ته مى طاماق نسته لى - وينوغراد، اوزوم كى ته مى جيلاك صولرن غنه ياراطالر هم اوزلرى صووقه برده ياراميلر، صالغن اورنده بر اشد قيله آلميلر. شونك ايچون جيلاك چيه كى يمشلرنى آچوماسون هم بوزولماسون اوچون صالغن اورنلر ده صافيلر، چونكه چيه شلرنى آچوتوچيلر، مايه لردر.

بو كوزگه كورنمه گان كچكنه گومبه لى - مايه لى بولماسه ايدى اوزوم خهرلرى، آچى بالالار، صرا هم كواصلر وپوتن آچى اچملىكلر برسيد بولماس ايدى. چوپره سن قامرده جونلى آچومى. بيرا مايه لى بولماسه ايدى توب كبك طغز توچى كومه چلرگنه آشاب طورغه مجبور بولور ايدك، ئلده ياخشى بيرا مايه لى بار. بولار سايه سنده كوپروب پشكان يوشاق هم ته مى قالاچلر ده بار. فانى آزابوب نوسى كيتوب، آغاروب يابوغوب بتكان ضعيف كشيملرنى

جانلی بولا۔ یعنی اول باقتیریه طن آلا، رزفلا نه، ئوسه هم کوبایه در.

فزق کوره سگن کیاسه، بر طامچی باقتیریه نی میکرسکوب آستنه قویوب بر نچکه گنه تروبا بلهن ایت شوپاسی طامرگز شونده، طاری سیبکان جبرگه طاوفلار یوگروپ کیلنگان شیکلی شوپالی نچکه تروبا تیره سینه میکروبلر جیولوب کیلنگان کوررسز. اگر اول تروپانی اسپیرت، یا که سرکه گه مانوب قویساگز، دشماندن فاقچان خلقی کیی چینکه یوگرلر.

باقتیریه لر بر برندن آیریلو، بولونوایله کوبایه لر. مثلا بر کچکنه گنه باقتیریه: اولا ایکیگه بوانه، بو ایکوی طاعن ایکیگه۔ بولاری طاعن شولای ایتوب نیچه یوز و مکلرچه، باقتیریه بولالر عالمر: «بر باقتیریه بر تهو لک اچنده ۱۵ میلیون قدری بولا آلا» دیلر. بر عالم ایسابله ب ایتنه: «ایکی آطنه اچنده اور چنکان باقتیریه لر، دیگرلری فرلری بلهن بتون جیر شارن فابلاب آلورغه جیتار ایدی» دی. لیکن بولار آچلقدن صوسزلقدن و بوتهن دشمانلری نڭ هجومی سبیلی ئولوب طورالر. احتمال براو: «بو قدری۔ کوزگه کورنمه سلک درجه ده کچکنه چنلکلر حقدنه نیگه آلائی بیک کوب کتابلر بازارلر، سویلیر آلا نیش فره آلا» دیر. درست باقتیریه لر بیک کچکنه اما بیک تیز اور چوچان بولدیفندن بیک تیز کوبایه لر اولری بیک کچکنه بولسه ارده اشلری بیک زور۔ باقتیریه لر نڭ بعضیلری۔ کوزگه کورنمه گان بر ایگونچیلر در. باقچه دن بر چهتم توفراق آلوب کروب میکرسکوب آرقلی قارایلر دره شول طرفرافده مکلرچه باقتیریه لر صانیلر. بونده غی باقتیریه لر ایسه۔ ایگنلرگه، ئوسملک لرگه کیره کلی ماده نی، ئوسولری اوچون لازم بولغان آرقلری بیروب نباتاتنی طویدرب طورلر. معلومدرکه، آزوت نباتاتنه ایگ کیره ک نرسه، ئوسملکلرنڭ ئوسوی ایچون بر آزی ئوسملکلر بو آزوتنی۔ آزیقنی طاملری بلهن جیردن صوروب آلا لر. موزه بر وقتنی جیرده۔ ترفرافنه آزوت کیی، حتی بتونلای بته۔ ایندی نیشله رگه ئوسملکلر آزوتنی فایدن آلسون؟ آزوت تیرسده بیک کوب. هر کم بله: یورط خوجهلری جیرنی۔ باصونی تیرس بلهن یاگارتلر، یعنی ئوسملک و ایگونلرگه کیره ک بولغان آزیقنی۔ آزوتنی جیرگه سالالر. جیردن ایسه نباتات اوزی آلا. لیکن مع التأسف بتون باصوغه آزیقنی تیرس جیتمی قالا، هم بعض بر اورمانسز

طازارته تورغان فزده بیرامایه لر یئڭ و جودی سایه سنڭ گنه در. شونلقدن بیرامایه لر ن آچتقیلرده هم چو پره لرده صافلاب کیلر. بیرامایه لری آط، صغر کبی یورط اچنده گی فایده لی دوستلریمزدر.

هواده، بو فایده لی مایه لردن باشقه بوتهن ضرری مایه لرده اوچوب یوری تله سه فایده۔ آچوتورغه فویولغان اچمک لرگه ده توشوب یوریلر. خواجیسی اچمک لرگه چوپره سالورغه ارنوتخان بولسه اچمک آچوسه ده بوندای ضرری کومبهر لر *грибка* لر توشدیکندن نه مسز بولوب آچیدر.

II

کوزگه کورنمه گان ایگونچیلر.

یوقاریده سویله نگان بیرامایه لری کبک طاعنی بوتهن نبات ذره لری یوق میکان؟ عالمر میکرسکوب آرقلی فان، توکرک، فار، بوز هم بوتهن نرسه لر نی قاراب بعضیلری بیرامایه لرینه اوخشاغان، بعضیلری اوخشاغان نیچه میلیونلرچه کوزگه کورنمه گان غایت کچکنه نبات ذره لری طابقانلر. میکرسکوب آرقلی فارالسه سورولنگان جیرده ئلله نی قدر اوسملک توزانلری۔ ذره لری کورنمه در بو نبات ذره لری ده اوزینه مخصوص جاری هم اچنده گی صیوق نرسه دن مرکبدر. اوسملکلرنڭ کوزگه کورنمه سلک درجه ده غایت کچکنه جرئن «باقتیریه۔ *Бактерія*» دیوله در. باقتیریه لر نڭ کوبرا گی بیرامایه لرندن کوب مرتبه کچکنه بولالر، بعضلری شوندی کچکنه درکه حتی ایگ یاخشی میکرسکوب بلهن ده چاق چاق کورونه لر. بر بولافکه باشی قدر قووق باقتیریه لر بلهن طوترالسه، شونداغی باقتیریه لر نڭ صانی روسیه نڭ حتی بتون قطای پادشاهلغینڭ خاقدن کوبردک بولادر.

باقتیریه لر نڭ شکلی تورلیچه بولا: برسی۔ کیری اوتورگه اوخشاسه ایکنجسی۔ نقطه غه اوخشاغان بولا؛ اوچونجسی۔ *тире* بر چق کبک، دورتنچی بر قسمی سؤال علامتینه (?) گه اوخشاغان بولا هم قایو برسی (حلزونی) یعنی اشتوپر کبک صرلی، صرلی بولادر. باقتیریه لر نیندای گنه شکلده بولسه ارده جانلی پرتوپلازما هم (غلاف) یعنی اوزینه مخصوص بر جاری فایچقدن عبارت بولا هم ایگ مهم قسمی پرتوپلازماسی در. پرتوپلازماسی بولماغان باقتیریه جانسز۔ ئولک بولا، پرتوپلازماسی سلامت بولغانه

باقتير به لر دن آلادر . باقتير به لر كۆارتير حقن كليؤيرگه آزوت بلهن توایلر . ايسابلهب فاراساڭ بايطاق بار : باقتير به لر نڭ بر ديساتينه جبرگه حاصل ايتكان آزوتى ، ۶۰ يوك تيرسنگ آزوتينه مساوى ، بو قدرى آزوت نڭ قيمتن آنچهغه ايسابلهساڭ بايطاق سرمايه بولا .

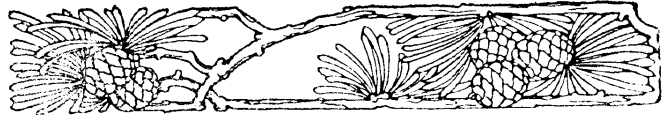
بونداي فايدالى باقتير به لر ، Бобы — نيمس بورچاغينڭ هم عادن بورچاق نڭ طاملرلر نده بولا . آلاى بولغاچ بورچاقده جبرنى ياخشورته آزوتن آرتيره در . اما بىداي ، آرش هم صولى آزوتنى بىردن اوزلرى آلار ، آلار نڭ طاملرلر نده آنداي باقتير به لر تىركك ايتى ، بوڭا اېڭ آسات بىر تجربه بلهن ده اشانورغه بولا : مثلا ، ايكى مساوى چولمكىنى بىر تورلى توفراق بلهن طوتروب ، بىرىنه بورچاق ايكچىسپينه — صولى صاچسه كىز . هر ايكيسى بىر طوفراقده بىر اورنده بىر هواده طورسه لرده بورچاق اوزون هم سيمز بولوب ئوسه ر . صولى ايسه نچكه هم بلهكى گنه بولور . نېگه بولاي ؟ بورچاق نڭ طاملرلر نده هوادن آزوت آلوب بېره طورغان باقتير به لر طورا . بورچاق شونلقدن كېره كلى آزقغه يعنى آزوتقه طوق بولوب ئوسه ؛ صولى نڭ طاملرلر نده بونداي فايدەلى ئويدەش (كۆارتيرانت) طورمادىغىدن آزوتقه بىك باي بولمى . البته طوق ئوسكان كشى بلهن ، آچلى توفلى ئوسكان كشى بىر تىگىز بولمى ، بورچاق اوڭا . حاضر بىز بورچاق هم كليؤير نڭ جبرنى نى سببلى اصلاح ايتكانون بىك آچق بلىك . بىر ايكونچى بورچاق بايسه كليؤير صاچدى ، نڭ كور باقتير به لر كليؤير نڭ طاملر نده اوطوروب اوز اشلرينه طوتوندىلر — هوادن بىك كوپ آزوت جىوب آلوب شول جېرده قالدردىلر . جىر يا كاردى ، گوبا ۵۰ — ۶۰ يوك تيرس توگوب يا كارتقانلر . يوق جىرنى تيرس بلهن يا كارتما دىلر ، بلىكه ايكونچى نڭ كوزگه كورنمەگان مېلمونلر چه كېكنه اشچىلرى يعنى باقتير به لر كونى تونى اشلەب موثىق نڭ جىرن آزوتقه طويدردىلر . ايكونچى اوزى بلمى ده : كېكنه گنه باقتير به لر آزوتنى طوب توغرى هوادن آلارده صكره توفراقغه بېره لر ، توفراقدن نباتات هم ايكونلر طاملرلى بلهن آلار . كليؤير هم بوتەن ئوسمەلكرنى حيوانلر آشاغان وقتده آلارداي آزوتده بىرگه كېنه ، صوكره اول حيوانلرنى بىزه صويوب اشپىز . مونه بوگون آش آشاغانە نڭ كور باقتير به لر حاصل ايتكان آزوتلر ايت ، سوت هم كومهچ بولوب بىز نڭ وجودمىزگه بالغانلر . آخرى وار .

مرتبى : على رفيقى .

باقلرده تيرسنى اوطن اورنونه استعمال قىله تورغان « تيرەك » باصارغه ده صرف ايتوب بتوره لر . شونلقدن باصو تيرسسىز يعنى نباتات نڭ آزوتى بولغان آزوتسىز قالا . درست آزوت ، سېلىترة دىب ايتولسكان طوزده ده بىك كوپ ، لىكن اول بىك قيمت طوره ، آنڭ بلهن جىر يا كارتو بىك كوپ آچىلرنى اشپىز .

آزوت هواده ده بىك كوپ ، لىكن نباتات ، آزوتنى باقراقلى بلهن صوورمىلر ، بلىكه طاملرلى بلهن صوورالر . آدملر كوپدن بىرلى تيرس بلهن يا كارتودن بىكلرەك هم فايدەلىراق بىر اصول ازلهب كېله لر ايدى . مونه ايدى حاضر بىر اصول طابدىلر كە ، اولده بىر عجب ئولەن بلهن يا كارتودر . بوندىن يوز يل مقدم بىر كرستيان ، آدملرگه كليؤير [رسم ۵] صاچوب جىر يا كارتونى ، اوگرە تىكان . صوكره بو كرستيان نڭ اوزينه Клеверь فامېلىسەن هم بېرگانلر . بو طوغورده بو كەسه بىك شهرت طابقان ، خلق آنى بىك بارانقان هم كوپ مكافانلر بېرگانلر ، كليؤير ئولەننى هر كم بله ، آنى آللرده طوفران باشى دىلر ، باقراقلى اوچەر ، اوچەر بولوب اوطوره ، باشنده بورك كېك قىزل چىكەسى هم بولا ، آنى يول بويلارنده ، هم هر بىر چىرەم لرده كوررگه بولا . كليؤير صاچكانده قرغه باصوغه قىزل كليؤير صاچملر ، سېمىز بالچقصرمان جىرلرده ياخشىراق ئوسوچان بولا . كليؤير — بىردن حيوانلرغه بىك ياخشى بچەن — آزق بولا هم خلقلر كوپدن بىرلى صىنا بلىگانلر كە ، كليؤير صاچلىگان جىر ، ايكونچى يىنى ايكوننى بىك ياخشى ئوسدە ، حتى تيرسلىگان جىرگه فاراغانده ده كليؤير آستىك اشاق ياخشى اوڭا . جە ، كليؤير نى سببلى جىرنى (منبەت — плодородный) يعنى اشاق ئوسدە طورغان قىله ؟ بونى بىك كوپ زمانلر بلمەگانلر ، حاضرگى زمانمىزده ايسه — بىك آچق بله لر . كليؤير نڭ طاملر ن جىردن چوقوب آلوب فاراساڭ ، بورچاق كېك واققنه كره لر ، سوياللر بابشوب طورديغىنى كوررسىز . بو سوياللرده ايسه — باقتير يالر طورادر . ئوسمەلكر نڭ باقراقلى هوادن آزوت آلا آلەيلر . اما بو سوياللر ايسه هوادن آلارده ، شونده ئوسه تورغان ئوسمەلكرگه بېره لر ، ئوسمەلكر نڭ طاملرلى جىرده قالا ، بو طاملر بلهن بىرگه آزوتده جىرده قالا ، شولاي ايتوب جىر آزوتلى بولا يعنى باكاره .

بو ايكون اوڭدروچى باقتير به لر كليؤير طاملرلر ندىن بولدىغىنن كليؤير اوزينه كېرەك قدرى آزوتنى شول

«تل یاریشی» مقاله لری حقنده.

«تل یاریشی» اوچون یازلاچق مقاله لرنک عبارتاری سلیمس و معنالی روحلی بولوی شرط ایتمش ایدی ایسه ده (مجموعه - ۱۲ بیت) بو:

۲۲

نجی رقم آستینه یازلغان مقاله اول تله کنک تمام عکسنجه در. سوزاری غایت فاحش صورتده یاکلش املا ایله یازلغانه تلی؛ سوز آراری رقم ایله تولغانه کوزنی؛ لغتلرنک کوبی یازوچینک اوز یانندن یاسالمش بولوب، جمله لرنک معناسی تیز آکلاشامغانه کوکلنی تمام بایلایدرکه، بر جمله نی اون مرتبه اوفوغانده مفرمن آکلاب جینوب بولمایدن، مجموعه ده غی بو مقاله نی آچوب اوترغاچده رقم لرنک کوبلگی کوکلنی سیسکه ندروب، محمد آغا الفباسینی کوز آلدینه کیتره در.

مقاله نک اچنده گی سوزار اوچ یوزگه یاقن بولوب، شونک بر یوزی غریب لغتلردن. غریبلرنک بر نیچه سی گنه ایسکی تورکی لغتلر بولوب باشقه سی یازوچینک اوز یا نندن چغارلغانه اوخشایدرلر. یانلیق، توبولداب، دور-باتقان، شانگوراق، یانقون، کونای، بوتغون، تومروق، بیلاکجه و غیر بیک کوب سوزار هیچ بر مناسبتسز و کیره کسز یاکلیدن یاسالمشدر.

یازوچی اوزی بورن ایشته دیکی و کورمه دیکی بیک کوب ایسکی تورکی سوزلرنی روس کتابلرندن کور-مکچی یاکلش صورتده یازمشدر. مثلا: باغشلابوچی، بوزوغ، بر آکو، آکلابوشلی، یاتلیغلر، یورتاؤل، باشلیغ، بیلوکلو سوزلری هیچ بر درست توکلدرار. همده بیک کوب بورنی سوزلرنی یاکلش تفسیر ایتمشدر. مثلا: چاپقرنی-طوفان، چاغمرنی-خسپس، آیقانی-سوز یورتوچی، چلقننی-ناموسسز، بولغوننی-اسیر دیب تفسیر ایتوی اصلا درست توکلدر.

علمی و تاریخی بولغان فاکلی و آلاچ سوزلرنی بو-زوب فانلیغ و آلاچی صورتلرنده یازوب، فان توگوچی،

جلاد و پالاچ دیه ترجمه ایتوی اوچون، حقانیت نامنه، بوتون تاریخ کتابلری زار یغلاسه سزادر.

بسمله ده گی (الرحمن الرحیم) سوزلری ایکه ویده «رحمة» دن مشتق بولوب، اولگیسی مبالغه صیغه سی بولوب صفات عارضه دندر ایکنچیسی صفت مشبهه بولوب صفات ثابت و واجبه دندر. (رحمة) نک تورکیچه معناسی ایسه ایسرکه مک در. تامزنک قاعده سی بوینچه ایسرکه مک دن مبالغه صیغه سی ایسرکه مبار، صفت مشبهه ایسه ایسرکه وچ بولادر.

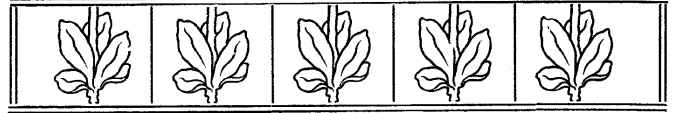
شو حالده الرحمن الرحیم نک معناسن ایسرا گوچی و باغشلابوچی دیه ترجمه ایتوی البته خطا بولادر.

قرغه نکاح اوقولوب کیه وینه فوشلغان سوک آناسی اوینده قالغان زمانلرنده بیکهچ دیوله در؛ اولده کیه و نک مقابلی اورنده غنه. کیه وی یورتینه اوزاتلوب بارغان سوک بیکه چلکدن چوب، کیمن بولادر. کیه و نک مقابلینه کیلنجهک دیوله در. شو حالده مقاله نک سرلوحه سنده غی بیکهچ سوزی اورنسز قوللانمشدر. چلقی تورکیچه بولغان «فانتن» سوزی بوزلوب خاتون صورتده یازلوینه و عربچه ده جمعی خواتین کیلوینه فاراب بولسه کیرهک یا-زوچی اول سوزدن قاچمشدر.

تورکی تلیک قاعده لرنجه: ترکیب اضافی لرنک مضا-فلرنده الیماس یاخود بلیمسزک عارض بولسه اونی تخصیص اوچون «اوز» ضمیری ایله تأکید اولنور؛ لکن بو حالده اضافه علامتی «نک» برگنه بولور. شونک اوچون سرلوحه ده «بر تورک فانتینک اوزینک اوغلینه» دیگه نی یاکلش بولوب، «بر تورک فانتنی نک اوز اوغلینه» یاخود «بر تورک فانتنی اوزینک اوغلینه» دیو کیرهک ایدی.

مقاله ایسه ایسکی تورکی و یاکی یاسالما سوزلرنی تلیک ماشیناسی بولغان بو یاریشقه قوشوندن مقصودی اولرنی قوللانوی تپوشلکنی کورسه تمک اوچون گنه بولسه کیرهک، یوقسه بوگولمه اویه زی ألمهت تیره سنندن، شا-عرانه یازلو اوچون، بر گوزل موضوع تابارغه ممکن اورنلر کوبدر.

هر حالده کشینک تهنن و جانن تورکی تلیگه و تورکی سوزلرگه بایلائی تورغان بو مقاله نی یازدیغی اوچون هادی حضرت آنلاصی جنابلرینه تشکر اولنادر. حسن علی.

شرعی مسئلہ گہ جواب .

«سورگون» امضاسی ایله بر آدم «ایلانسکی» دن «شوری» جموعه سینه یازوب قطب شمالی گہ قریب برلر ده کیچه وکوندزلی برر سنه قدر اوزون اولدیغندن بو اورنده طور وچی مسلمانلر نماز و روزه لرنی نه روشده ادا ایدرلر؟ مضموننده بر شرعی مسئلہ صورمش ایدی. (شوری عدد ۸).

دیار مصر مفتیسی شیخ محمد عبده حضرتلر بئک ایکنچی جلد تفسیرنده «فهن شه منکم الشهر فایصه» آیت کریمه سینی بیان وقتنده سویلامش سوزلرندن اوشبو سوؤال غه جواب چیقسه کرک . مشار الیه حضرتلری دیبور: قرآن کریم ، الله تعالی نك جمیع بشرگه نازل قیلیمش کتاب خطایمدر . قرآنده نماز وقتلری تحدید ایدلمادی . شهر رمضان روزه سی حقدده «فصومه» دیمای ، بلکه یوقاریده مذکور عبارت ایله تعبیر قیلندی . زیرا کره ارضنك قطب جهتلر نده آیار هم ده معتدل كونلر اولنماز . حتی بعض برلر ده بتون سنه بر تون و بر کون اولور . اگر ده الله تعالی نماز وقتلرینی تحدید ایتیمش مثلاً: طلوع فجر صوکننده ، زوال شمسده کبی وقتلر ایله بیان قیلیمش اولسه ایدی ، مذکور قطب طرفلر نده بر سنه قدر مدتدن عبارت اولان بر ناولکده بیش گنه وقت نماز فرض ایدلمش اولور ایدی . بلکه وقت تحدید ایتمکن مسلمانلر نك اوز اجتهادلرینه امانت ایتیمشدر . شونك ایچون قطب شمالی طرفلرنك اولان مسلمانلر نماز وقتلرینی اوز اجتهاد- لری ایله تقدیر ایدوب اوقورلر . روزه حکمی ده شویدر . (ص ۱۷۳ - ۱۷۴).

علامه ابوالنصر القورصاوی «کتاب الارشاد» نده (ص ۵۷) بو مسئله حقدک خیلی تفصیلات ویرمشدر ، خلاصه سی ایسه : نمازنك واجبغینه معلوم علامتلرنك تحقیقلری شرط دگل ، علامت اولدیغنده علامت غه اعتبار ایدلنور ، علامت اولماسه آکا قاراب ، قطعی فرض ساقط اولماز بلکه تقدیر ایله ادا قیلنور ، دیمکن عبارتدر . (معقق مرجانی نك «ناظورة الحق» ده سویلامش سوزلر بئک حاصلی ده اوشبودر) .

تقدیر خصوصنده اختلاف واردر بعضیلر یاقین اورنلرغه فارالبوب تقدیر ایدلور دیدیکلری حالده ، بعضیلر ایسه تشریح واقع اولمش «مکه» و «مدینه» کبی بلاد معتدله گه قیاس قیلنور دیمشدر . هر نه بوندی خلاف اولان شیلر شول برده اولان مسلمانلرنك اوز اختیارلرینه و اوز اجتهاد لرینه موقوف اولسه کرک .

«چلک» ده معلم ومدرس : معروف المسعودی .
«غالجات» ده معلم امیر بن عبدالقهار .

شعر .

قایغو .

(توقایفقه تقاید).

باش ، صبی دور مده گیزدم قایغو ، حسرت کور میچی
بو یگنلکده تجسم ایتدی قایغو نك تورلیسی .
منگو کیلماسکه یوغالدی شادلانوب کولگان زمان ،
بر قچتقاندای بولوب فالدی چیچکلر کور نیسی .
کوکلمه شادلق بیره طورغان «امید» یولدوزلرم ،
قلبمك غیرت شه می سوندی بتونلای ؛ اور میچی .
عرش اعلا اوستینه اوچی فانات سلکوب حاضر ؛
بیک توبانده ایله نه ، بتکانگه کوکلمنك کوچی .
بر فکر یازماق بولوب ازلیم میهدن معنالر
نی کوزك کورسون خیال طولقان صاصی هم توپ توچی !
اوبلامی فایدلی اوی قالغان چرک قار بوز کبی ،
«می» زهرلنگان ، تمام بتکان ذکوت چاتقیسی .
جانمك بر یارتیسی بولغان جاناشم ناشلادی ...
بیلگولی : هر یارتی جان یاشی سعادت کور میچی .
دنیا سی هم دنیا ده بولغان قویاش ، آی ، یولدوزك
نوری بتکان ، قاپ قارانغو ، نهق قارانغو گور ایچی !
دنیا نك بار حسرتن کورگاچ مینم یالغز باشم ،
بار چه سی ایزگاچ جنچکاچ نیشلایم آه اور میچی !

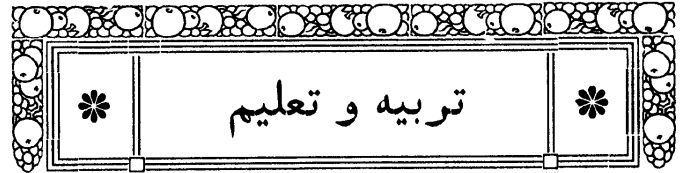
علاءالدین خدابارونی . «اوقا»

حقیقت .

۶نجی عدد «شورا» ده غی «حقیقت از لو چیگه» سرلوحه لی «شعر» غه قاراب .:

ئولمه گان اول حقیقت * نیک یغلان یاردانغنه ،
ئولگان دیب یوقنی سوایلر * اول تیک بر یالغانغنه .
معالم : کمال الدین فخرالدینی .

رسم درسى .

ابتدائى صنف شاگردلرينه رسم درسى بيك كبر -
كلىدر . پروگرامغه رسم درسى كرتماو بالالارنڭ بيك زور
نعمتىن كيرا گنچه فائدهلنه آلماولرينه سبب بولهدر . بزده
بعض مکتبلرده بونى اونولمىچمه اعتبارغه آلسهاردده رسم
درسينڭ فائدهسى نىدن ايدىكنى يخشى بلمكانگه آندن
فائده چيغا تورغان روشده قوللانه آلميلر . ياخود فائدهسىنى
يالغز بالالارنى صيرق صزارغه اوگره تو ايجون ديب بيلگانلرى
ايجون شافماقلى ، ايجنده صيرفاردن بالغان رسملى حاوى
اورنڭ دفترلرندن فارا توب صيردرالر . بونداى رسم درسلىرندن
فائده بيك آردر ؛ اصل رسمدن آله تورغان اڭ زور فائده
لر بتونلاى چيلگه كينهدر .

رسم درسينڭ نيچك بولورغه تيوش ايدىكنى بيلمك
بو درسنڭ نى جهندن فائدهلى اولديغنى اوگره نيمگه توقف
ايتهدر .

فارشمزدهغى نرسلرنڭ توسلرينى ، اولكانلڭ و كچكنه
لگنى ، اشغالنى ، يرافلىق و يافلىغنى كوزمى برلن كوروب
بيله مز . كوزمى نى يومساق ياخود صوفر كشىلر نى نظر اعتبارغه
آلساق نرسلرنڭ توسلرى ، اولكان و كچكنه لگى ، اشكالى
ومسافهسى حقتده بيلمگى آلىق مهن بولماس . فارشمزدهغى
نرسلرنڭ فاتى ويومساق ، اسسى و صووق اولديغنى تيريمز
برلن طويوب بيله مز . اكر تيريمز طويومى طورغان بولسه
اشيانڭ بو صفتلرينى بيله آلماس ايدك . آچىلق و توچىلك ،
تمليلك و تمسزلىكنى بيلو ايجونده تلمز باردر . تلمز نهم
طويومى طورغان بولسه اشيانڭ بو تورلى صفتلرينى بيله
آلماس ايدك . تورلى ايسلر نى بيلمك ايجونده بورنمز باردر .
بورنمز ايس طويومى طورغان بولسه ، نرسلرنڭ ايسلرى
حقتده بر بيلمگى آله آلماس ايدك . طاوشلرنڭ تورلرينى ،
فاتى و اكرنلكلرينى قولاغمز برلن آيرامز . قولاغمز طاوش
ايشتمى طورغان بولسه طاوشلر حقتده هيچ بر تورلى
معلوماتمى بولماس ايدى . حاصلى بز خارجه گى نرسلر نى
شول بيش تورلى حواسمز واسطه سيله طانيمز .
بونلردن كوزنڭ وظيفهسى يالغز جسملرنڭ توسلرينى ،

شكلىرينى بيلو ايدى . حال بوكه هر وقت طاشنى كورومز
برلن طوطوب فاراماسافده قاتى ايكانلىكنى بيلمىز ؛ تورلى
كورومى برلن تملب فاراماسافده آچى ايكانلىگى سيزه مز ؛
گول چيچكى كوردىكمز زمان ايسناب فارامىچوق خوش
ايسلى ايدىكنه حكم بيره مز ؛ بيك يرافدن طوب آتيلغانى
كورساک ، ايشتماس بر ونوق طاوشى چيغاننى آكليمى .
ديمكىگه يالگىز كوزمى ايله ده باشقه حواسمز نڭ وظيفه لرينى
اوتى آله مز . آلاى بولغاچ بو بيش تورلى حواسه لزوم
يوق ايكان . . . چنلابده شولايه مى ؟

آزراقنه اويلا ب فاراساق بونڭ . طوغرى اولديغنى
بيك تيز آكلار مز . زيرا تور بانيه بوڭا باشقه بولغان فقط
كوز كورمىده هيچ آبرمه سىز بر جسمنى كيتروب قوبساق
كوزمى برلن فايوسنده تور ايدىكنى آيرىق مشكل بولور .
كوز ، تلمڭ وظيفه سنى كورسه بو مشكلاته برده يول فالماس
ايدى . شولايوق ليمونڭ لذتى حقتده پودۇ الچيدن استىضاحده
بولنان صحراويلرده نوادر دن توگلدنر .

شولاي بولغاچ يالغز كوزمى برلنگنه طاشنڭ فاتى ايكال
نچيلىگى ، نهملب فارامىچوق ليمونڭ آچى ايكانلىگى ،
ايسناب فارامىچوق گول چيچكىنڭ خوش ايسلى ايكانچيلىگى
بيلمكلىگى اولده اوزلرينه مخصوص حواسمز برلن بر قاچ
مرتبه لر تجربه ايتمش بولندىغىمىز دن نشأت ايتدىكنى قولايلاق
آكلار مز .

شو حالده كوزمى نڭ باشقه حواسمز نڭ بعض ايشلر نى
اوتى آله سى صكره دنغنه اوگره نهم بر بيلمگى ايكان . كوزمى
شيكالى قالغان دورت حواسمز نڭ ده صكره دن اوگره نهم ايشلرى
باردر . موندائى صكره دن اوگره نوب ايشلى طورغان قوتلرينه
حواسمز نڭ كسىبى قوتى ، بولاي صكره دن اوگره نهمچه طوغا .
ندنوق ايشلى بيله طورغان قوتلرينه ده حواسمز نڭ فطرى
قوتى اسملرينى بيره لر .

شو و جهله حواسمز نڭ فطرى و كسىبى اولن اوزره
ايكى تورلى قوتى باردر . بونلردن كسىبى قوتى اڭ كوب
بولغانى كوز ، فطرى قوتى اڭ كوب بولغانى ده تيريمىزدر .
يعنى كوزمى صكره دن بيك كوب تورلى نرسلر گه اوگره نهم
بيله تيريمىز ايسه طومشداغى قوتندن كوب نرسه آر تيدىرا
آلى .

كوزمى نڭ كسىبى قوتى شول قدر ترقى ايتكه يرافته غى
بر يرى تخمينله نيچه چاقريم ايدىكنى سويلدكلرى وقت
مسافه اولچانوب و بر شوگى و بر شوگنه طوغرى چيغان كشىلر

هر وقت کورنده در. کذالك قاریشق بر منظره نك هیچ بر بویاوبینی یوغالته بیچه لوحه اوزرینه کیچرگان رساملر کوزنك نی درجه گه قدر قوت کسب ایتمه سی ممکن ایدیکنی آچیق کورسته طورغان داپلردر.

کوزلری تربیه کورمگان کسبی قوتی آز کشیلر نك بر منظره نك توسلرینی هیچ برسنی کوزدن فاچیرماو نوگل نك ساده بر بولمگه کیروب چیقدنصره نی کوردکلری صورالسه نك اول کوزگه نوشه تورغان نرسه لرنی ده کورمگانلری بیلتور.

حالبوکه حیاتده نرسه لرنی ممکن اولدیغی قدر کچکنه تفرعاتنی بیله کوزدن فاچیرمیچه کوره بیامک نی قدر مهم ایدیکنی و هیچ بر نرسه نی تفتیشلاب تفرعاتیله آکنلی آلاماقلق، غایت بسیط نرسه لرنی ده کوره آلماوچیلق نیندای کیناروی لازم بولغان علت ایدیکنی آرتق بیلمگان کشی بیک آزد.

شولای بولغاچ کوزمنك کسبی قوتلرینی آرتدرمق ایچون لازم بولغان تربیه نی بیروگه راضی بولمغان کشی عجباً دنیا ده تابیله بیلمی ؟

کوزمنك کسبی قوتنی آرتدرو ایچون، بیلوب یاخود بیلمه دن بالضروره، بابایارده نق طرشقانلر. آلازنك تعقیب ایتدیکی اصول بر نرسه گه توزلاب اوق آندیرو و مسافه تعین ایتدیرو بولغان. سوکغه تابا بو ایشلر اورتهدن فالغاچ کوز تربیه سنه باشقه اعضالرمزده بولغان شیکلی آیری اهییت بیلمگان. سوک زمانلرده کوزنك کسبی قوتنی آرتدیروغه ایکنچی تورلی و طاغنده آسان اصللر تابوب انساننی جسماً و فکر آ بر وجود مکمل ایتوب چیقاره طورغان مکتبلرگه درس پروغراملرینه قویغانلر. اولده بزنگ کیراگی کی استعمال ایته بیلمدیکمز رسم درسیدر.

کوزنك کسبی قوتنی آرتدیرمق کوزنی طاغنده دقتی فارارغه، طاغنده نچکه تفرعاته وافق اولمغه اوگره تمکدر دیه مکنده دقت ایدیلرسه شمدی قوللانیدیغمز اصولنك بوکا فائده سی اولدیغی آکلاشیلرسه کیراک. زیر ا شاقماقلی صیرقلی اورنك دفتر ندن شاقماقلی صیرقلی دفتر لرگه رسم آلمقده شاقمقلرنی صانامق کافی اولدیغندن آیروجه دقت بر قالمادیغی بیک آچیقدر. بالالرنی دقت ایتارگه و نك واق تفرعاتی ده کوزدن فاچیرمسقه اوگره تمک ایچون صیرقسز آق کاغده رسمی آلمش آرزو ایدیلدیگی جسمنك اوزینه قاراتوب رسمنی صیردرمق البته عقلا ده موجب موفقیتدر.

شولایوق تجربیه برلن ده کوبدن ثابت بولغان بر حقیقتدر. بالطبع نك اول غایت قاریشق سطحی فارمه قاریشق قریلی جسملرنك رسمنی صیرمق بیک آغیر بولغانغه درسنك برنچی سنه سنده مکعب، متواز السطوح، منشور، اهرام کی اشکال هندسه استعمال ایتمک دها زیاده موجب موفقیت اولدیغی کوز آلدنده در. بو شکللرنی صیرغانده یاخود علی العهوم رسم درسنده صیرقسز کاغدلر قوللانق لازم اولدیغی خاطر دن چیقماستقه تیوشدر.

برنچی درسده معلم اوندی بالالرنك همه سنه کورنه. چک یرگه بر مکعب قویوب هر بر بالاغه کوردیگی شول مکعبنی تمامیله کوردیگی کی صیرارغه قوشار. بو وقت شکلنده اونک طرفنده اوطورغان بالانك رسمنی صول طرفنده اوطورغانك رسمنه اول قدر اوخشامایه چقدر. چونکه کاغذ ده گی رسم شکلنده کورنشنك رسمیدر، کورنش ایسه بزنگ تغلفی ایله اوزگارچکدر. بو صورتله دوام ایتکان برنچی ایکنچی رسمده معلم بالالرنك آیری آیری برلرینه اوطوروب صیرمق بولنی کورسه توب بیلمی در. چونکه برنچی درسدوک بالالر شکلنك خطوط اساسینی آیرا آلماسلر. اوچ دورت درسده بالالر مکعبی بخشوق اوخشاتوب صیرارلر. بوندن صکره شکلنی آلماشدیررغه کیرهک. بالالر شکلنی کوردیکلری کی صیرا باشلاغانچه برار برار شکلدن دوام ایتارگه کیرهک. یخشی صیرا باشالغاچ ایکی اوچ شکلنی بر یرگه صیردیررغه کیرهک. بوراده لرکه کیلگناچ بالالر رسم درسنی سوک درجه سونچ و صراق ایله تعقیب ایدرلر. رسمنی آله تورغان اشکالنك کوبایمه سی آرارنده مسافه نی تعین ایتمک مجبوربتنی حصوله کیتر مکله کوزنك مسافه تعینینه خدمت ایتار. اشکال منتظنه یخشی صیردندنصره یعنی رسم درسنده ایکنچی سنه سنك سوکینه تابا منحنی سطحی جسملرنك ده عین اصول ایله رسملرینی صیردیررغه یاری. آله، لیمون، افلیسون، دولی شیکلیکی جسملرنك رسمنی صیرمق بیک مراقلی در. سوکغه تابا بولرنی ده قصورسز صیرا باشلاغاچ چیچک یا پراق شیکلیکی رسملرینی صیرو آغر بولغان نرسه لرده عین اصول دائره سنده بیک فولایلیق برلن کاغذ اوزرینه صیریله بیلمر.

بو اصولده تعقیب اولغان رسم درسندن مقصد بالالرنی رسام ایتمک توگلدر. رساملک اوزینه باشقه بر صنعتدر و اوزینه باشقه اصللری بارددر. عرض ایتمک ایسته دیکم بو اصول رسم درسنده بالالرنی بالقتر میچه تملی بر صورتن

كوزلرني ده كسى فوننى تهميه ايتد بىرمك ده انشاء الله كيدل چكده تفصيلاتيله بازه چغم دفته آليشدر مقدر. بو بيوك مقصدلر بو اصولده گى رسم درسندده تماميله حاصل اولديغى بيك كوب تجر بهلر ايله ثابت اولمشدر.

بو اصولده گى رسم درسنگ فائده سنى برار برار صانايه- چق توكلن، ذاتا صانارغه باشلاسامده بيترمك بر آز آغر كيلر. الك يغشى، محترم معلم افنديلر اوزلرى شول وجهل تطبيق ايتوب فارسالر وكورديكلى فوائده ومضرات حقدده سنه نهايتنده مطالعاتده بولنسهلر بيك زور بر خدمت ايتمش بولنورلر. استقبالهز معلملرنگ غيرتده باغليدر.

حبيب الله زينى . «استانبول»

مرسد و مخاره

غالجات. بى صو ولايتى قىطاي حردونده گى «غالجات» فريه سندن ٧ چافريم (شوق طرفنده قىطاي بونده) «مولانا يوسف السكاكى» تر به سى ديه مشهور ومزين بر تر به وار، بو تر به نك بعض خيش- كوزه لرى يره توشمش ايسه ده حاضرده ده منظره سى غايت گوزلدر. بو تر به نك شونداق گوزل طرزده باصالمقلىغندن اولملى دركه: تارانچى بابايلر «آلتونلق» ديه تسميه ايتكانلر. «آلتونلق» ايچينه بعضا پرده ده تارنلمقه در. بو قبر نك طوپرافنى دوا ايچون ديب آلوب بيترگانلر. بو «مزار» بتون «ابلى» ولايتى ايله «بى صو» ولايتنده مشهوردر. هر يل «غولجه» دن وبعضا «آلماتا» دن اعلم آخوند، داملار باشلق قورغون خلقلر كيلوب ندر قيلوب وقربانلر چالوب كيدرلر.

باخصوص تارانچيلردن طالب العلم اولغان بر يگت بو «مزار» دن تلاك تلامى قالماز. گويا بو «مولانا» طالب العلم اولغانلرغه كافل ايش، چن اعتقادى ايله ملا بولمقنى تلاسه شكسز بو كشى علم بيرر هيچ زحمتسز عالم بولور ايش. بو «مزار» نك «كاشغر» طرفنده هم شهرتى اولماليدركه «كاشغر» ديارندن زيارت ايچون كلگان قلندر ديوانلر بولنور. بابايلرنك ايتوينه قاراغانده بو تر به تارانچى تور- كلرى «كاشغر» دن كوچوب كبلگان دن كين باصالمشدر.

اما «مولانا يوسف السكاكى» اوندن نچه عصرلر بورون بر نچه يولداشلىرى ايله بونده كلوب وفات اولغان اعظم علمى اسلاميه دن ايش، اول وقتلرده «غالجات» بونده قالمق بولنورمش. بزم بابايلر بوندن آرتق تانيمه لى. هر نچوك بولسه بو تر به ايسى علمى اسلاميه دن بيوك مشهور بر ذات اولور ظن ايدمهز، يوقسه مچول بر آدم نك بويله شهرت فازانلق احتمالى يوق. البته بو آدم نك كيم ايدىكى جنابكزه معلوم اولسه كيرك. شونك ايچون بو آدم حقدده «شورا» ده يازمقلىنى اوندك. نظر خواجه عبدالصمد.

«شورا»: بى صو ولايتى نه يرده ده بز نه يرده؟ بى صو ولايتنده اولان بر قبر نك احوالى وقبر صاحبينك تاريخى بزرگه نه طرىق ايله معلوم اولسون؟ بوندن اوچ دورت سنه لى مقدم روس سياحلر نك برى طرفندن يوسف سكاكى نام ذات قبرى حقدده يازلمش كچوك بر رساله كورلمش ايدى بونده ايسه قبر نك رسمى ده وار ايدى. فقط شول رساله نى شدى تابا آلاماق اسلام عالمنده «يوسف سكاكى» ديه معروف بر عالم وار (ابو يعقوب يوسف سراج الدين بن ابى بكر بن محمد) مملكتهم مدرسه لر نك مچول «تاخيص» كتابينك اصلى اولان «مفتاح العلوم» نام بيوك اثر، هذكور آدم تاليفيدر. فقط بو ذات سيمولى نك «بغية الوعاة» ده بيانينه كوره (ص ٢٢٥) «خوارزم» ده وفات اولمشدر. شونك ايچون سرنك قبر نك صاحبه بو آدم اولماز. «مفتاح العلوم» مصفى حقدده معاصر مزدن عبدالحى اللكنوى «فوائد بهيه» اسملى كتابنده بعض بر اكبات سويلوچيلر خبرلر ينى يازديغى ايچون تأسى ايتدك. بويله معتبر فاضلر و تحقيق ايله مشغول ذاتلر ايچون شوندى خبرلر درج ايتمك مناسب دگل ايدى. ايمدى شول قبرنى اوزكز تفتيش ايتسه كز دخى گوزل اولور. احتمال كه تاشند مينينك اسمى و فاميليه سى همده اصل وطنى و تاريخ وفاتى يازلمشدر. شونلر واسطه سيله كيم ايدىكى ده بلكه معلوم اولور.

عبرتلى سوزلر:

حقيقت كه اعتقاد ايدن فقيرلنماز؛ وهمدن آيرلماش كيمسه هيچ وقت بايوماز. اشى كوبايديكى نسبتده آدم نك كوچى آرنور.

عاشق آغزندن .

(سویگانینہ) .

سویہم جانم سینی مین اوز اوزمنی اول قدر سویہم ،
کویہم اویلاب سینی کون تون اوزمنی اویلاسم کویہم .
کوزہدن اسی باشلر مولدورہب بیرگه آغادرده
کیسه بفرمنی اوزگا کلی آچی زهری چاغادرده .
یورہ کده فانلرم قابنی گوژولدی هیچ مونتالمیم مین .
قولم برلن قصبو آغان سنقلرنی بوتالمیم مین .
اونوتدم دنیانی، عشقک : کوکلنی اولاغاندن صوگ .
سحرلی کوزلرک بیک نور آبانی باولاغاندن صوگ .

کوچم یوق درمانم بتدی یویوط کوکلنی . کیل قزغان
بو مختندن مینی قوتقارمغه امطول ، بلهک صزغان !

عبدالله بیگی مصطانیف .

حقیقت .

حقیقت یوق توگل ، بار نرسه . اول بولغان الک سلطان .
بورون اول اوستده بولغان دنیاغه بیک زور اورون توتقان
زمانلر اوتوب دنیاغه انسانلر طار الغاچدن -
اوزاق طور می بیر آستندن کیلوب آلتون کوش چقان .

خلقلر آفچه نی کورگاچده حقلقنی اونوتقانلر
حقیقتدن صاری آلتوننی بیک کوب آلدہ توتقانلر .

مونه ایندی شول وقتدن بیرلی حقلق آفچه شرنندن
قاچوب الک صافی فلبلرگه کروب بیک نقلی به شرننگان .

آدملردن بیروب ، ایندی جسارت ایتهی کورنورگه
آنی سویگان کشی آه زار بلهن، یوروب کره گورگه .

جیولماس بر اورنغه هیچ وقت حقلق بلهن آلتون
آلار بر برسینه دوشمان ، آلازنگ آراسی صالحون

بیر اوستنده قاچان آلتون بنار شونده قچار حقلق
توگل ممکن بولارنگ ایکیسن بر بیرگه جیبقلق .

م . غفوری .

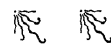

اشار

یافراق .

چغوب اورمان چیتنده ، یالغزی تیک بر آغاچ اوسدی
تمام یافراقنی یاردی ؛ تورلی یافدن جیل ، داوول ایسدی .
آغاچ ، قوتلی ایسکان جیل ، داوغه فارشی ، طور مقده
ئه یافراقلرنی جیل طوقناتمی ، آرلی - بیرلی اور مقده .
بو حالگه جمله یافراقدن فقط ، بر یافراقی توزمی ،
«بو اورنم بیک ناچار ربم ! بو اورنمدن مینی اوز» دی .
قبول بولدی تلهگی کوب وقتده اوتمیدر شونندن
اوچوردی چیتکه بیک قوتلی جیل یافراقنی اور نندن .
بو اور نندن قوتولدی هم اوطوردی اور نینه کوکلی
ولکن ، اورنی یوق شول ، کوکلی ده تیک شونسینه کونمی .
کروب اورمانغه اول ، باردی ایبه نگه ، قرده شم سین ، دی
مینی یافراق ایتوب زنهار اوزیکه آچی ! دی ایندی .
«اوزمنگ یافراغم کوب ، مین اوزم یافراقغه بیک بایمن
شولای بولغاچ ، آلو ممکن توگل ، مین سینی آلمایمن» .
قایا بارسه ، ایمن بیرگان جوابنی بارده بیر مکده
ایاق آستده اورنسز طابئالوب اول ئه لده یور مکده .
دیہ شونده : «ناچار بردن قوتولدم دیب ، طوتولدم بیت !
بو خورلقغه توشه رگه باغشی بردن نیک قوتوردم ؟ نیک ؟!» .

عبدالرشید رمضانوف .

دلیل .

معرفت میداننی ، به یگوسندن اوزغاندر دلیل
جاهلانگ صفلرن برتوب و بوزغاندر دلیل
یافراق آستندن فورولغان شوملی باطل اولرن
تیکشروب تابقان ، اساسندنده اوزگاندر دلیل
سوز کوره شدرگانه باطلنی بهروب یقان بلهن
هیچ قناعت ایتمی ، پارلاق یولنی توزگاندر دلیل .

ضیا مجاوری . «پرزبول» .

اقتباس .

(ترکچہدن)

تامچی اچدگھی بو فانلی چیشمه سندن دنیا نڭ
باودرر دنیا سیگا زحمت ، مشقتنڭ بارن
گر طنچلق استهسه نڭ بو دنیاغہ کیلماو نبوش
یوسفه مه گگی کونمه شفقت بوشقه بار آه ، زارلر نڭ .
باص آباق بر مرکزہ آزاد اولوب بار فورقودن
طور طنچ کوکروک بلن هیچ پوشمه یوق بار شاوشودن
قولنڭ طوتده عدالت اولچاون چق یاقتبغه
بولسه فورقوونڭ قیامتده عذابنڭ آرتودن .

ازلمه بوتغه کشیدن انسانیت اورلغن
اوسکانی بارمی ایگون برگه ساچلمسدن بورون ؟
تامچی توشمهس بافچه سینہ بغنی کیتکان بندہ نڭ
یاوسده یا کفر یرینه انجو برلن آلتون نڭ .
آکلاسه ده کونله شه ، طوتمی نادان عالم سوزن
چونکه یاقتبلیق چاغادر یارقناتلر نڭ کوزن
هر عافلغہ مه گگیلک بر غم یارلغان لوحه ده
بارمی میلیوندن برینڭ کورکانی راحت یوزن
چیشمه دیلر بو تابوشماقنڭ سرن هم ئلده ده
نیچه کروان اوتسه ده عالم ، حکیم مزندن بورون
کورده بر کوکلک کوزی برلن خدا نڭ صنعتن
باشنی ایدہ عجزکی اقرار بلن آل چن بلم !

ضیاء یرمکی .

خانملر اسمندن :

نه یاپدی ایر صایلن گنجلرکه : بز یاپالم
نصل ایبش او ترقی سز ایتدیگز باقالم
نه یرده قزلر ایچون مکتب ایتدیگز تأسیس
نه یرده در او کتابلرکه بز اوقوب بازارم ؟
صنایع ابدان هانی ادب کوپهسی
لسانه یور ایدوب جان قولاغنه تاقالم
حجابمز بزه مانع دگلمی تحصیله ؟
طبعیدر وار ایکن باشده چارشب قاچالم .

نسکامز اوله چقدر بلوغه ایرمزدن
افندیلر بیورن بز نه وقت کوز آچالم ؟
بزی نوتوبده ساتار جبری عارسز بابالر
بو حاله کوزلر مزدن کرککه فان ساچالم .

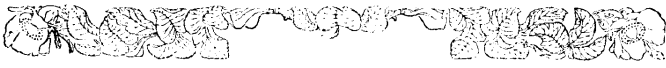
بیوک طلاطم وحشت ایچنده فایتناسیز
نجات ساحلنه بز نچوک آباق باسالم
دیورسگز اوقویک ویره ایسکیلرده دیور :

« اصول صوتیه مکتبلرن یقوب باقالم ! »

عجب شاشردی بزی تورلی تورلی تشویقات

امان شورای لرک هانگی برسنی صایالم ؟

« تونقرات » ده معلم فرغانه ای صوفی زاده محمد شریف افندی .

تقریر

بالا قاراوچی - روسچه یازامش اولان بو اثر ،
محبوب جمال خانم آفچورینا طرفندن تورکیچه گه ترجمه
اولنوب ۹۶ بیتده باصلمشدر ، حقی ۲۵ تین .

املا معلمی - بو رساله نڭ نه دن بحث ایتدیکی
اسمندن معلومدر . املا قاعده لرینی بیان ایدوب حسینیه
معلملرندن صلاح الدین افندی طرفندن ترتیب ایدلمش .
حقی ۸ تین . اوشبو ایکی رساله ، اور نیورغ شهرنده کریموف
- حسینوف شرکتی طرفندن نشر ایدلمشدر .

میوا بیکه - عبدالله افندی توقایوف طرفندن ماچی
حقنده شعر ایله سویلانلمش بر اثر اولوب قازانده « صباح »
طرفندن نشر اولنمشدر . حقی ۱۰ تین . عرب شاعر لرینڭ
بری طرفندن ، وفات اولان بر ماچی ایچون مرثیه ایدوب انشاد
قیلمش اوزون بر قصیده ادب کتابلرنده مذکوردر .
لکن عرب شاعری قصیده سینڭ موضوعی باشقه شیدر .

حکایت‌لو

یوز یل نلک (*) .

۱۷

آنک یازمق بولوب، قولینه آلوب اوطورغان نرسه‌سی - قرآن ایدی. بو قرآن، آنک هم باشقه‌لرنک قاشنده سماوی بولوغه باشقه، بر نیچه تورلی خاصیتلرگه شرف و قدسیتلرگه مالک بولوب، بناگاه شوکا بر قضا ابرشکان؛ صادق ایسه شونی توزه‌تورگه طوتونغان ایدی. اول حال شوندن عبارت ایدی: اول وقتلر باصمه کتاب بولمغانغه، هر نرسه قول یازمه‌ده پورنوله؛ کتابلر غایت قیمت بولا ایدی. درست و آچیق یازلغان قرآنلر، خصوصاً انابتلی آدملر طرفندن یازلسه بر یغشی آت بهاسندنه آرزانغه طابوب بولمی ایدی. صادق ملادهغی قرآن ایسه، بیک معتبر بر خطاط طرفندن یاز بولوب، باباسی زماننده بیک قیمتلی بر آیفور بیروب آلونغان؛ آنک اوستینه آتاسی خطیب حضرت طرفندن قات - قات اکمال و استعمال ایدلگان ایدی. شونلقدن آنارده هر کم بر تبرک و بر قدسیت کوره: اول تیره یافده «حضرت قرآنی» دیب مشهور بولوب، هر آوروغه شفا دیب اشانایلا؛ قاطرغالری جوولوب اچولا؛ خصوصاً جنله‌نوکیک آورولرنی دفعده بو قرآن ایگ باشی مؤثر سانالا ایدی.

یاقن آراده کورشی آولنک بر یکتی جنله‌نوب، شونک جنلرن فاجرو اوچون «حضرت قرآنن» آلوب کیتکان بولغانلر؛ گناهشوملقغه قارشی، آورو، نیچکدر، فرصت طابقانده کوکره‌گنده‌گی قرآننی ارغتوب بهروب، بر نیچه صحیفه‌سن اوزگه‌لهب اولگورگان. مونه شول قضانی صادق ملا بر نیچه کوندنبرلی رهنجی - رهنجی توزه‌تمکده اولوب، ایندی بوکون تمام ایتمک نیتی ایله اوطورغان ایدی.

اول یازوغه تمام بیرلوبکنه بتکان ایدی، طشدن بر کشی، ایشک دوبرده‌نوب، «حضرت اویده میکان؟» دیب قچقدی. صادق ملا قزوئانلی بر آدم بولوب، اخلاصی بلهن اش باشلاغانده بولدروچی بولسه، بیک آچوی کیله، قانی قاینی باشلی ایدی.

(*) باشی ۱۲نجی عددده .

طشدن موژیقنک طوپاس طاوشن ایشتکچ، قزوب کیتوب، «نی‌بار، قایسیسی طونچوقغان طاغی!!!» دیدی. یهش خاتون بلهن فزتگی یاقغه چقدیلر. کیلوچیگه امر بولدی. کردی.

بو - باشینه بلون کبک جایلگان کلاپوش، اوستینه آق‌چیکمان، یالان آیاغینه باشماق، چاپانا کیگان قزل بیتلی، اورطا یهشلی. طومانلی چرایلی بر آدم ایدی. سلام بیردیده بوغازینک ایگ توبندن چققان طاوشی ایله:

— حضرت سینی چاقره‌لر! دیدی.

ملا قاوشاب هم آشغوب،

— کم چاقره؟... نیگه چاقره؟... فایده چاقره؟ ..

— قابقا توبیکرده!

حضرت بر آز سیسکانوب کیتدی. تونده و سببی مجهول بولغان بو چاقرش ده اوزینه بر کوکلسزلک چغار توسلی طوبولدی اول کیچه قالادن فایتقاندن بر طانش روسینه کروب، عادتجه بیک آزغنه کیفلانوب چققان ایدی. تگی آدمنک وقتسز چاقرووی سببلی شول کیچه‌گی اشی قلت ایدوب ایسینه کیلدی؛ ئلله ملعونلر شونی سیزدیلر میکان؟ دیب قورقه قالدی. لکن چقمی حال یوق ایدی. اوستینه طونن کیدیده قابقاغه چقدی. آنده اونیشلاب آدم طوره ایدی. ایگ اوّلگی نظرده بو آدملر همه‌سی یوزرقلرن توینلهب، حضرت اوستینه هجوم ایدرگه‌تورغان کبک‌طوبولوی آنک قوطن اوچورسه ده، بو قورقو اورنسز بولدی: خلق ملانی حکم ایدرگه توگل، بلکه گناه قیلغان بندهلرنی ملادن جزا قیلدررغه کیلمشدر ایدی.

بر یکت بلهن بر خاتوننی اویناش ایتوده عیبلاپ، اوز-لری بایطاقغه طوقغان صوگ، شریعت بوینجه حکم قیلدر و اوچون امام افندیگه مراجعت ایتونی معقول کورمشدر ایکان بونی ایشتو بلهن حضرت آبدراب قالدی. نی دیرگه بلیمه‌دی.

— آی آحمقلر... آی آحمقلر... قیلغان اشلرن قارا

سین... بیر یوتهر بیت... بیر یوتهر بیت.....

دیپ شلته‌لرگه و بواشنک قباحتن بیانغه طوتوندی. کون کیچ؛

دنیا بیک قارانغی؛ بتون خلق یوقوده ایدی. موندی الوغ

مسئله‌نی تونی بله‌گنه حل قیلورغه امکان طابهادی.

— ایندی حاضر تون بولغان؛ حکم ایرته‌گه فالسون.

بوکون ایکسیس ایکی مونچهغه یابوب فاراوللاب قونسونلر!

دیپ خلقنی فایتاردی. اوزی اویگه کروب، قرآنن یازه

باشلادی.

غلاف شرع اش بلهن متهم بولوب، حکم آستینه آلونغان بیکت - اورص په کری اصلده بو اولنقی بولسه ده طوروشی مونده توگل ایدی. آنک آناسی ئلهنی بر سبب بلهن اورصده بایده طورغانغه، کریم شونده طوبوب، شونده اوسکان و بو کونگه چه همان شونده بر روس باینده خدمتک طوره ایدی. بو اولغه هر یلده بر ایکینگه مرتبه فوناقغه فایتا، بو واقعه ایسه شول فوناق چاغنده اوچراغان ایدی. آنک اوست باشی، چهچ و میغی و عادتنی تماماً روسنقی توسلی بولوب، بو حال کوب کشیلر طرفندن آنک چن مسلمان بولونده شک قیلنورغه سبب بولمقده، حتی قای بر وقت «چوقونغان ایمش» خبرلری ده چقمقده ایسه ده، اول واقعه چن اخلاصلی بر مؤمن ایدی. درست، آنک دینگه عملی ده، نظری ده مناسبتی بیک ضعیف بولوب، اول دینی معلوماتنی صایر اب بیره آلمی، شولایوق عمل و عبادتده مداومت قیله آلمی ایدی. لکن اول قانی، حسیاتی و روحی ایله بتونلای ایمانلی ایدی. اول طشدن روس کبک یوروسده کوکلی بوناردن رضا بولمی، اوزنچه بو اشنی گناه دیب بله ایدی. مسلمانلرغه عموماً اوزنده بر یاقنلق و بر فرداشلک حس ایدوب، آلارنی اوزکشسی کبک قاری ایدی. حتی چالمه چاپان کیگان مهابت مؤمنلرنی و الوغ منارهلی مسجدلرنی کورگان چافده، بعضاً آنک کوکلی بتونلای یومشاروب، یغلیسیلری کیله باشلی ایدی. شول حس آنی اچنده یاشاگان روس طورمشن سویکومسز کورسه ته، آناردن قونولاسی و مسلمان آغای - انی آراسینه فایتوب طوراسن کیتره ایدی. اول ایندی کوبده نوك بوکا قرارده بیروب، فقط نورلی مانعلر سببلیگنه بونسین و جودکه چغاررغه موفق بولا آلمی کیلگان ایدی بویل فایتونده ایسه، آغای - انی ایله کیگاش ایدوب، بلکه بتونلایوک فالورمن - فایات روسقه طوررغه بارام دیگان امیدیه بار ایدی. شونک اوچون اول اوزاغراقده طورغان ایدی.

په کری بلهن یولغوده عیبله ننگان خاتون ایسه، اول فوناقغه فایتکان اوبینک کورشیسندده طوره ایدی آنک ایری صالح فارت بلهن یاقن بولغانغه په کری آلا رغه کروب یوری ایدی.

ایکنچی کوننی ایرته ساعت ۹-۱۰ چاهالرنده گناهلیرلرغه حکم اوچون مسجد تیره سینه اول خلقی جیلا باشلادی. - په کری برلن کامله نی طوتقانلر!

خبری طاک جیلی بلهن بتون اولنی یوروب چغوب خلق، خصوصاً خاتونلر، مسئلهنی اطرافلی محامه گه کرشکان، بوکون ایرته نگی صیبر وقتنده شوکا باشقه بر نرسه ده سویلمگانلر ایدی. بو سیره گرهک اوچری طورغان اش بولغانغه هر کمگه بر تورلی تأثیر بیرگان ایدی. فارتلر، جدی کشیلر بوندی یاراماز اش قیلورغه باطریق ایدوچیلرنی باشقه لرغه عبرت بولورلیق روشده جزا بیررگه، یه شلر و بالا - لر ایسه مونده بولاچق قزقنی کوررگه برهم - برهم جینغه آغولالر ایدی. کورشیده اوط چغغان وقتنده ده - الله تعالی صاقلار ئلی! دیب اورندن قوزغالمی چاباطاسن طوغوب اوطوره بیرگان علی فارت؛ بتون اول خلقی قایا باصارغه بلمی دولقونلانا طورغان فوق العاده اشلرده ده قولندهغی نانا طورغان جومغانغ قویوب، اورندن قوزغالمغان سلیمه ئه بی و شولر کبک بر وقتده آندی موندی اشلرگه ایسی کیتنی طورغان فارتلرده بوکون آیاقغه باصقانلر، شویامانلقغه قول صوزوچیلرغه حکم بیرینه کیلگانلر ایدی.

ایرلر همه سی جیننگ اوزینه جیلالر، خاتونلر ایسه ایرلر آراسینه کرو ممکن بولمغانغه شونده یاقن یورطلرغه طولوب چیتن یاریغندن قارامقلر ایدی. هر اشدده اوزینک بر تأثیر، کورسه ته سی کیلگان ولی بابای کورشیده گی بر بایدن پراسطوی و بو یایوسز اوستهل چغارتوب مسجد احاطه سی یاینه قویدردی. موندی جیننارده اورندق چغارو عادتنی بولمغانغه هم اورندقلر اولده بیک سیره ک بولغانغه، حضرت و معتبرانغه اوطرو اوچون مسجد ایشگی توبنده آوناب یاتقان فالون بوره نه لرنی ته گهره توب کیتروب، اوستهل تیره سینه اوطوررغه اوکغایلاب قویدیلر بر آزدن صوک باشینه زور چالمه، اوستینه ایسکی چاپان کیگان و قولینه یاشل طایاق طوتقان حالده بیک جدی قیافت ایله امام افندی کیلدی. اول اوزن بیک صاغوشلی و چندن متأسف کورسه تورگه طرشا ایدی.

آفرنگه کیلوب، خلقغه سلام بیردی، ایسه نله شدی ده اوستهل یاینه سالونغان فالون بوره نه گه اوطوردی. آنک یاینه فایوسی طون، فایوسی اوزون، جیکلی کامزول و کوبره گی

يالان آياقغه باشماق چابانا كيگان اولنك قارنلری باي و معتبر آدملری تزیلدیلر. خلق كوب ایدی کچك بر اولدن بو قدر آدم جیلوی- کیلمی فالغان هیچ کم یوقدر، فکرن ایسکه توشرمکده ایدی. اوزلری همهسی ساده قیافتنه ایدی. بیک کوبلری کرلی کولمهك و یالان آياق بلهن کیلگانلر. آراهه کامزول و چیکمهن کیگانلری، باشلرینه قایشلانغان کلاپوش سالغانلری ده بار ایدی.

حضرت کیلوب اوطورغانصوڭ، کیچه کورگان آدملردن مسئله نك اطرافن تمام صوراشدی ده معیوبلرنی کیتترگه امر قیلدی. آلا، تونده صاقلانغان اوپلردن چغاریلو-، مسجد یاننده غی بر یورطقه قویولغانلر ایدی. حضرت نك امرن ایشتوبلهن بالالره هم یکتلر ئلله نرسه کورگان کبک چابشوب، شول یورطقه کیتدیلر. بر نیچه مینوتدن صوڭ اوستینه قاره چیکمهن، آياغینه ایتك، باشینه کارتوز کیگان و چه چلرن روسنقی کبک اوسدرگان بر یگت خلق کوز آلدنده ظاهر بولدی.

بو - متهم په کری ایدی.

آنك یوزی بیک اوزگهروب، طالغن و حیاتسز قیافتکه کورگان، بورچو و قورقو قاپلاغان ایدی. اوزی یاخشوق باصولغان بولسه کیرهك، آياقلرن چاقغنه اوسترهپ آهلی ایدی. بونك کیلوب چغوی ایله بتون خلقنك کوزی شوگا یونالیدی. خصوصاً بالالر شیطان کورگاندن آرتق قیلنوب، معیوبنك تیرهسن صروب آغانلر، آڭما ئلله نیندی بر جرتقچ و اوصال حیوانغه قاراغان کبک قاریلر ایدی. په کری بره وگده کوتهریلوب، قارامادی، بر سوز دیمه دی فقط حضرتکه سلام اشارهسی بیردی ده طغنه اوسته ل یانینه کیلوب بیرگه تزلهندی. آنك باشی آستقه ایبلگان کوزلری طوفرافغه قاراغان ایدی. خلق ایسه، بتونسی کوزلرن په کری اوستینه قاداغانلر ایدی.

حضرت صوری باشلادی:

— انم، ابوبکر، یالغانلاب ایکی گناهغه باطمه، درستن سویله: بو اش سیندن بولدیمی یوقمی؟ حضرت نك سؤالی اورنسز کوروندی بولسه کیرهك، محکومنك جوابن کوتمیچوک، چیتدن بر نیچه آدم — نیگه صواب طوررغه ایندی...

بز اوز کوزیز بلهن کوردك ایچ.....

— مین بو اشنی اشلهدم دیب اول عمرده ایتمهس! دیب قچقره باشلادیلر. حضرت یومشاق طاوش ایله:

— چوگوز، جماعت، چو! شریعت معیوبنك اوزندنه

صورارغه قوشا! دیدی. بایاغی سؤال تکرار ایتلدی محکوم اوزینك کوچ و باطرفن جویا توشکان ایدی مظلوم و مسکین بر طاوش ایله:

— یوق حضرت، بالله والله یوق... الله صافلاسون شوندی اشندن!... دیب قایتاردی.

— شاهدلر باردی بیت، کوردك دیلر بیت!..

— سویهکسز تل فی سویلهمهس، مین آلارنك اویینه یوموش بلهگنه کرگان ایدم... صابان طویینه بارو اوچون صادق آغاینك ایهرن صورامقچی ایدم....

خلق شاولادی. شاهدلر آچولانا، قزه باشلادیلر. تورلی یافدن بیک چن آچو بلهن:

— قاره مه لاغوننی (ملعون)... قاره اورص باشن.

کوزنده یوممی آلداب طورا بیت... ات باش... اوزن قاره فان بلهن یوغاننی کوته در... یاوز کمی سوزلر ایشتنه باشلادی.

شول آراهه خلق ایشریلوب، یکتنی قینارغه هجوم قیلغانلر ایدی، حضرت سیکروب طوروب، — صوراو تمام بولمی طوروب، قول صوزو یارامی دیب خلقنی طیدی. صوگره خاتوننی کیتردیلر

اورطا بویلی، طازا و یهملی گه ودهلی، توسکه بیتکه چیه رگنه ۲۲ یاشلرنده بر خاتون ایدی. اوستونده آلاچا- کیندر کولمهك باشنده ایسکی جیلهن ایدی. آرتق کوب یغلاو سبیلی افراط قورقنچه، قزغانچه بولغان بر قیافتکه کورگان بیتنی اوزایوب، یوزی کول توسلی بولغان، اوزی بورونی سالونغان، کوزی قزاروب بتکان؛ شولر اوستینه چه چینك طوزوب، یوزینه توشوب طوروی دخی بر آور کورنش بیره ایدی.

حضرتنك هر بر سؤالینه آبروم و معین جوابلر بیره آلمادی. نیک قارلقغان و کوز یاشینه بویالغان طاوشی ایله:

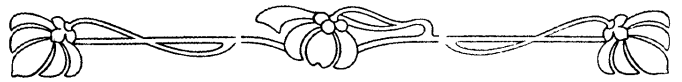
— یوق حضرتکایم... بیر یونسون یوق. قویاندر یوق... کبی سوزلرنیگنه قایتاره بیردی شاهدلردن برسی:

«بولمغاچ نیچون صوڭ، آلائی ایشکیگزننی بیکله دیگزن، نیگه اوت سوندر دیگزن؟» دیب قچقرغان ایدی. موگا قارشی خاتون آچی طاوش ایله:

— ئەی ایلاه بار ایکان خدایدن قورقمی آلدانغان کشیلر» دیدیده یغلاب ییاردی.

(آخری وار)

عالم جان ابراهیموف.

بختسز قز.

ماي آبي ايدى. على افندى تىكى خانە... گە، تون اورتاسنده باروب كوردى. ايرتەسى كون بهيرام بولاسى بولغانغە شاو شو بىك شەب توگل ايدى تىك بر ايكي یرده اكرنه كگنه گارمون قچقرتالر ايدى. على افنديڭ بو خانەگە برنچى كره كرووى بولغانغە، اول موندەغى هر نرسەگە دقتلەب قارى ايدى.

آزڭ بو خانەگە كيلوب كرودن مقصودى تيبو بولماينچە، بلكە عبرت آلو بولغانلقدن اول آيق ايدى. زور زالغە كركاچدە، يوغارى چغا تورغان باسچ بلەن، اول اوستكى فاتقە چقدى. يوغارى چقاچدە اول ايكي ياقلاب تزلوب كيتكان نوميرلرنى كوردى. شول نوميرلرڭ برسندن چغوب، آنى بر اورتا بويلى سيمزگنە، فارا توتقللى قز فارشو آلدى. على افندينى اول اوز بولمە سينە آلوب كوردى. بو قز، على افنديڭ قولن توتقاچدە، آزڭ تنى اسسىلى، صووقلى بولوب كيتدى. بو يات عالەگە كيلوب كرووينە اول اوكنگان توسلى بولدى. اول نيشلەرگە بلەمدى، تىكى قزغە ايهروب ئلگى بولمەگە كوردى، اورندقغە اوطوردى. تىكى قز يخشوق قزنى ايدى. اول على افنديگە طوب طوغرى قاراب، چيلمايه: «يه كوبيگە ايتيك، پال دورينهغه مى؟» ديدى. على افنديگە بو چيلمايو ناچار تاثير ايتدى، بو آنى مصقلاو شيكللى طوبولدى، اول اچندنگنە بوگا عارلەندى، لىكن اول اوزينڭ حسياتن يەشررگە طرشە ايدى. اول نى ايتورگە بلەمدى، بر سوز ايتمەسەدە كىلشماس كىك بولدى، آخردە: يارى، ايكي پار كيترگز! ديدى. استاكانلر بلەن ايكي پار شيشە صرا استولغە كيتردى، شيشەلر آچلوب استاكانغەدە سالندى. بولمەگە گارمونچى بلەن اسكرىپكە چى كيلوب كرديلر. اوطورش باشلاندى. على افندي اوزى صرا اچمى تورغان بولغانلقدن، اچكەلەب اوطورو ايچون اوزينە ليمون صووى كيتردى. على افندي قزنىڭ اسمن صورادى، اول: مينم حاضرگى اسم صابره ديدى اوينچيلر فسقە كويلرني اوينيلر، صابره قارلقغان طاوش بلەن بولارغە فوشلوب جرلى ايدى. كويدە اوتەمدى، شيشەلر بوشاندى، على افندي طاغى ايكي پار كيتررگە قوشدى. اول بو اوطورشلردە برگنە توريدە تەم تابا آلماسەدە، تيزگنە چغوب

كيتونى كىلشدرە آلمادى، شول سببلى اختيارسز بر آزرارق اوطوررغە مجبور بولدى. بو اويون طاوشلرندە، بو جردلرە اول ماتورلق، موڭ حس فلا آلمى ايدى. اول حاضر شول عالەدە گيزوب، شوندىن تمام لذتلە نوب يورگان قايسى بر يەشلرنى اويلاپ، بومسكىنلر مونڭ قاي تابقرينه قزغالار ايكان؟ ديب اوز اوزينه سؤال بيروب شاق قاتقاندە قالغان ايدى.

بولار شول روشلى بر آز اوطورديلر. صرا شيشەلر يە بايتاقغە بوشاتلدى. اوينچيلر اوزون كويلرني اوينى باشلا- ديلر. اوزون كوى باشلانوبلەن صابره قوشلودن طوقتالدى. آلا حاضر «تفكلىف» كوين اوينيلر ايدى. بو وقتدە صابرهڭ توسينه ئللە نيندى قايفو اثرى چقان، اول علىنى فارشو آلفاندەغى توسن حاضر، تمام يوغالتقان ايدى. على افندي صابرهغە سيزدرماينچەگنە آنڭ حالن جينتكەلەب اوطورا ايدى. بو ساعتدە صابرهڭ كوز قاراشى، آزڭ اوينيڭ تيره نە يگاندىن تيره نە يە بارا ايكانچىلگن آچق كورساتە ايدى. آزڭ كوز آلدندن حاضر اوزينڭ اوتكانلرى، حاضرگى حاللرى، كىلەچكلرى برى آرتندن برى اوتەلر ايدى. اول اوى درياسينه بتونلەي چومغان ايدى. اول بو ساعتدە اوزينڭ بختسز، اميدسز ايكانلگن توشونگان، خرابلىق چوقورندە بولوون كوزى بلەن كورگان كىك بولغان ايدى. بالاخيره اول صبرن جويوب، صغلوب صغلوب يغلارغە طوطندى.

اوينچيلر «تفكلىف» كوين بىك اوزارق اوينانغان سوكندە، على افنديدن چايلك آلدلردە چغوب كيتديلر. حاضر بولمەدە على افندي بلەن صابره غنە قالديلر. اول صابره دن بو حالى يغلاوينڭ سببن صورادى صابره يغلاودن طوقتالوب، بر آز حال چىغان سوكندە سوزگە باشلاب ديدى: «اي افندم! مينم يغلاونڭ سببن ميندن صورامىچوق بلەسكدر ديب اويليم شولاي بولسەدە اوز حالمنى سىكا بر آز سويليم ئلى؛ آزرارق اچم بوشاب قالماسى مين بر شهر موللاسينڭ قزى ايدم، چن اسم... ايدى. اوز بزچە اوقورلق، يازارلق اوفوغاندە ايدم ياشم ۱۷ لرگە ييتكان چاقلردە بيگوك بولماسەدە، نوسكە ياريسيفغە چىبار ايدم خاتون قزلى اشلى تورغان قول اشلرندە بر كمدندە كيم توگل بلە ايدم سوزنڭ فسقەسى: تىكد اشلرم آراسندە هر يافتن برنچى ايدم شول ۱۷ ياشلرگە جيتو بلەن، ايتلر مالغە قزغوب، مينم رضالغە فلانگە فارامايچە شهردە

ایکان مین شوندن سوڭ نیشله رگه بله دم یوگمنی آندی موندی نرسه لر اچوب تاشلادم آتا، آنادن، آغا ایندن میگا یاردم ایتوچی بولمادی آدم بالالرندن شفقت و مرحمت دیگان نرسه لر امید ایتودن مین قول سلکدم آخرده بر خداینڭ اوزینه یالوارا، یغلی باشلادم. آندنده یاردم بولمادی. شوندن سوڭ هر نرسه دن امید اوزدم کوکلده هر نرسه گه دشمانلق، هر کمدن اوچ آلو حسی طوغدی. شوندن بتون دنیاسینه بارطان ایتدمده، منه بو یورطقه کیلوب کردم ایندی مین بتدم، جو یلدم، خراب بولدم، قردلی بار امیدلرم. مین نیلر او یلامی ایدمه نیندی بختلر کوتمی ایدم. تگیلر «تفکیلف» کوین اوینی باشلاغاچ، الڭ بر وقتنی بر حضرت فزی مخدومه بولوب یورولرم، اول وقتده غی دوست ایشلرم، آلا ر بلهن فایغو، حسرتسزگنه، اوین، کولکو بلهن شادلانوب کون اوتکارولرم، انکای، انکایلر آلا رنڭ اول وقتده غی مینی سو یولری، مینم شادلغمه شادلانوب، مینم فایغوم ایچون فایغرا تورغان بولورلری، حاضرگی حاللرم، حاضرگی وقتده مینی اوز قانات آستینه آلا تورغان برهونگده بولماوی، حاضرگی کورگان خورلقلرم، هر کمدن مصقل ایتلورلرم، هر وقت ایسروک کوینچه عمر اوزدرولرم، موندن سوڭ غی حاللرم، شول فاحشه کوینچه قارتایولرم، آندن سوڭ میگا ات قدری ده قالماولر، اول وقتلرده تاماق طویدرو ایچون ئلله نی قدرلی آغرقلر کوررگه طوغری کیولور، شولای ات کورمه گاننی کورگان سوڭنده ایڭ قباحت یرلرده اولب شوندن جنازم کوتلرو، شولار کبک مڭ تورلی حاللر ایسمه توشدی ده طاقتسز بولوب یغلام. . . . مین یغلامی کم یغلاسون!» دیدیده اوکسوب، اوکسوب طاغی یغلارغه طوطندی.

بو یولی علی افندیده صبر ایته آلمادی، آنکده کوزندن یاشلر اختیارسز نگاری باشلادی. اول صابره نڭ بو حدلی سوزگه اوستالغینه شاق فاتی هم آنڭ سوزلرندن فوق العاده اثرلندی. صابره نڭ سوزلرندن مڭلرچه صابره، فاطمه لرنڭ شولای ایزولوری، کیره کلی تریبه بیرلگان تقدیرده یر فرشته سی بولا تورغان قزلرنڭ شولای رهندن چفارلوب هلاک بولولوری آنڭ کوز الدینه کیلوب باصدی. اول بو بیچاره لرنڭ بختسزلگی، بولارنڭ چیکسز عذابانولری ایچون ارنوب ارنوب یغلامی. اول اراده طاڭ اطوب یاقترا باشلاغان ایدی علی افندی قایتورغه وقت بیتکانلگن سیزوب، صابره نی تسلیه قیلورغه طرشوب بر آز سوزلر

برنجی درجه ده اخلاقسز، وجدانسز، حیاسز، بتون مالی حرامدن جینالغان بر بابغه طوتدیله رده بیردیله ر درست، مین اول ذاتنڭ قباحتلگنی بله در ایدم. (آنڭ ناچاراغن بتون شهر خلقی ده بله). شولای بولسه ده فارشو طوراً آلمادم. قز بالا آتا، آنادن اوزوب فایده باراسڭ شولای مین، تلر تله مهس، شول بوزوقغه خاتون بولدم اول ذات میندن الڭ دورت - بیش خاتون آلوب بری آرتندن برن فسقه غنه مدت اچنده آیروب یارگان ایدی. مین آنڭ بلهن طوراً باشلادم آنڭ یوروشی، طوروشی، کسبی (؟) میگا رهندن طش جیرانچ طویولا ایدی. شول سبیلی مین آنی یاراتمی ایدم، یاراتمیغنه توگل، دشمان کوره - ایدم. هم آنی یاراتماغانلغمنی آندن یاشرمی ده ایدم. شونڭ ایچون بزنگ اول بنده بلهن کون ایتوش «ات بلهن ماچی» شیکلی ارلی، مرلی اوته ایدی. مینی تورلیچه خورلاب بر نیچه یل توتقان سوڭنده اول آیروب یباردی. ایتیلر بو طوغروده مینی عیبله دیلر، شونڭ کبک بای کشی بلهن جونلی طوراً آلماعانلغم ایچون میگا آچولاندیلر، مینی فارغادیلر. اوزلرینه فایتوب طوراً باشلاغاچ، مینی بیگروه کده کوره لمی باشلادیلر. بز تابقانی یاراتمادڭ، ایندی اوزگه یارارلقنی اوزڭ تاب! دیب مینی هر وقتده جراحیتیلر ایدی. ایتیلرنڭ کون ایتوشلری ده بر تورلی بولغانغه، مینی اوزلرنده آسراوغه آورصالر ایدی. تگی ایرم بلهن هر وقت تیرگه شوب، تالاشوب طوراً تورغاچ، مینم خلقم ده بوزلغان، مین سوز کوتهرمی تورغان، تیز آچولانوجان بولوب کیتکان ایدم. شول سبیلی مین آندن آیروب کیلگچ ایتیلر بلهنده اربله شه (فارشو ایتوشه) باشلادم. شولای ایتوب مین نیچکده آلا رغه صیمام. اوزیمه فایر آلوب شول شهرنڭ ایکنچی بر یرنده، تگن تگنوب، اوز آلدیمه طوراً باشلادم.

بر نیچه کونلر شولای طورغان سوڭنده، الکن مینی آلام دیب یورگان بر بای اوغلی میگا خط یباردی. اول اوزینڭ میگا چن عاشق بولغانلغن، آلام دیگان اویندن آلده فایتماغانلغن یازغان ایدی. مین آنڭ بو خطینه، موندن غی سوزلرینه تمام اشاندم درستن ایتورگه کیره ک: مینی اول الاچق دیب بلوب، آنڭ بلهن یوری باشلادم. مین آندن یوکلی ده بولدم. آندن سوڭ اوزاقده اوتبه دی، خداینڭ قیری صوقسون! اول مینی تاشلادی. آنڭ بار مقصودی مینی آلاو، میندن الکنکی اوچن آلو بولغان

سویله دیده ایسانله شوب چغوب کیتدی.

اول طشقه چغو بلن یاگا، صاف، جایگی هوانی
 اوزن طوطروب چیش، چیش آلورغه طوطندی اول
 ایزووشچیکلرنی کوروب، آلا مینی تیپکچلر جمله سندن
 حسابیلر ایندی دیب او یلاب، اچندن بر آز عارله ندی.
 اول اوزینک آندی کشی توگلگن، اول بتونله ایکنچی
 اوی برله بو تیره ده یورگانلگن آلا رغه آگلاتاسی کیلدی.
 لکن آگا امکان یوق ایدی. اول آلا رغه شونیده آگلاتا
 آله اوینه آچولانندی. شول زیره ده گی بر زورغنه باقچه ده
 بو وقتده کوکولر قچقرا، صاندوغاچلر صایری ایدی شول
 سبیلی علی افندیگ الکیگی حسیاتی تیزگنه غائب بولوب،
 آنک اوزینه ایکنچی حسلر کیلدی. اول قوش قورت طاوشن
 چنلهب طگلارغه طوتندی. آگا بو ساعتده بو قوشلر،
 بو گناهسز مخلوقلرده ئلله نرسه دنگنه زارلانه، ئلله نیگه
 حسرتلنه لر توسلی طویولدی. آنک کوزی طاو آرتینه
 اشقلانوب بارغان آیه توشدی. آیده موکلی، بیک تیره ن
 قایغولی توسلی کورلیدی، اول آدم بالالرینگ بوزوقلغندن
 اویالغان کبک بولوب، آشغا، آشفا طاو آرتینه اشقلانورغه
 تلی شیکلی سیزلیدی. علی افندی «موک، قایغو، حسرت،
 زارلانو» دیولگان نرسه لرنگ معنالرن بیک اوزاق او یلادی.
 آنک اویبی طاغی الکی موکلی، زارلی، قایغو، حسرتلی،
 بختسز، رهندن چغارلغان تاتار قزلرینه کوچدی. آنک
 یوره گی شولار ایچون طاغی یانا باشلادی، اول آلا رنگ
 بختسزلیگینگ سببن او یلارغه طوتندی. آنک اوچینه چغو
 احتمالی بولماغانغه، اول اویندن طوقتالوب، اوزینک شول
 مسکینلرگه یاردم ایتودن عاجزلیگی طوغروسن او یلی باشلادی.
 آنک اویبی بو تابقرغه بیتکاج طاغی طوزلیدی، اوزینک
 بار نرسه دنده عاجزلیگی ایسینه توشدیده بو حال آنک حب
 نفسینه تیدی. اول طاغی ئلله نیلر طوغروسنده او یلی
 باشلاغان ایدی، نومیرگه قایتوب بیتکانلگن بلوب، نومیرینه
 کردیده، تون بوی یوقلاماغان بولغانغه، اولوک کبک
 یوقیغه کیتدی.

لطائف

۱۲۲

نمسه پادشاهلرنندن بری صوغش قصدی ایله سفر
 ایتدیکنده یاننده اولان خادمگه: «صوغشده غالب کلمک نصیب
 اولماسه اورنندن استعفا ایدوب طبیلق کسبی ایله کون
 کچرمک فکر وار» ددیکنده خادمی ده: «فکرک هنوز
 آدم اولدرمکه ایش» دیمشدر.

۱۲۳

مکتبدن علوم عربیه اوقوب قایتمش اوغلینی امتحان
 قیلوق اولوب جاهلردن بری، اوغلینگ کتابینی آچوب
 اوک طرفده اولان برسوزینی تورتوب کوستردیکندن صوگ
 «بو نه سوز؟» دیه صورمش. اوغلی «لا ادری» در.
 جاهل: «معناسی نیچوک؟» دیدیکنده اوغلی: «بیلیم»
 دیه جواب ویرمش. جاهل بو سوزنی ایشدر ایشتماز:
 «بن سنی نچه سنه لر اوقوتوب اوزم اشله ب یوردم،
 مگرده سن مکتبه بر نرسه اوقومقسزین یاتمش ایشسین،
 بر سوزنگ معناسینی ده بیلما دیکنگ صوگ عربچه اوقوب
 یورمکنده نه حکمت وار؟» دیه اوگندن صولدن ویررگه
 باشلامش تصادفی اوله رق اوتوب وارمقده اولان بر ملا
 بونی بیلدیکی ایله مسئله نی جاهل گه اگلاتمش ایسده
 اول اراده بالانک یاگاکلری قزارمش اولمشدر.

تصحیح

۱۲ نچی عددنگ ۳۷۵ بیتنده ۲ نچی باغانا ۱ نچی بولده اولای
 «فأتوا» سوزینی «فأتوا بسورة» دیه قلم ایله نوزاتوب قوهولرن رجا ایلمن.

محرری: رضا الدین بن فخرالدین.

ناشرلی: محمد سکر و محمد زاکر راصیفار.

«ش-ورا» اورنبورغده اون بیش کونده بر چققان ادبی، فنی و سیاسی جموعه در.

ТАКСА ЗА ОБЪЯВЛЕНІЯ: НА 2-Й СТРАНИЦЪ ОБЛОЖКИ
 30 КОП., НА 3 И 4 СТР.—20 К. ЗА СТРОКУ ПЕТИТА.

Адресъ: г. Оренбургъ, Редакция журн. „ШУРО“.

آبونه بدلی: سنه لك ۵، آلتی آباق ۲ روبله ۶۰ كاپك.
 «وقت» برلن برگه آلوچیلرغه:
 سنه لك ۹، آلتی آباق ۴ روبله ۶۰ كاپك در

۵ علاءالدين خداياروف افندى گە: كاغدكۇزنىڭ اوڭ طرفىنى جىدقلىرى وقتىدە سول طرفىدە اولان شىعرلەرگە بوزولوب بىر باغ اولمىش: شىبى آنى تانوب جىبارغە مەكىن دىگەل « يازولر كاغدنىڭ بىرگەنە طرفىدە اولورغە تىوشىلى » دىبە اخطار ايدوب طورمەقەز اوشوبۇ كىمى حاللر اولماسون اىچون ايدى .

۵ ى. ايمانوف افندى گە: ناتار خانلىرى حەقكە قارامزىن، ساللاويونى كىمى روسچە الوغ تارىخلردە كوب شىلر يازلمىش ايسەدە، بىرگە جىولوب تىرتىب ايدىلمىش تارىخ وارلغىدىن معلوماتىز يوق. « مستفاد الاخبار » وباشقە مطبوع اثرلر اولورگەدە معلوم اولسە كىم. باصلامىش شىعرلەرگە شىبى قولمىزدە يوق. ظن غالب بونلر معلوم وانەدە آلتمىشلىرىدۇر .

۵ امير بن عبدالقهار افندى گە: جواب يازولر .

۵ ح. ع. خانم افندى گە: « مشهور خاتونلر » نام اثر بىزدە ساتولمى، شايد كىتابچىلردە واردر . سز اشارت ايتىش سوز، يا كىشى دىگەل، آنى ايسە اغانى وباشقە اناپتلى كىتابلردە شوبىلە بيان قىلمىشلىرى .

« مشهور خاتونلر » دە ايكى اوچ اورنىدە سەبو وار، بىز ايسە آنلرنى بىر وقت ايلە شايد اعلان قىلورمىز .

۵ عقل نىچوك تىربىە ايدىلمى ؟ ، غلازوف اوبىزانندە مىسلمانلر، اخلاق اسلامىدە، اسمىدە مقالهلر اولور نوبتلردە درج اولنورلر .

۵ امام ذاكرفندى گە: شول مسئله « شورا » دە تفصىل ايلە يازلمىشلىرى . بىرنچى سەنە فىرستىدە كوستىرلەش « علوم عاليە درسلىرى » اسملى مقالهلرى مرتب اولوسەكەز شايد مطلوبكەز حاصل اولور .

۵ ه. افندى گە: مذكور اثرنىڭ مىصدە طبع اولدىقىنى عرب جىرىدە لىرنە كوردك .

۵ « لوندىن شەرىنە تاج كىوم بايرامىنە واروچى، مىسلمان خاتون پادشاه كىم ؟ » دىبە سوراوچى افندى گە : ظنمىزغە كورە « مشهور خاتونلر » دە تىرجەمەً حالى يازلمىش (۲۶۲ نچى بىت) « شاهجهان بىكم » در . مشهور عالەلردىن صدىق حسن خان خاتونى اولور . احتمال بونىڭ حەقندە عرب جىرىدە لىرنە تفصىلات وىرلور ، شونلردىن كورچوب بىلكە « شورا » دە هم يازولر .

۵ استرخان شەرىندىن « جواب » دىبە مەكتوب يازوچى غە: بو طوغرىدە اوشبو عدده بىر مەكتوب باصلدى ، مضمونى شوگا موافق اولدىقىدىن سزنىكىن باصارغە لزوم كورمادىك ، غفو بىورلە .

بىر افندى « شورا » اوقوچىلردىن اونئە و دىبەدر : « روسىيە دە توركى قوملردىن ھەر باش اورغنىڭ اوزىنە مخصوص تامغاسى باردى ، بونامە بىك ايسكى زمانلردىن بىرى قوللانوب چلقى نىڭ ھەر تورلى اعضاسىنە سالنمەدەدر » دى . بو افندىنىڭ اونئوى بونىچە قوۋە قلمىمە اولماسەدە اوزمىزنىڭ يىكتىر بىنبورغ اوبىزاننە « سارى » اولدىغى باشقىلارنىڭ تامغالرىنى يازارغە چرات ايتىم . شىبى « سارى » اولندە بىش آيماق (قىبىلە) اولوب بونلر : آخون ، اىگولك ، قالماق ، صطى ، صوپاى درلر . بىرنچى آخون آيماغى ايلە اىگولك تامغاسىنىڭ صورتى (۱) اولوب اسمى دە يا تامغا يا ايسە كويانئە ، چلقى نىڭ اوڭ ياق بوط اعضاسىدە ، ايكىنچى صطى ايلە صوپاى تامغاسى نىڭ صورتى شوشى اولوب (۲) اسمى دە تەكە موگىزدىر . چلقى نىڭ سول ياق بوط اعضاسىدە . اوچونچى قالمق آيماغى نىڭ تامغاسى نىڭ صورتى شوشى (۳) اولوب اسمى دە قولسادر . چلقى نىڭ سول ياق بوط اعضاسىدە . افندىم حاضرغە شوشى اولورنىڭ تامغالرىنى يازوب طوردم بىنگاھ بو مقالهلرم مقبول اولور ايسە ، اوبىزانمىزدە كىم اوللارنىڭ ھەم چىت اوبىزانمىزدە كىم تامغالرىنى قدر حال صوراشوب يازوب طورمىز .

يىكتىر بىنبورغ اوبىزانى سارى قىرىسەندە معلم عزىزاللە حىببىللىن .

بىر وقتلر « شورا » دە « فرافى » امضاسى ايلە گوزل گوزل شىعرلر يازلمەدە ايدى . سول كونلردە اوشبو امضا كوزمىزدىن غائب اولدى . سىپراك مىبراك اولسە دە بعض شىبلرىنى كوررگە ھوسەز وارلغىنى ادارە گە بىيان ايدىرگە مەجبور اولدىق . مستعار امضا ايلە شىعر يازوچىلردىن بىرى .
ادارە: اوشبو مەخترىم ذات طرفىدىن يازلمىش بىر مەكتوبدە روسچە آدرىس سوكىندە يازلمىش اولان :

حىباردم سزگە بىر آز قىزمتىدى
ايسگە آلوب باتوب جاتقان ملتىدى
اىچىدە جاراي تورغان سوزى بولسە
تاستامانگىز انتىپاتسىن بو قىمتىدى

شىعرلردىن باشقە شىعرلرى بىزدە شىبى يوقىدۇر ، بىلكە بوندىن سول بعض شىبلر يازار .

ادارەدەن

۵ عبدالله افندى بىگى گە: كوروب اوقومادىغىمىز شىبلر حەقندە سوز آيتورگە افتدارمىز يوق

۱۹۱۱ نجی یل ایچون

«وقت» غزتهسى و «شورا» ژورنالی آلوچیلرغه آبونہ دفتری

اچيقدر .

روسبده هر بر پوچتاواى كانتورلرده «وقت» غزتهسینه و «شورا» ژورنالینه مشتری یازلورغه ممکن . یازلورغه تله گان کشیلر پوچتاواى كانتورغه آقچهلرینی بیروب اوز آدرس لرینی یازدرسه لر قوللرینه شوندن کویتانسه پیرله ، پیراواد بلانقه لرینه یازوب طور و مشقتی بولمی . اولگی روشده آقچهنی اداره گه طوغری ییازرگه ده ممکن .

«وقت» ایله «شورا» نڭ یللق حقلری آیرم، آیرم بولغانده بیشار صوم . ایکیسی برگه و بر وقتدن بولغانده طوفز صوم .

آدرس :

Редакция газеты „ВАКТЪ“ и журнала „ШУРО“ въ Оренбургѣ.

Годъ изданія I-ый

1911 г.

ОТКРЫТА ПОДПИСКА

1911 г.

на единственную въ Россіи еженедѣльную политическ. экономическую, литературную и общественную газету,

„Въ Мірѣ Мусульманства“,

посвященную интересамъ русскаго мусульманства во всѣхъ проявленіяхъ его общественной, экономической и политической жизни.

Подписка принимается въ СПетербургѣ Пушкинская 7, кв. 24, въ городахъ: Оренбургѣ и Уфѣ въ магазинахъ „Каримовъ Хусайновъ и К-о“.

Подписная цѣна до конца года 3 руб. Духовенству, учащимъ и учащимся 2 р. 50 к.

Лица, внесшія три рубля, получаютъ въ видѣ бесплатнаго приложенія книгу, цѣною въ 1 руб., изъ турецкой военной жизни „Начальникъ Эшалона въ Африку“.

Ред.-изд. Магомедъ-бекъ Хаджетлаше.

Отвѣтств. ред. Асланъ-пирей Датиевъ.

«وقت» مطبعه سنده یاشگی باصلوب

چيقمش بو اثرده مشهور عالمردن تقی-

الدین ابن تیمیه نڭ ترجمه حالی یازلمشدر.

ابن تیمیه

مندرجهسى :- مدخل . ابن تیمیه نڭ اسم نسبی ، نسبت و وطنی ، حران شهری ، نشأت و شهرتی ، ولادت و وفاتی . عائله و فامیلیهسى ، فامیلیه سنده ظهور ایدن مشهور ذاتلر . تربیه و تحصیلی ، علم و فضیلتی ، ذکا و حافظهسى ، جسارت ادبیهسى و اجتهادی ، اخلاق و طبیعتی ، قیافت و معیشتی . استاذ و شاگردلری ، وفاتی صوتندن سویلانمش مرثیهلر . عقیدتسى ، مسلك و مذہبى . تألیفلری . اختیار ایتمش اولان بعض مسئلهلری . مخالفلری . انتقادلر . طعنلر . طرفدارلری و آنلرڭ ثنألری . روسبه اسلاملری ایچنده ابن تیمیه . معنئی زیارت و سفر مسئلهلری نڭ خلاصهسى . صوڭ کونی . خانمه .

هر بر مشهور کتابچیلرده اولنور . پوچتهسى ایله برابر ۵۸ تین .